

FƏXRƏDDİN
QASIMOĞLU

İkibaşlı əjdaha

R O M A N

DETEKTİV

BAKİ - 2023

**«Roman 44 günlük «Vətən Müharibəsi» zamanı
Daxili İşlər Nazirliyi əməkdaşlarının arxa cəbhədəki fəaliyyətinin
«gizli» qalan tərəflərinin obrazlı ifadəsidir».**

Redaktor: **Kazımi Elçin**
polis polkovniki, hüquqşünas, filoloq

Korrektorlar: **Şükürov Təbriz**
polis kapitani, jurnalist
Bayramova Rəna

Rəssam: **Rəhimli Çinarə**

Fəxrəddin Qasımoğlu,
İKİBAŞLI ƏJDAH, *roman*, 160 səh. Bakı, 2023.

Kitab “**ASMİR**” MMC-nin
Mətbəəsində çap olunub.

Ünvan: Sumqayıt şəhəri,
İnşaatçılar qəsəbəsi 2
Telefon: +99418 642 28 04

Müəllifdən ön söz

Hörmətli oxucu! Güman edirəm ki, bundan əvvəl nəşr olunan «Son gecə» və «On ikiyə işləmiş» adlı detektiv janrında yazılmış romanlarımla tanışsınız. Bunu ona görə yada salıram ki, hazırda sizlərə təqdim etdiyim bu roman da eyni janrda olmaqla həmin seriyadandır və istifadə olan polis mayoru Bəxtiyar Nəzərinin cəlb olunduğu növbəti əməliyyatdan bəhs edir. Yalnız bir fərqlə: Bu əməliyyat onun bundan əvvəl keçirdiyi əməliyyatlara bənzəmir və «tam məxfiləşdirilmişdir». Bəri başdan deyim ki, əsərdəki hadisələr təxəyyül məhsuludur və real hadisələrlə heç bir əlaqəsi yoxdur. Əvvəlki romanlarımla tanış olmayan oxucular üçün bildirirəm ki, bu əsəri də həm əvvəlkilərin davamı, həm də ayrıca bir əsər kimi maraqla oxumaq olar.

Roman «Vətən Mühəribəsi» dövründə polis əməkdaşlarının arxa cəbhədə, paytaxt Bakıya yerləşdirilmiş «görünməyən» düşmənlərlə mübarizəsindən bəhs edir. Bundan əvvəlki kitabı tamamlayarkən qarşıma məqsəd qoymuşdum ki, növbəti kitabımda mütləq bu mövzuya toxunum: Həm arxa cəbhənin əsgərləri olan polis əməkdaşlarının həmin ağır, keşməkeşli günlərdəki, heç də şəhərdə qurulmuş stasionar postlarla məhdudlaşmayan fəaliyyətini daha dolğun göstərmiş olum, həm də bu mühəribəni nə vaxtsa yalnız arxiv materiallarından görəcək gələcək nəsillərə Azərbaycan insanının bu günlərdə necə bir Vətən sevgisi nümayiş etdirdiyini, hansı sevinci və kədəri yaşadığını mümkün qədər real hiss etdirə biləcək bir əsər ortaya qoyum.

Romandakı cinayətin açılması üsulları sizə qəribə gəlməsin. Üsullar müxtəlifdir. Hər bir cinayətə spesifikasına görə fərqli yanaşma tərzı var. Pafossuz deyirəm ki, əsərdə yersiz şışirtməyə yol verməmişəm. Bilin ki, cinayətlər elə belə də açılır. Canı mütləq kiçik

də olsa bir iz buraxır həmişə. Bəlkə də bir tüklə, hətta iynənin ucu ilə müqayisə oluna biləcək bu kiçik səhvi peşəkar əməliyyatçılar gəc-
tez aşkar edir və cinayəti açırlar. Ancaq bunun üçün bəzən günlər,
bəzən isə aylarla davam edən gərgin iş, yuxusuz gecələr tələb olunur.

Mən bəzi cinayətkarların «peşəkarlığını» heç vaxt danmamışam. Sadəcə belələrini ağıllı, lakin Allahın onlara verdiyi ağıl və bacarığı pis işlərə yönəldənlər adlandırıram. Rəqibi həmişə düzgün qiymətləndirmək lazımdır. Bəzən onların hazırlayıb həyata keçirdikləri cinayətlər elə başsındıran labirentlərdən keçir ki, onların açılması polis əməkdaşlarından ikiqat peşəkarlıq tələb edir.

Bu əsəri yazmağa mənə sövq edən ikinci səbəbə də azca toxunum: Əsrlər boyu xalqımıza qarşı yönəlmiş erməni terroru, qətlamlar, soyqırımları bizim «Qan yaddaşımız»dır. Bu «Qan yaddaşını» yaşatmaq və gələcək nəsillərə ötürmək hamımızın borcudur. Düşünürəm ki, hər bir vətəndaşımız əlindən gələn qədər bu işə öz töhfəsini verməlidir. Qoy lap etdiyi bir zərrə qədər olsun. Damlalardan dənizlər yarandığı kimi, zərrələr də bir yerə toplananda böyük gücə çevrilər.

İlanın başını əzəndən sonra hələ uzun müddət quyruğu tərpənir. Düşmənimiz də zəhərli ildir. Başını əzməmiş, amma hələ də quyruğunu tərpədib suyu bulandırır. Ona görə də hamımız daim ayıq-sayıq, hər birimiz Vətənin bir əsgəri olmalıyıq: Rəssam yaratdığı tablolarla, həkim sağlamlığımızın, polis asayişimizin keşiyində, tələbə elmində, müəllim öz müqəddəs peşəsində... Bu siyahını çox uzatmaq olar. Əsas olan «Vətən» deyəndə hamının bir nöqtəyə vurmasıdır. Atalarımız nahaq yerə deməyiylər ki, - El gücü, sel gücü. Və biz bunun bariz nümunəsini yaxın keçmişdə bütün dünyaya nümayiş etdirdik.

Deyilən söz bəzən unudulur, yazılan isə qalır. Polis zabiti olaraq, qoy yazmış olduğum bu roman da «Qan yaddaşımız»ı gələcək nəsillər üçün yaşatmağa xidmət edən həmin zərrələrdən biri olsun.
Xoş müəllələr.

Beşmərtəbəli binanın yarızirzəmi olan alt mərtəbəsinin mənzillərindən birində masa arxasında oturmuş adam barmaqları arasında tutduğu siqaretə son qullabı vurub külqabıya basdı. Ayağa qalxıb pəncərəyə yaxınlaşdı. Pəncərədən birbaşa evin içi göründüyü üçün qaldığı gündən bu birotaqlı mənzilin tək pəncərəsinin pərdəsini həmişə bağlı saxlayırdı. Əlini uzadıb pərdəni azca araladı və bayıra baxdı. Buradan, küçə ilə keçən adamların, əsasən, ayaqlarını görmək olurdu. Bu mənzildə qaldığı ilk günlərdən darıxanda pəncərədən baxıb üzünü görə bilmədiyi adamlar haqqında ayaqqabılarına baxmaqla özlüyündə təsəvvür oyatmağı məşğuliyyət seçib bu yolla başını qatırdı. O, gözəl bilirdi ki, insanın varlı və ya kasıb olmasını nişan verən ilk əlamət onun ayaqqabılarıdır. Ortabab imkanlı bir adam, bir kostyuma iki yüz əlli-üç yüz manat verdiyi halda, heç vaxt üç yüz manata ayaqqabı almaz. İmkanı daha zəif olan biri isə, ümumiyyətlə yüz-yüz əlli manata kostyum alarsa, ondan baha qiymətə ayaqqabı almağı heç aqlının ucundan da keçirməz. Burada həmin adamların maddi imkanları nə qədər rol oynayarsa, psixoloji yanaşmaları da bir o qədər rol oynayır. İnsanlar bütün bədənini örtüb uzaqdan diqqəti cəlb edən kostyumla, təkcə bu bədənini ölçülərinin təxminən əlində biri qədər olan ayaqları örtmək üçün nəzərdə tutulan ayaqqabıları alarkən elə bunu nəzərə alıb mütləq kostyumun qiymətindən dörd-beş dəfə ucuzunu seçirlər. Çox imkanlı olanlar isə, əksinə, mütləq qaydada ən bahalı ayaqqabıları seçib alır, ayaqqabısını qarderoblarının vacib

komponentlərindən biri hesab edirlər. Bu tendensiya imkanına görə insan kateqoriyalarının istər tufli, istər idman ayaqqabısı, istərsə də yay mövsümündə geyindikləri çəkələklərdə də eynilə müşahidə olunur.

Son bir il müddətində təlim keçdiyi qapalı düşərgədə peşəkarların buna bənzər incəliklərlə yanaşı geyim və ayaqqabılar haqqında da verdikləri biliklər, indi qaldığı mənzilin pəncərəsinin qarşısından keçən adamların ayaqlarını seyr edərkən yadına düşmüş və başını bununla qatırdı.

Budur, çəliyinə söykənilib asta-asta gedən qocanın ayaqqabıları necə də nimdəşdir. Rəngi solmuş, dabanları isə tamamilə yeyilib. Sözsüz ki, qoca təqaüdçüdür. Aha, bu da yan-yana gedən ortabab cütlük. Heç də kasıb görünməyən əyin-başlarını bir qədər də zəngin göstərmək üçün kişi «inspektor» tufli, qadın isə «Nike» şirkətinin krosovkalarını geyiniblər. Əlbəttə ki, heç birinin orijinal olmadığı diqqətlə baxan kimi hiss olunur. Əks təqdirdə bu iki cüt ayaqqabının qiyməti, bu cütlüyün başdan-ayağa geyindiklərindən iki-üç dəfə baha olardı.

Uzaqlaşan cütlüyü baxışları ilə yola salan adam, daha kimin gəldiyini görmək üçün pərdəni bir az da yana eləyib başını sağ tərəfə döndərdi. Elə bu zaman düz pəncərənin tuşuna çatan gənc xanım bədrəyib az qaldı ki, yerə yıxılsın. Müvazinətini saxlamaq üçün əlini səkinin kənarındakı ağaca atdığından əlindəki kitablar yerə dağıldı. Xanım əynindəki donu qısa olduğu üçün bir qədər ətrafa boylanıb sonra arxasını binaya tərəf çevirdi və əyilib kitabları yığmağa başladı. Əylərkən onsuz da qısa olan donu lap yuxarı sürüşdü və əynindəki arxasını yarıya qədər zorla örtən mavi rəngli qısa alt

tumanı tamamilə çöldə qaldı. Altdan yuxarı gənc qadının yarıçılpaq arxasını seyr edən adam başını bulayıb baxışlarını yayındırdı və pərdəni çəkib bağladı. Xeyli müddət tək olmasına baxmayaraq gördüyü gözəl qadın bədənindən ehtiraslanmaq istəmirdi. Aldığı tapşırığın ciddiliyi ondan fikrini başqa şeylərlə məşğul etməməyi tələb edirdi. Pəncərədən aralaşıb mətbəxə keçdi və süzdüyü çayla qayıdıb yenidən masaya oturdu. Qaynar çaydan bir qurtum vurub yenidən əlini masanın üstündəki siqaret qutusuna uzatdı.

Hələ ki, ona gözləmək əmr olunmuşdu.

* * *

Zəif sentyabr günəşi səhərdən havanı qızdırsa da, günortadan sonra meşənin sərinliyi özünü göstərməyə başlamışdı. Kabab çəkmək üçün qaladığım ocaq çoxdan sönüb, yerində ancaq külü qalmışdı. Süfrə açıb oturmaq üçün yerə sərdiyimiz palaz da torpağın soyuğunu özünə çəkib dizlərimi üşüdüdü. Çönüb Gülanəyə baxdım. O da jiletinə bürünüb oturmuşdu.

Meşənin sakitliyini çox sevirdim. İllərlə, əvvəlcə, polis sıralarında çalışarkən, sonradan isə detektiv kimi apardığım araşdırmalarda rastlaşdığım, əslində, insan adına yaraşmayan, ancaq insanlar tərəfindən törədilən cinayətlərin, qəddarlıqların, xəyanətlərin məni yavaş-yavaş insanlardan uzaqlaşmağa sövq etdiyini hiss edirdim. Son zamanlar daha çox tək qalmağa üstünlük verirdim. Tez-tez şəhərin səs-küyündən uzaqlaşmaq üçün rayonlara dincəlməyə gəlir, hansı rayonda olmağımdan və neçə gün qalacağımdan asılı olmayaraq mütləq meşəyə gedib sakit bir yer tapıb vaxtımın çox hissəsini orada keçirirdim. Belə günlərdə mənim yanımda ola biləcək yeganə adam Gülanə idi. Xasiyyətimi incəliklərinə qədər öyrənmiş, harada

danışmaq, harada susmaq lazım olduğunu gözəl bilən Gülanə ilə çox vaxt danışmadan, baxışlarımızla bir-birimizi başa düşdüyümüzdən, yalnız ona şamil olunmayan bu tək qalmaq istəyimə onun varlığı başqa bir rahatlıq gətirirdi. Qərribə hisslər yaşayırdım belə anlarda. Sanki həm tək idim, həm də onunla. Bu qadını çox sevirdim. Heç vaxt özünə deməsəm də, onu göylərdən mənə göndərilən bir mələk hesab edirdim-gəlişi ilə heç vaxt ailə qurmamış bir kişinin bir-birindən fərqlənməyən boz günlərini növbə ilə hər gün göy qurşağının bir rənginə boyayan mələk.

Daha getmək lazım idi. Bu gün səhər gəlib yerləşdiyimiz oteldə heç bir saat qalmamış, bəzi əşyalarımızı otağımıza qoyub otelin restoranında bir stəkan çay içdikdən sonra İsmayılı bazarından yaxşı bir bazarlıq edib meşəyə gəlmişdik.

-Gedəkmi, xanım?

-Gedək, cənab detektiv.

Tanışlığımızın ilk günündən aramızda yaranmış bu danışq formasını olduğu kimi saxlamışdıq. Bu, ikimizin də çox xoşuna gəlirdi. Bir-birimizə baxıb gülümsədik və eyni vaxtda ayağa qalxdıq.

-Mən hər ehtimala qarşı ocağın üstünə su töküm, sən də süfrəni yığ.

Beşlitrlik qabın dibində qalan suyu ocağın üstünə səpəndə külün içində gizlənmiş tək-tük közlər cızıldamağa başladı. Onların tam söndüyünə əmin olduqdan sonra Gülanəyə köməyə gəldim. Birlikdə əvvəlcə onun palazın üstündəkiləri yığıb qablaşdırdığı iki zənbili, sonra isə palazı maşının yük yerinə qoyduq. Buradan qaldığımız otelə qədər yarım saatlıq yol var idi.

Meşənin içi ilə uzanan torpaq yol geniş olsa da, yola əyilən bəzi

ağacların budaqlarının maşını cızmmaması üçün əsas yola çıxana qədər asta sürətlə gəldirdim. «Niva» markalı bu maşını yayın əvvəllərində kreditlə götürmüşdüm. Belə şeylərə çox fikir verməsəm də, təzə olduğu üçün maşının cızılmasını istəmirdim.

Bu yayı demək olar ki, istirahətə həsr etmişdim. Sonuncu araşdırmamdan, iki qətl hadisəsini paralel olaraq araşdırmağımdan düz dörd ay keçmişdi. Olduqca gərgin keçən bu araşdırmada cinayət aləminin «elitası» sayılan «qanuni oğru»ların maraqlarına zidd olan dərinliklərə gedib çıxdığım üçün qarşı tərəf mənim «ölüm hökmü»mü vermiş, ancaq mən də, bütün araşdırma boyu məni tək qoymayan müəllimim, istifadə olan polis polkovniki Arif Dadaşzadə də bu təhlükəli işdən qalib çıxma bilmişdik. Bundan sonrakı dörd ayda bir neçə xırda məsələ ilə bağlı müraciət edənlər olmuşdusa da, o işləri köməkçim Layiqəyə həvalə etmiş, özüm isə yalnız ona istiqamət verməklə kifayətlənmişdim. Bunu qəsdən, Layiqənin sərbəst araşdırma aparmağa alışması üçün etmişdim. Layiqə də yanımda olduğu bir ildən artıq müddətdə topladığı təcrübəsini işə salmış, həmin xırda oğurluq və sairə ilə bağlı olan işləri qısa müddətə açmışdı. Ona görə də bu işləri hesabımdan saymırdım və onları Layiqənin aktivinə yazmışdım. Belə bir köməkçim olduğu üçün rahat idim. Elə indi də ofisi ona tapşırıb dincəlməyə gəlmişdim. Şəhərdə olmadığım müddətdə Layiqə bütün işləri tək aparır, gələnləri qarşılayıb dinləyirdi. Mənə isə, yalnız ağır cinayətlə bağlı müraciət edən olarsa, xəbər verməsini tapşırımışdım.

Detektiv kimi profilim, əsasən, ölüm işi, insan oğurluğu, şantaj kimi cinayətlərin araşdırılması, xüsusilə təhlükəli cinayətkarın axtarışı, bir sözlə, ağır cinayət hadisələridir. Mən bunun məktəbini

keçmişəm. Belə cinayətləri araşdırmaqdan xüsusi zövq alıram.

Son dörd ayda belə cinayətlərlə bağlı müraciət edən olmadığından vaxtımı Gülanə ilə dincəlməklə keçirmişdim. İndi də havamızı dəyişmək, payızın ilk günlərinin gözəlliyindən zövq almaq üçün Azərbaycanın mənzərəli guşələrindən biri olan İsmayilli rayonunu seçmişdim.

Məşə yolu birbaşa rayon mərkəzinə aparən əsas yola çıxırdı. Hər iki istiqamətə şütüyən maşınları buraxıb asfalt yola çıxdım. İrəlidə gedən maşınların cərgəsinə qoşulub sürəti artırdım. Elə bu vaxt telefonuma zəng gəldi. Gözucu ekrandakı nömrəyə baxdım. Rusiya nömrəsi idi. Zəng vuran köhnə dostum və kolleqam Stepan Bondaryov idi.

Telefonu açdım.

-Salam, Baxa.

Moskva Ali Milis Məktəbində oxuduğumuz illərdə möhkəm dostlaşdığım Stepan, nə qədər çalışsa da, «ə» hərfini tələffüz edə bilməmiş, əvvəlcə mənə Baxtiyar, sonralar isə qısaldaraq Baxa deməyə başlamışdı.

-Salam, əziz dostum.

-Bayaqdan sənə zəng çatmır. Şeremetyevo hava limanından zəng vururam, təxminən üç saatdan sonra Bakıda olacam. Yoldaşlara demişəm məni qarşılamasınlar. Əvvəlcə səninlə görüşəcəyəm. Yəqin sonuncu görüşümüz yadındadır.

Üç saat... Bu qədər vaxt oteldən əşyalarımızı götürüb şəhərə çatmağa bəs edərdi.

-Başa düşdüm, dostum. Dediysin vaxtda hava limanında olacam. Cavabımı dinləyən Stepan əlaqəni kəsdi.

Polis sıralarında işlədiyim vaxtlarda xidməti ezamiyyətlər zamanı mütləq bir-birimizi qarşılayırdıq. Mən yaralandıqdan sonra polis mayoru rütbəsində istefaya çıxsam da, Stepan xidmətini davam etdirirdi. Moskva Cinayət Axtarışı İdarəsinin rəis müavini vəzifəsinə qədər yüksəlmiş, hələlik polkovnik rütbəsində idi.

Stepanın işarə vurduğu son görüşümüz əlbəttə ki, yadımda idi. Bu görüş məhz az əvvəl sizə dediyim iki ölüm işini araşdırdığım vaxta, dörd ay əvvələ təsadüf etmişdi. Günortaya qədər Bakıya gəlib yenə təcili geri qayıdan dostumla yalnız nahar vaxtı görüşməyə imkan tapmışdıq. Bu görüş zamanı gəlişinin səbəbi barədə açıqlama verməsə də, ehtiyac olarsa, gələcəkdə mənə də müraciət edə biləcəyini eşitdirmişdi Stepan. Görünür həmin vaxt yetişmişdi və xidməti ezamiyyətin rəsmi tərəflərini bir kənara qoyub, ilk növbədə, mənimlə görüşmək istəyir. Belə başa düşdüm ki, bu görüşün məxfi qalması da onun üçün vacibdir.

Dostum sıradan bir əməkdaş deyil, bütün Rusiyanın cinayət aləmini qarşısında tir-tir əsdirən, «MUR» (Moskovskiy Uqolovniy Rozısk) kimi tanınan Moskva Cinayət Axtarışı İdarəsinin yüksək vəzifəli zabiti idi. Onun Bakıya gəlişi yalnız çox ciddi bir məsələ ilə bağlı ola bilərdi.

Gülanə Stepanı tanıyırdı. Söhbətin nədən getdiyini eşitdiyi üçün mənim nəsə deməyimi gözləməyib soruşdu.

-Üç saata çata biləcəyik? Axı hələ aeroporta da özünü çatdırmalısan.

-Çatırıq. İndi tərپənsək, fikrimcə səni evə düşürüb tam vaxtında orada olaram.

-Onda, tələs.

Oteldəki əşyalarımızı götürməyimizə on dəqiqə vaxtımız getdi. Otağın açarlarını növbətçi xanıma qaytaranda təəccüblə baxıb soruşdu:

-Siz ki, bu gün səhər gəlmisiniz. Niyə gedirsiniz? Otelimiz xoşunuza gəlmədi?

-Oteliniz haqqında heç bir fikir söyləyə bilmərik. Çünki tanış olmaq imkanımız olmadı. Sadəcə təcili işimiz çıxdı, getməliyik.

Bayaqdan bir qədər pərt görünən xanım, bu sözlərimdən sonra gülümsəyib bizimlə sağollaşdı.

Əşyalarımızı yük yerinə atıb maşına oturduq. Gülanə irəlində, mənimlə yanaşı oturdu. Yol gedə-gedə yanakı oturub mənə baxmağı sevdini bildirdim. Kəmərlərimizi bağlayandan sonra dövrə vurub otelin həyətidən çıxdım.

* * *

Hava limanında xeyli adam var idi. Maşını dayanacağa yerləşdirib gəlişlər üçün nəzərdə tutulan zala girəndə elanları verən növbətçi xanım səsgücləndiricidən Moskvadan gələn reysin nömrəsini səsləndirirdi:

-Diqqət! Moskvadan Bakıya uçan Aeroflot aviaşirkətinin 1854 nömrəli reysi yerə endi.

Bu o demək idi ki, Stepan bir azdan dayandığım zala gələcəkdi. Düşündüyüm kimi də oldu. Çox keçməmiş, çiyində adi idman çantası olan, ətrafdakılardan heç nə ilə seçilməyən, sadə geyimi ilə daha çox Bakıya gəzməyə gəlmiş turisti xatırladan dostum zala daxil oldu. Onun çiyindəki çantadan başqa heç bir yükü olmadığına əmin idim. Adətən, gəlişlərində Stepan mənə görüb uzaqdan əl edib salamlayar, sonra yaxınlaşıb bərk-bərk qucaqlayardı. Amma indi

göz-gözə gələndə siması heç bir emosiya ifadə etmədi, sadəcə, çantanı bir çiyindən çıxarıb o biri çiyinə keçirdi. Bu, bir işarə idi. Aramızda xeyli məsafə vardı. Gələnlərin və qarşılayanların axınında məni rahat görə bilməsi üçün bir qədər də yaxınlaşmasını gözlədim, sonra çönüb zaldan çıxdım. Telefon danışığı zamanı son görüşümüə vurulan eyhamdan sonra hər şeyin, təxminən, belə olacağını bilirdim. Asta addımlarla maşını qoyduğum yerə tərəf getdim. İrəlidə getsəm də, onu gözdən qoymurdum. Ola bilərdi ki, dostum yaxınlıqda dayanmış taksilərdən birinə oturub hava limanını tərk etsin. Bu halda mən həmin taksini izləməliydim. Ola da bilərdi ki, birbaşa ardımca gəlib maşınımə əyləşsin. Hər halda, Stepan nə edəcəyini yaxşı bilirdi. Mənsə, ona uyğun hərəkət edəcəkdım.

Maşına çatıb sükanın arxasına keçdim. Gələrkən maşını elə saxlamışdım ki, sükan arxasında oturarkən müşahidə aparmaq üçün daha nə sağa-sola dönməyə, nə də güzgülərdən istifadə etməyə ehtiyac qalmırdı. Buradan həm az əvvəl gəldiyim yol, həm də taksilərin dayanacağı aydın görünürdü. Sükanın arxasından dostumu müşahidə edirdim. Cərgə ilə düzülmüş taksilərin yanından düz keçən Stepan maşınımə tərəf də baxmayıb, birbaşa avtobusların dayandığı meydançaya tərəf getdi. Ancaq yaxınlığımdan keçərkən sol əlinin orta və şəhadət barmaqlarını birləşdirib başını qaşdı, bu zaman onun adsız barmağı da yarı qatlanmış vəziyyətdə idi. Birləşdirdiyi iki barmağı ilə, minəcəyi avtobusun şəhər istiqamətində ikinci dayanacağında düşəcəyini bildirirdi. Yarı qatlanmış adsız barmaq isə düşdükdən sonra növbəti dayanacağa qədər olan məsafənin yarısını piyada qət edəcəyinə işarə idi. Onun mindiyi avtobusun nömrə nişanını yadımda saxladım.

Moskva Ali Milis Məktəbində bir qrupda oxuduğum, tədrisin ilk günlərindən dostlaşdığım, hətta imtahanlara birlikdə hazırlaşdığım Stepanın əl işarələrini başa düşmək mənim üçün çətin deyildi. Bunlar hələ müdavimlik illərində əməliyyat işinin əlifbasını öyrənərkən əzbərlədiyimiz və mənasını gözəl bildiyimiz işarələr idi. Dostum dəfələrlə Bakıda olmuşdu, hava limanından mərkəzə gedən yola da yaxşı bələd idi. İki dayanacaqdan sonra avtobusdan düşüb xeyli məsafəni niyə piyada qət edəcəyinin səbəbini də yaxşı başa düşürdüm. Demək olar ki, piyadaların olmadığı aeroport yolunun kənarı ilə addımlayan adamı piyada izləmək qeyri-mümkün idi. Maşınla izləyən isə, mütləq, ya sürəti minimuma endirməli, ya da maşınını saxlamalı idi. Bu isə sürətli yolda dərhal diqqəti çəkməklə Stepanın izlənildiyinin sübutu olacaqdı. Bu dediklərimi yoxladıqdan sonra hər şey qaydasında olarsa, dostum yol kənarında dayanıb mənim yaxınlaşmağımı gözləyib, guya təsadüfən maşınım əl edəcəkdə. Bayaq işarə verərkən mənə tərəf baxmasa da, ardımca gələrkən əyləşdiyim maşını təbii ki, görmüşdü. Ona görə, hansı maşına əl edəcəyini bilirdi.

Yox, əgər təhlükə hiss edərsə və maşına əl etməzsə, bundan sonra nə edəcəyini gözləməliydim.

Doğrudan da, məsələnin çox ciddi olduğu görünürdü, mənim üçünsə həm də hər şey hələ ki, qaranlıq idi. Əgər yüksək vəzifəli polis zabiti hansısa bir məsələ ilə bağlı Moskvadan Bakıya rəsmi ezamiyyətə gəlersə, rəsmi qarşılanmadan imtina edib ilk növbədə mənimlə görüşmək istəyirsə və elə çatan kimi, hava limanından belə təhlükəsizlik tədbirləri görürsə, deməli, burada nəşə var. Təbii ki, polkovnik Bondaryov özü ilə təyyarədə «quyruq» gətirməmişdi. Bu

halda, onun tək ehtiyat etdiyi şey burada- Bakıdadır. Bəs, bu nə və ya kim ola bilər? Bəlkə də bunların heç biri deyil? Sadəcə dostum hansısa səbəbdən rəsmi səfərinin qeyri-rəsmi tərəfinin də olmasını və bunun məxfi qalmasını istəyib. Bu qeyri-rəsmi «tərəfin» də yeganə fiqurantı mənəm? Bu daha ağlabatandır. Hər halda bir azdan hər şey bəlli olacaq.

Nəhayət, Stepanın mindiyi avtobus qapılarını bağlayıb yerindən tərpəndi. Tələsmirdim. İki dayanacağın və piyada qət olunacaq yolun xeyli vaxt aparacağını bilirdim. Dediyim kimi, mən Stepana ikinci dayanacaqdan sonra piyada getdiyi yolda çatmalıydım, ondan tez çatıb orada gözləyə bilməzdim.

Lazım olan vaxtı gözləyib maşını çıxışa doğru sürdüm. Bir azdan aeroport yolunun sağ zolağı ilə gedən maşınlara qoşulub orta sürətlə hərəkət etməyə başladım. İki dayanacağı keçdikdən sonra diqqətimi artırıb yolun kənarına baxmağa başladım. Çiyindəki idman çantasını yerə qoyub dayanmış Stepanı uzaqdan gördüm. O, özünü maşın saxladırımı kimi göstərir, ancaq heç də yavaş getməyən maşınlara yanından ötüb keçən anda əl etməklə sürücülərin saxlayıb onu götürmək ehtimalını sıfıra endirirdi. Yaxınlaşdığımı görən Stepan qarşımda gedən maşının ötüb keçməsinə gözlədi, sonra sağ əlini irəli uzadıb dayandı. Dönmə işığını işə salıb sürəti azaltdım və maşını düz onun tuşunda saxlayıb şüşəni endirdim. Yaxınlaşan dostum, guya, sövdələşirmiş kimi şüşədən başını uzadaraq, «hər şey qaydasındadır»-deyib bir qədər pauza verdi və maşına oturdu. Sıx maşın axınında fürsət tapıb yavaş-yavaş sürət həddinin ən yüksək olduğu sol zolağa çıxdım və pedalı axıra qədər sıxdım.

* * *

-Deyirsən ki, qonağımız qarşılanmaqdan imtina etdi?

-Bəli, cənab general. Hələ təyyarəyə minməzdən əvvəl telefon danışığında demişdi ki, qarşılamağa ehtiyac yoxdur. Biz də etiraz edə bilmədik. Yəqin bir azdan gələr,-mayor rütbəli zabit fərağat vəziyyəti alıb məruzə etdi.

-Yaxşı. Neyləmək olar. Deyibsə, deməli belə lazımdır. Yəqin ki, sığortalamağı unutmamırsınız?-ağ saçlı general sağ əlini daraq kimi arxaya daranmış saçlarına çəkib qarşısında dayanmış əməkdaşından soruşdu.

-Hər şeyi nəzərə almışıq. Aeroportun ərazisində olan əməkdaşlar məlumat verdilər ki, qonaq aeroport ərazisini avtobusda tərk edib. İki dayanacaqdan sonra düşüb göy rəngli «Niva»ya minib. «Niva»nın sahibini yoxladıq. Bizim keçmiş kolleqamız, polkovnik Bondaryovun tələbə yoldaşı və yaxın dostu mayor Bəxtiyar Nəzərlidir. Hazırda detektiv fəaliyyəti ilə məşğuldur. «Nizami» metrosu ilə üzbəüzdəki detektiv agentliyinin rəhbəridir. İşlədiyi dövrdə peşəkar əməliyyatçı kimi hörmət qazanmış, detektiv kimi də bir neçə səs-küylü cinayətin açılmasında imzası var.

-Mayor Nəzərlini xatırlayıram. Oddan-alovdan keçmiş əməkdaşımız idi. Heyif ki, aldığı güllə yarası xidmətini davam etdirməsinə imkan vermədi. Əgər polkovnik Bondaryov belə bir addım atıbsa, deməli, nəsə bir fikri var. Məncə bu, sadəcə iki köhnə dostun görüşü deyil. Bu halda bizə gözləmək qalır. Siz gedə bilərsiniz, mayor.

Mayor hərbi təzim edib yerində geriye fırlandı və kabinetini tərk etdi.

* * *

Onun Bakıya gəlişinin on üçüncü günü başlamışdı. Sentyabr ayının 13-ü gəlmiş, indi ayın 25-i idi. Qalacağı mənzilin ünvanını əzbərdən bilirdi. Gəlidiyi gündən əvvəlcədən açarı ona verilmiş bu yarızirzəmi mənzilə yerləşmiş, bayıra yalnız hərdən, ərzaq almaq üçün çıxırdı. Mənzilin qapısı ilə üzbəüz, blokun girişində divarda yan-yana düzülmüş poçt qutularından sıracı soldan ikinci olan onun qaldığı mənzilə aid idi. O, hər gün axşam saat 10-dan sonra poçt qutusu yoxlamalı idi. Belə də edirdi. Gəlidiyi gün verilən təlimata uyğun olaraq poçt qutusu baxmış və oradan onun üçün hazırlanmış saxta sənədləri götürmüşdü. Sonrakı günlərdə isə, hələ ki, qutu boş idi. Qutuya atılacaq zərf digər təlimatlarla yanaşı, aldığı tapşırığa başlamasına işarə olacaqdı.

Günlərlə bir yerdə tərpənməz qalıb şikarını gözləyən əfi ilan soyuqqanlılığına malik olan bu adam burada olduğu on iki gündə qətiyyətlə darıxmamışdı. O, Rusiyanın ən ciddi rejimli həbsxanalarında illərlə cəza çəkmiş, cəzasının son dörd ilini isə təkadamlıq kamerada keçirmişdi. Bu səbəbdən, on iki yox, bundan sonra yüz iyirmi gün də burada qalmalı olsa, həmin qaydada yaşamağa davam edəcək və öyrəncəli olduğu üçün heç bir sıxıntı hiss etməyəcəkdi.

Həbsdə olarkən onunla yanaşı olan kameralarda yatanların çoxunun bir neçə ildən sonra təkliyə tab gətirməyərək ağrıllarını itirdiklərinin çox şahidi olmuşdu. Belə tipli həbsxanalarda işləyənlərin və cəza çəkənlərin hamısının bildiyi, təsdiqlənmiş bir həqiqət var: təkliyin təxminən ilk ili başa çatanda insan kameradakı əşyalarla danışmağa başlayır. Bu, normal hal hesab olunur və kiminsə psixikasının zəif olması kimi qəbul edilmir. Ancaq sonrakı illərdə, əgər əşyalar səninlə danışmağa başlayırsa, bu artıq geriye dönüşü

olmayan psixi pozuntudur. Adətən, psixikaları əşyaların danışmağa başladığı fazaya girən məhbuslar çox yaşamır və əllərinə düşən ilk fürsətdə intihar edirlər.

Nədənsə, indi bunlar yadına düşən kirayənişin dodaqaltı gülümsədi. Kiçik həbsxana kamerasında təklikdə qaldığı uzun illər ərzində nəinki əşyalar onunla, heç o, özü bir dəfə də olsun əşyalarla danışmamışdı...

İndi ona vəd edilənə çatmaq üçün, dörd kvadratmetrlik həbsxana kamerası ilə müqayisədə kifayət qədər şəraitli sayıla biləcək bu mənzildə nə qədər desən qalmağa hazır idi. Ancaq, nədənsə hissiyyatı ona deyirdi ki, daha elə də çox gözləməyəcək. Bəlkə də, hər şeyin başlanmasına günlər qalmışdı. Qaldığı mənzilin poçt qutusuna atılacaq bir zərflə hər şey birdən-birə dəyişəcəkdi.

* * *

Yolun sol zolağına keçib sürəti artırırdıqdan sonra əlimi uzadıb Stepanın əlini sıxdım:

-Salam, əziz qardaşım.

-Salam, Baxa.

-Nə qədər vaxtımız var?

-Məni sizin nazirliyin yaxınlığında düşür. O vaxta qədər lazım olanı sənə izah edəcəyəm. Sonra rahat görüşüb oturmağa vaxtımız olacaq. Sabah axşamadək buradayam.

-Onda, başla.

Stepan çox uzatmadan mətləbə keçdi.

-Söhbət Bakıda törədiləcək terror aktından gedir.

Bu gözlənilməz məlumat idi. Bəs belədirsə, niyə bu işlə Moskva Cinayət Axtarışı İdarəsi məşğul olur? Fikirləşdiklərimi ucadan səsləndirdim:

-Bildiyimiz qədər belə məsələlərlə başqa dövlət qurumları məşğul olur.

Stepan bu sualı gözləyirdi.

-Elə olmağına elədir, Baxa. Ancaq bu dəfə vəziyyət bir qədər başqadır. Altı ay əvvəl bizim Federal Təhlükəsizlik Xidməti olduqca maraqlı bir məlumat alıb. Beyrutda yerləşən, diversantlar hazırlayan tam məxfiləşdirilmiş bazada bir il müddətində ən yüksək səviyyəli mütəxəssislərdən təlim almış rus millətindən olan üç vətəndaşımız Moskvaya qayıdıb. Həmin ölkədən gəlmiş yüzlərlə rusiyalıni təhlil edən federallarımız, nəhayət ki, bir ay gərgin çalışmalardan sonra onların kimliklərini müəyyən edə bilib və gizli nəzarətə götürüblər. Bu adamlar hələ ki, sakit həyat tərzini yaşamaqdadırlar. Daha doğrusu onlardan ikisi. Biri isə iki həftə əvvəl qəfildən yoxa çıxmağı bacarıb.

Bunun nə demək olduğunu sən gözəl başa düşürsən. Deməli o, aktiv hərəkətə keçməyə hazırlaşır.

«Koroğlu» metrosunun yanından keçib sürət həddini endirməyə başladım. Vəziyyət heç yaxşı olana oxşamırdı. Söhbət hansısa adi cinayətdən yox, hər an gözlənilən terror aktından gedirdi. Hədəf isə Bakıdır. Stepanın dedikləri buna dəlalət edirdi. Lazım olan sürətə endikdən sonra mənə məsələnin ən maraqlı olan tərəfini izah etməsi üçün gözlərimi yoldan ayırmadan dedim:

-İndi bütün bu danışdıqlarının mənim doğma şəhərimlə nə əlaqəsi olduğunu açıqla, dostum.

Stepan birdən-birə qanımın necə qaraldığını hiss etdi. Əlini çiynimə qoyub dedi:

-Darıxma, Baxa. Bakı mənim üçün də doğmadır. Hər şey yaxşı olacaq. Sonra davam etdi: kolleqalarımız o üç nəfərin kimliyini müəyyən etdikdən sonra onlardan birinin bizim «müşəri»miz olduğu məlum olub. Başqa sözlə, üç nəfərdən biri, ömrünün on doqquz ilini Rusiyanın ən ağır rejimli cəzaçəkmə müəssisələrində keçirmiş, iki dəfə ölüm hadisəsi törətdiyinə görə cəza çəkmiş, indiyənə qədər heç bir həbsxana rejiminin, hətta təkadamlıq kamera şəraitinin «sındıra» bilmədiyi «Koramal» ləqəbli qatı cinayətkar İvan Andreyeviç Solomindir. Təəccübləndin?

Stepan bunları dedikcə bəzi şeyləri təxmin etməyə başlayırdım. Ancaq hələ ki, çox az şeyi. O isə cavabımı belə gözləmədən davam etdi:

-Mən də çox təəccübləndim, Baxa. Biz öyrəşmişik ki, cinayətkarlar, xüsusilə, «Koramal» kimi residivistlər yalnız öz qanunları ilə yaşayır, terror və sair kimi işlərə heç vaxt qarışmırlar. Ancaq

bayaq dediyim kimi, burada vəziyyət bir qədər başqadır. Elə ona görə də, kolleqalarımız bizim də bu işə qatılmağımızı istəyiblər və məsələ ən yüksək dairələrdə razılaşdırılıb. Digər iki nəfər, hətta günü bu gün uçub Bakıya gəlsələr belə, onların bizə heç bir aidiyyəti yoxdur. Onlarla federallar məşğul olurlar. Söhbət sırf Solomindən gedir. Qatı cinayətkar kimi onun xarakterinə, vərdişlərinə, işləmə üsullarına yaxşı bələd olduğumuzu nəzərə alan rəhbərlik tam məxfiləşdirilmiş belə bir əməliyyatda qüvvələrimizi birləşdirməyi məqsədəuyğun hesab edib. İndi isə, sənin sualına cavab verim: İvan Andreyeviç Solomin, əlli üç yaşındadır, düz otuz beş il əvvəl, on səkkiz yaşında olanda yaşadığı Moskva şəhərindən hərbi xidmətə çağırılıb. Ermənistanın Spitak rayonunda hərbi xidmətdə olub. Yeri gəlmişkən, məsələyə daxil olmasa da, hərbi xidmətdə olarkən Spitakda baş vermiş dəhşətli zəlzələnin də canlı şahidi olub. Orada ermənilərlə möhkəm dostlaşıb və hərbi xidməti başa vurduqdan sonra da əlaqələrini saxlayıb. Bu səbəbdən də tez-tez oraya gedir. Əlbəttə, həbsdə olduğu illər istisna olmaqla. Fiziki cəhətdən olduqca sağlam, psixoloji cəhətdən son dərəcə iradəli biridir. Elə bundan və ermənilərə olan sonsuz sevgisindən istifadə edib onu əməkdaşlığa cəlb ediblər. Buna könüllü razılıq verib, yoxsa məcburiyyət qarşısında qalıb, hələ ki, müəyyən etmək olmayıb. Ancaq fakt faktlığında qalır-Solomin Ermənistan xüsusi xidmət orqanları, yaxud da müstəqil fəaliyyət göstərən erməni terror təşkilatlarından biri tərəfindən xüsusi məqsədlərlə istifadə edilmək üçün Beyrutda hazırlıq keçmiş üç nəfərdən biridir. Bundan başqa, kolleqalarımız müəyyən ediblər ki, Beyruta göndərilməzdən əvvəl o, qısa müddət ərzində iki dəfə turist kimi Bakıya gəlib və bir neçə gün qaldıqdan sonra geri qayıdıb.

Görünür, çox uzağa gedən planın tərkib hissəsi kimi şəhəri tanımaq, lazım olan məkanları bələdləmək tapşırığı alıbmış. Hansı məkanları, təəssüf ki, bunu da müəyyən etmək mümkün olmayıb. İki ay ərzində bunları öyrəndikdən sonra analitiklərin gəldiyi yekdil qənaət həmin üç nəfərin məhz Bakı şəhərində terror aktı törətmək məqsədi ilə hazırlanıb müvəqqəti «konservləşdirildikləri» oldu. Çünki həm də müəyyən olunub ki, digər iki nəfərin də Ermənistanla sıx əlaqələri var. Belə təsadüf olmur, özün bilirsən. Dörd ay əvvəlki gəlişim də məhz bununla bağlı idi. Aprel və may aylarını təhlillərə həsr etmiş ən güclü mütəxəssislərimiz bu qənaətə gəlirlər ki, onsuz da dünya ölkələri tərəfindən terrorçu dövlət kimi tanınan Ermənistanın, son illərdə siyasi arenada dayaqlarının çox zəiflədiyi də nəzərə alınarsa, belə bir addıma hazırlıq görməsinin arxasında konkret səbəb dayanır. Yəni, məsələnin olduqca maraqlı tərəfi var. Onlar axmaq deyillər, Baxa, gözəl başa düşürlər ki, indi doxsanıncı illər deyil. Ancaq bununla belə hər şey onların bu addıma hazırlaşdıqlarını təsdiqləyir. Bu halda, belə bir addım atacaqlarının çox tutarlı səbəbləri olmalıdır.

Səməd Vurğun bağının tuşuna çatanda tıxaca düşdük. İçəri bir qədər hava gəlməsi üçün pəncərənin şüşəsini endirdim. Ancaq hava əvəzinə içəri avtomobillərin buraxdığı qazların dolduğunu görəndə tez də fikrimi dəyişib şüşəni qaldırdım. Bunu görən dostum gülümsədi:

-Bütün böyük şəhərlərin ən böyük problemi. Moskvada bəzən kilometrərlə ölçülən tıxaclar olur, buna uyğunlaşmaqdan başqa çarəmiz yoxdur.

Stepanın sözlərinə əhəmiyyət verməyib soruşdum:

-Belə başa düşdüm ki, o üç nəfəri «götürməməkdə» məqsəd,

onların atacaqları addımları öyrənmək və sonra adekvat addımlar atmaq olub.

-Məsələ heç də tək bu deyil,-dostum fikirləşmədən cavab verdi. Əvvəla, nə qədər ki, aktiv addımlar atmayıblar, onlara qarşı əlimizdə heç bir konkret sübut-dəlil yoxdur. Sadəcə, bir il müddətinə Rusiyanı tərk edib yenidən geri qayıdıblar. Buna görə heç kimi ittiham etmirlər. Kolleqalarımızı narahat edən başqa şeydir. Onlar fikirləşirlər ki, eyni məqsədlə hazırlanmış, diqqətimizdən kənarda qalmış ikinci belə qrup da ola bilər. Hər-halda belə bir şey varsa da, onlar eyni mərkəzdən idarə olunmalıdırlar məntiqlə. Bu üç nəfəri nəzarətdə saxlamaqla vəziyyəti nəzarətdə saxlamağı düşünənlər bizimkilər. Ən azından indi bilirik ki, Solomin Bakıdadır və qabaqlayıcı addımlar ata bilərik. Başqa sözlə, Solominə «çıxmaqla» onların Bakıdakı rezidentinə də «çıxa» bilərik. Elə mən də, dünən axşamkı reyslə gəlmiş digər xidmətin əməkdaşları da buna görə buradayıq.

-Başqa sözlə, öz səhvinizi düzəltmək üçün?- çönüb zənlə dostuma baxdım.

-Haqlı sözün qarşısında nə demək olar. Solomin yoldaşların gözündən yayınmağı bacarıb.

-Bəs niyə belə əminsiz ki, o Bakıya gəlib, bunu təsdiqləyən nəyiniz var əlinizdə? Əlbəttə, buradasansa, deməli, bu sualın konkret cavabı var. Mən bunun necə müəyyən olduğunu bilmək istəyirəm.

-«Koramal»ın «yoxa çıxdığı» gündən bu günədək Rusiyadan Bakıya səfər etmiş bütün şəxsləri yoxladıq. Əlbəttə, tək birbaşa reyslərlə gələnləri yox. Gürcüstan vasitəsilə gələn Vasilij Dımok adlı birinin adı diqqətimizi çəkdi. Yoxlamalar zamanı Dımokun evsiz-eşiksiz biri, bizim dildə desək, «bomj» olduğu məlum oldu.

Belə birisinin birdən-birə təyyarə ilə Gürcüstana, oradan da Bakıya uçmaq həvəsinə düşməsi heç ağlabatan deyildi. Axtarışlar nəticəsində Dımokun yeri müəyyən edildi. Məlum oldu ki, bir neçə il əvvələdək normal həyat tərzini keçirən, evi, özünə görə maddi imkanı, səfərlər etmək üçün xarici pasportu olan və sonradan spirtli içkiyə aludə olub hər şeyini itirmiş Dımok heç yerə getməyib. Moskvanın Noqinsk vilayətində məskunlaşıb və oradakı zibil qutularına atılmış boş şüşələri toplayıb təhvil verməklə başını gırləyir. Sənədlərinin harada olmasından isə xəbəri yoxdur.

-Düşünürsünüz ki, yüksək hazırlıq keçmiş biri «bomj» dediyiniz birinin sənədi ilə ölkəni tərk etməklə belə sadə bir səhv buraxıb? Solomini hazırlayanlar bu qədərmi axmaqdırlar? Axı, onlar Solomin yoxa çıxdıqdan sonra bütün halların yoxlanacağını hesablamaqlı idilər?

-Razıyam. Amma əvvəla o da, onu hazırlayanlar da tərəfimizdən deşifrə olunduğu və izlənməsi barədə məlumatsızdırlar. Bu səbəbdən, sənin «yoxa çıxmaq» dediyin, onun üçün sadəcə evini tərk etməkdir. Evinisə, hər ehtimala qarşı kəşfiyyat məktəbində ona öyrədildiyi kimi, özünə məlum olan üsulla tərk edib. Kəşfiyyat məktəbi keçmiş biri əməliyyata başlaması haqqında tapşırıq alarkən belə də etməli idi. Moskvadan da ki, bilirsən, müxtəlif istiqamətlərə yüzlərlə reyslər var. Bu reyslərlə on minlərlə sənişin uçuşur. Bu dediyim hələ təkcə hava yollarına aiddir. Təkcə həmin sənişinləri yoxlamaq üçün yüzə yaxın əməkdaş günlərlə fasiləsiz yoxlamalar aparıblar. Fikrimi tutdun?

-Başa düşürəm. Onun terrorçu kimi hazırlandığının tam məxfi qaldığına əmin olduqları üçün bu tapşırığı verənlər əldə etdikləri o

sənəddən belə arxayınlıqla istifadə ediblər. Həm də Dımokun sənədi yalnız bir dəfəlik, ölkəyə giriş məqsədi ilə istifadə olunub. Əminəm ki, buradakı rezidentləri onu çoxdan başqa sənədlə təmin edib.

-Tamamilə doğrudur, dostum.

-Saxta «Dımok»un Gürcüstandan Bakıya gəldiyi təyyarə reysi məlumdur. Hava limanının və onun sonrakı marşrutu boyu olan kameraların həmin tarixdəki görüntüləri heç nə verməyib?

-Kamera qeydləri var, amma nəticə yoxdur. Eynilə mənim kimi gəlib təyyarədən düşür, sonra avtobusa minib mərkəz istiqamətində gedir. Bundan sonra izi itir, harada avtobusu tərk etməsi məlum deyil. Böyük ehtimalla avtobusda hiss etdirmədən qıyafəsini dəyişdirib.

-Bəs, şəkli əlimizdə olan birinin yerini, bu günü saymasaq, son on iki gün ərzində müəyyən etməyə nə mane olub?

-Bu sualın iki cavabı var. Ya o zərurət olmadığı üçün qaldığı məkandan çölə çıxmır, ya da ki, gəldikdən sonra qrimlənilib özünü burada ona verilmiş saxta sənəddəki şəkillə eyni görkəmə salıb rahatca gəzir. Özün başa düşürsən, adi bir süni saç insanı nə qədər dəyişdirir. Yəqin bütün indi dediklərimizi onlar nəzərə alıblar.

Nazirliyin yerləşdiyi binaya çatmağa az qalmışdı. Stepanla yenə görüşməyə vaxtımız olduğunu bildiyim üçün ona hələlik son sualımı verdim:

-İndi planın necədir?

-Vəziyyətlə bağlı digər Nazirlikdə qərargah yaradılıb. Hazırda kolleqalarımız oradadırlar. Sizin general qərargah rəhbərinin müavini. Bir azdan onun yanında müşavirə olacaq. Müşavirədən sonra istiqamətlər bilinəcək.

Daxili İşlər Nazirliyinin arxa küçəsində maşını saxladım.

-Onda zəngini gözləyirəm.

-Hələlik.

-Hələlik.

Stepan düşüb Nazirliyin girişinə tərəf getdi. Burada maşın saxlamaq qadağan idi. Mənə tərəf gələn polis nəfərini görüb əlmlə ona işarə etdim və maşını yerindən tərpətdim. Tərpənməzdən əvvəl güzgüdə məndən xeyli arxada gəldiyim küçədə dayanmış qara maşına baxdım. Bu maşın yol boyu arxamca gəlmişdi. Maşındakıların Stepanı müşayiət etmək üçün göndərilmiş əməliyyatçılar olduqlarını bildirdim. Belə də olmalı idi. İstənilən halda Daxili İşlər Nazirliyinin belə yüksək vəzifəli qonağı müşayiət olunmalı idi. Hətta, özü bundan imtina edibse belə. Protokol qaydaları bunu tələb edirdi. Nazirliyin binasının tinindən sola dönüb sürəti artırdım. Evə qayıdacaqdım. Hələ ki, edəcək bir şey yox idi.

* * *

-Müşavirəyə başlamaq olar, -ağ saçlı general hamının toplandığını görüb müşavirəni açıq elan etdi.

Bu, son dərəcə məxfi saxlanılacaq əməliyyatın müzakirəsinə Nazirliyin əməliyyat aparatından cəmi beş nəfər cəlb olunmuşdu. Onlar ən təcrübəli, əməliyyat işini incəliklərinə qədər bilən, oddan-alovdan keçmiş zabitlər idilər.

General bir daha hamını baxışları ilə süzüb sözünə davam etdi:

-Bizim hörmətli qonağımız polkovnik Bondaryovu təqdim etməyə ehtiyac yoxdur. Onu hamınız tanıyırsınız. Rusiyalı kolleqalarımızın aylar əvvəl aldıkları məlumat əsasında yaranmış şübhələri artıq təsdiqlənməyə başlayıb. Ermənistan xüsusi xidmət orqanları tərəfindən əməkdaşlığa cəlb edilərək xüsusi hazırlıq keçmiş Solomin

soyadlı qatı cinayətkarın Bakıda olduğunu düşünməyə əsas verən sübutlar ortaya çıxıb. Onun məhz kriminal keçmişə malik biri və residivist olduğunu nəzərə alan rəhbərlik bu əməliyyatda bizim də təcrübəmizdən istifadə etməyi qərara alıb. Biz də öz növbəmizdə ən yaxşılari cəlb etmişik. Hər birinizin çiyinləri arxasında illərin təcrübəsi dayanır. Məqsəd «Koramal» ləqəbli bu cinayətkarın vərdislərini, ata biləcəyi addımları təhlil etmək, bunun əsasında ola biləcəyi yeri və yaxud niyyətini müəyyənləşdirməkdir. Mən digər xidmətlərlə birgə yaradılmış qərargahın rəhbərinin müaviniyəm, siz həmin qərargahın üzvlərisiniz. Qərargahda gündəlik informasiya mübadiləsi aparılacaq, siz də hər bir yeni alınmış məlumatı biləcək, öz öyrənə bildiklərinizi isə, aidiyyəti üzrə ötürmək üçün mənə məruzə edəcəksiniz. Bütün işlər tam məxfilik şəraitində görülməkdir. Onun şəkli və lazım olan məlumatlar qrupun rəhbəri polkovnik Mahir Vəliyevə verilib. O, sizi bu məlumatlarla tanış edəcək. İndi isə polkovnik Bondaryovun sizə deyəcəkləri var.

Sözünü tamamlayan general çönb qonağa baxdı...

Hər işimi ehtiyatla tutmağa öyrəşdiyim üçün maşını aldığım gündən bir dəfə də olsun, Gülanənin yaşadığı binanın həyətinə sürməmişdim. Qonşu binalardan birinin həyətinəki pullu dayanacaqda saxlayır, sonra piyada tanış binaya gəlirdim. İndi də maşını saxladıqdan sonra gözətçiyə uzaqdan əl edib yük yerindəki, bayaq gələrkən tələsdiyim üçün maşında qalmış zənbilləri götürdüm və binaların arası ilə üzüyuxarı qalxmağa başladım. Xalçanı sonra götürəcəkdim.

Qapını açan Gülanə zənbilləri əlimdə görüb ucadan güldü:

-Lap bazarlıqdan gələn çoxuşaqlı atalara oxşadın, keç içəri.

Dəhlizə keçib zənbilləri yerə qoydum.

-Oxşayaram da, o qədər şey yığmısan ki, elə bil İsmayılıya üç günlük yox, üç aylığa getmişdik,-mən də gülüb cavab verdim.

-Bəs qonağın necə oldu?-Gülənə söhbətin mövzusunu dəyişdi.

-Bir az işi var idi. Axşam görüşəcəyik. Fikirləşirəm ki, evdə otursaq yaxşıdır.

-Elə mən də onu deyəcəkdim. Vaxta xeyli var. Mən tədarük görüm, sən də duş qəbul elə, bir az dincəl, yol gəlmisən. Sonra gedib dostunu gətirib gələrsən.

-Yaxşı,-deyib ayaqqabılarımı çıxarıb içəri keçdim. Uzaq yoldan sonra bir qədər dincəlmək pis olmazdı.

Yarızirzəmi mənzildəki adam evin divarına vurulmuş bədənnüma güzgünün qarşısında dayandı. Sonra nə fikirləşdisə köynəyini çıxarıb bir qədər sağ tərəfə döndü və sol qoluna həkk olunmuş döyməyə baxdı. Döymədəki tac şəkli idi. İllər əvvəl ilk dəfə həbsxanaya düşərkən öz qanunları ilə yaşayan məhbus kütləsinin arasında avtoritetini təsdiq etmək üçün çox çətinliklərdən keçmiş, ancaq bu çətinliklərə dözüb onların gözündə özünü təsdiq edə bilmişdi. Elə bundan sonra hakimiyyət mənası verən bu döyməni qoluna döydürmüşdü və heç kim bunu ona irad tuta bilməmişdi. Sonradan özünün bəyəndiyi və hərəsinin öz mənası olan bir neçə döymə də döydürmüşdü bədənində. İnsanın insanı diddiyi, canavar qanunlarının hökm sürdüyü bu məkanda heç kimin layiq olmadığı döyməni gəzdirmək hüququ yox idi. O, bu hüququ qısa müddətdə

qazanmış, sonrakı illərdə avtoritetini daha da möhkəmlədirib cinayət aləmində söz sahibi ola bilmişdi. Ancaq bundan o yana getmək istəməmiş, iki dəfə eyni maddə ilə həbs olunub üst-üstə on doqquz il həbsxana həyatı yaşadıqdan sonra, daha azadlığın dadını çıxarmağı qərara almışdı. Niyyəti tropik ölkələrdən birinə köçüb həyatını orada başa vurmaq idi. Bununçün isə ona xeyli pul lazım idi. Bu pulusa aldığı tapşırığı yerinə yetirdikdən sonra ona verəcəkdilər. Həyatında heç zaman görmədiyi qədər pul vəd etmişdilər ona. Vəd olunan məbləğ, nəinki, xaricə köçüb orada ev almağa, hətta bütün həyatını dəyişməyə bəs edəcəkdə. Sevgilisini də özü ilə aparacaqdı. Birlikdə olarkən gündüzlər onun başına fırlanan, gecələr isə ən ağlagəlməz istəklərini sözsüz yerinə yetirən, ona dünyanın həzzini yaşadan bu qadına çox bağlı idi, özünü onsuz təsəvvür edə bilmirdi. Bir anlıq onunla okean sahilində necə dincələcəyini gözünün qabağına gətirdi. Bunları fikirləşə-fikirləşə baxışlarını qolundakı döymədən çevirib güzgüdə özünə baxanda üzündə qeyri-ixtiyari yaranmış bir təbəssüm olduğunu gördü. Cəld güzgünün qarşısından çəkilib köynəyini geyindi və xəyallarını bir anda başından qovdu. Emosiyyaya qapılmaq onun xarakterinə uyğun deyildi. İndi, yalnız və yalnız verilən tapşırığa köklənməli idi...

* * *

Daxili İşlər Nazirliyinin Əməliyyat aparatında keçirilən məxfi müşavirə yekunlaşsa da, polkovnik Bondaryov və polkovnik Vəliyev generalın otağını hələ tərk etməmişdilər. Stepan Bondaryovun onlara təkliddə deyəcəyi bir şey var idi.

General köməkçisinin gətirdiyi çayları masanın üzərinə düzüb çıxmasını gözlədi və dedi:

-Sizi eşidirik, Stepan Alekseyeviç. Bizə təkliddə deyəcəyiniz məsələ nə idi?

Qonaq qarşısına qoyulmuş çaydan bir qurtum içib stəkanı yerinə qoyduqdan sonra aramla danışmağa başladı:

-Cənab general. Bilirsiniz ki, mənə bu gün hava limanında dostum qarşıladı. Yəqin onu da bilirsiniz ki, o mayor rütbəsində istefaya çıxmış, hazırda detektiv fəaliyyəti ilə məşğul olan keçmiş polis zabitidir.

General susub heç nə demədi. Bu, onun deyilənlər barədə məlumatlı olmasının təsdiqi idi. Polkovnik Bondaryov sözünə davam etdi:

-Mənə bu məsələnin bizə aid hissəsi ilə bağlı istənilən qərarı qəbul etmək barədə rəhbərliyimiz tərəfindən tam səlahiyyət verilib. Mən də bu səlahiyyətimdən istifadə edib mayor Nəzərini bu əməliyyata cəlb etməyi düşünürəm. Yaxın dostum olmaqla yanaşı, onun necə bir peşəkar əməliyyatçı olduğunu sizə xatırlatmaq istəyirəm. Hesab edirəm ki, güclü intuisiyaya, iti zəkaya, qarşı tərəfin bir neçə addımını qabaqcadan hesablaya bilmək qabiliyyətinə malik və cinayətkarların psixologiyasına tam bələd olan mayor Nəzərlinin bu əməliyyatda iştirakı ümumi işimizin xeyrinə olar. Ancaq onun qrupa daxil edilməsinə mütləq qaydada sizin razılığınızın olmasının vacibliyini də başa düşürəm. Səlahiyyətlərim nə qədər geniş olsa da, Azərbaycanda qərar qəbul etmək hüququnun, elə qəbul edilən hər bir qərarın yaratdığı məsuliyyətin də birbaşa sizə aid olduğunu dərk edirəm. Odur ki, Nəzərlinin bu əməliyyata cəlb olunmasını mənim şəxsi xahişim kimi qəbul etməni istəyirəm.

Ağsaçlı general vərdişi üzrə əlini saçlarına çəkib fikrə getdi. Polkovnik Bondaryovun Bəxtiyar Nəzərlinin peşəkarlığı haqqında dedikləri ilə o, tam razı idi. Belə peşəkarlar illərlə yetişir. Ancaq polis sıralarından xeyli müddət əvvəl istefaya çıxmış birini belə bir ciddi, həm də məxfi əməliyyata cəlb etmək barədə qərar qəbul etmək, əlbəttə ki, böyük məsuliyyət idi. Polkovnik Bondaryov da təklifində israrlıdır...

Generalın fikrə getdiyini görən Bondaryov əlavə etdi:

-Əgər razılıq verərsinizsə, yalnız yuxarı rəhbərliyi bu barədə məlumatlandıracaqsınız. Nəzərlinin qrupa cəlb edilməsini isə, bu otaqda olanlardan başqa heç kim bilməyəcək. Təyyarədən düşəndən sonra onunla görüşməzdən əvvəl lazımı tədbirləri görmüşəm. Kənar heç kim onunla görüşdüyümü bilmir. Sizin əməkdaşlar isə, yəqin ki, onun kursant yoldaşım və yaxın dostum olduğunu aydınlaşdırmaqla kifayətləniblər. Sərbəst fəaliyyət göstərmək imkanı olan bir peşəkarın qrupda olması yalnız işimizin xeyrinə olacaq.

Qonağın son arqumentlərini dinləyən general soruşdu:

-Qrupa daxil edəcəyimiz halda onun funksiyası nədən ibarət olacaq?

-O, sərbəst işləməyə öyrəşib. Mənimlə daim telefon əlaqəsində olacaq. Burada isə zəruri hallarda polkovnik Vəliyevlə əlaqə saxlayacaq. Onun tərəfindən verilmiş, qrupun topladığı məlumatları təhlil edib analitik iş aparacaq. Özü əldə edə biləcəklərini də Mahir müəllimə ötürəcək.

-Yəqin başa düşürsüz ki, məxfiliyini nəzərə alaraq məlumat sızmasının qarşısını almaq üçün bu əməliyyata maksimum az əməkdaş cəlb etmişik. Onu da başa düşürsüz ki, burada işləyənlər

hamısı öz işinin peşəkarlarıdır. Ancaq biz onların da içərisindən ən yaxşılarını seçmişik. Mayor Nəzərli də bizim aparatın yetişdirdiyi ən yaxşılardan idi. Ümid edək ki, onu cəlb etməyimizin bir nəticəsi olacaq.

Generalın cavabını eşidən qonaq ayağa qalxıb əlini ona uzatdı.

-İnanırdım ki, təklifimə yox deməyəsiniz. Sizə təşəkkür edirəm, cənab general. İndi isə icazənizlə mən gedim.

-Yoldaşlar sizi qalacağınız otele düşürəcəklər.

-Buna ehtiyac yoxdur. Oraya mən yalnız yatmağa gedəcəyəm.

Qonağın cavabını eşidən general selektorun düyməsini basıb köməkçisini çağırdı. İçəri girən zabıtə məruzə etməsi üçün imkan verməyib dedi:

-Cənab polkovniki maşına qədər müşayiət et. Sürücü qonağı gedəcəyi ünvana düşürsün.

-Oldu, cənab general!

Generalla da, Mahir Vəliyevlə də sağollaşan qonaq köməkçi ilə birlikdə kabinetə tərk etdi.

Onun ardınca baxan general üzünü polkovnik Vəliyevə tutub gülümsədi.

-Bu Nəzərli işlədiyi vaxtlarda heç vaxt ipə-sapa yatmayıb. Bildiyimiz qədər elə istefaya çıxdıqdan sonra da sakit dayanmaq fikri yoxdur. Detektiv kimi boynuna götürdüyü neçə ağır cinayəti açıb. Heç birində məğlub olmayıb. Məncə, Bondaryov haqlıdır. Belə birisinin qrupa cəlb edilməsi yalnız işin xeyrinə olar.

* * *

Gülənənin hazırladığı yeməklərdən Stepanla doyunca yeyib üstündən kəklikotulu çay içmiş, çay əsnasında dostumla xeyli söhbət etmişdik. Ancaq Gülünün yanında iş barədə bir kəlmə də danışmamışdıq. İndi Stepanın qalacağı otelə gəlib birlikdə yuxarı qalxmışdıq. Bəzi məsələləri müzakirə edəcəkdik. Televizoru işə salıb səsini qaldırdım. Üzbəüz qoyulmuş kreslolarda yerimizi rahatlayandan sonra dostum asta səsle sözbə başladı:

-Qrupa cəlb edilməyini sizin rəhbərliklə razılaşdırdım. Hərəkətlərində tam sərbəst olacaqsan. Ancaq bu gündən rəsmi olaraq qrupun rəhbəri polkovnik Mahir Vəliyevin sərəncamında olduğunu da unutma. Bildiyin kimi, mən sabah Moskvaya qayıdıram. Mənimlə daim telefon əlaqəsində olacaqsan. Vəliyevlə isə zərurət olduqca şəxsən görüşəcəksən. Onun telefon nömrəsini yaz.

Bunları deyən Stepan polkovnik Vəliyevin telefon nömrəsini səsləndirdi. Telefonumu çıxarıb nömrəni yaddaşa yazdım.

Stepan sözünə davam etdi:

-Sabah getməmişdən əvvəl səni onunla görüşdürəcəyəm. Solomin barədə olan bütün məlumatlar qovluğunu ona vermişəm. Surətini çıxarıb bütün qrup üzvlərinə paylayacaq. Bir nüsxə də sənə üçün hazırlayacaq. Qrup üzvləri demişkən, onların sənə əməliyyata cəlb olunmağın barədə məlumatları olmayacaq. Götürdükdən sonra məlumatları ətraflı öyrən, təhlil elə. Onun psixoloji portretini cız. Aparacağın analitik işdə bu sənə lazım olacaq. Nədənsə, hissiyyatım mənə deyir ki, tələsməliyik, Baxa. Bilmirəm niyə, amma tələsməliyik.

Ayrı halda Stepanın mənə edəcəyim təhlillər barədə verdiyi tövsiyələri gülümsəməklə qarşılayardım. Ancaq indi vəziyyət başqa idi. Nədənsə, mənim də hissiyyatım yaxşı heç nə vəd etmirdi. İçimdə

qarışıq hisslər var idi. Heç də, təkcə, Solominlə bağlı olmayan qəribə hisslər. Bunun nə olduğunu anlaya bilmirdim. Qeyri-müəyyənlik isə ən sevmədiyim şeylərdən biridir.

Stepanın sözünə ara verdiyini görüb bəzi suallarımın cavablarını dəqiqləşdirməyi qərara aldım. Üzümü Stepana tutub soruşdum:

-Solomin cinayət aləmində kifayət qədər nüfuz sahibi olduğu halda tutduğu yolda bundan o yana niyə getməyib və ya özünü getmək istəməyib? Bəlkə sonradan hansısa səhv buraxıb və «vurulanlardandır», bu barədə hər-hansı məlumat var?

-Bu sualın cavabını araşdırmışam. «Vurulanlardan» deyil, bu dəqiqdir. Avtoritetini saxlayıb. Hətta, bir mənbənin verdiyi məlumata görə vaxtilə «oğru» adı almağa real namizədlərdən biri olub. Amma, nədənsə, Solomin bunu istəməyib. İstənilən avtoritetli cinayətkarın ən böyük arzusu seçilmişlərin kastasına daxil olmaq olduğu halda, o, yolun yarısında dayanıb. Səbəbi bizə də məlum deyil.

Bu cavab məni tam qane etdiyi üçün növbəti sualımı verdim:

-Onunla birlikdə eyni vaxtda eyni həbsxanada cəza çəkmiş azərbaycanlıların siyahısı hazırımı?

-Çoxdan hazırdır. Biz də onun buradakı keçmiş məhbus yoldaşları ilə əlaqələrinin ola biləcəyini ehtimal etdik. Heyif ki, bu ehtimal boş çıxdı. Dediyn siyahı polkovnik Vəliyevə verdiyim qovluğa əlavə olunub. Ayrı-ayrı vaxtlarda yeddi nəfər həmyerlinizlə cəza çəkib. Onlardan ikisi vərəm xəstəliyindən elə həbsxanada dünyasını dəyişiblər, ikisi isə azadlığa çıxdıqdan sonra. Qalan üç nəfərdən biri hazırda ömürlük, digərləri isə yeddi və səkkiz illiyə məhkum olunublar. Ən sonuncunun həbsi üç il bundan əvvəl təsadüf edir. Gördüyün kimi, onların Solominə hər-hansı işdə kömək etmələri sadəcə mümkünsüzdür.

-Bir sualıma da cavab ver, dostum. «Koramal»ın Rusiyada daimi münasibətdə olduğu qadını olubmu?

Stepan düşünmədən cavab verdi.

-Olmayıb. Yoldaşlar araşdırıblar. Təsadüfi münasibətlərə üstünlük verib.

Məsələ ilə bağlı başqa sualım qalmamışdı. Ancaq fürsətdən istifadə edib Stepanla bir söhbəti açmaq istəyirdim. Üzümü ona tutub dedim:

-Stepan, indi sənə bir sual verəcəyəm.

-Buyur, dostum.

Stepanın düz gözlərinin içinə baxıb soruşdum:

-Bu yaxınlarda növbəti bir saxta erməni tarixçisinin növbəti saxta kitabı çap olunub. Orada sizin Soçi şəhəri qədim erməni diyarı kimi göstərilir, yəqin xəbəriniz var.

-Əlbəttə xəbərimiz var, Baxa.

-Bəs onda niyə bu şeylərin qarşısını almırsız? Nə vaxta qədər onlar sizə «böyük», siz də onlara «kiçik qardaş» deyəcəksiniz?

-Hər şeyin bir vaxtı var, qardaş. Biz kimin dost, kimin düşmən olduğunu çox gözəl bilirik. Səbirli ol.

Daha sözümlə qalmamışdı. Stepanın da yorğun olduğunu nəzərə alıb ayağa qalxdım.

-Daha gedim. Sən də dincəl.

-Mahirlə görüşün vaxtını dəqiqləşdirib sənə zəng edəcəm.

-Danışdıq.

Stepanla sağollaşıb otaqdan çıxdım və dəhlizin o biri başındakı liftə tərəf getdim. Gülanəyə qayıtmayacağımı demişdim. Öz evimə gedəcəkdim.

Stepana dediyim məsələnin kökləri çox keçmişə, ötən əsrin 70-ci illərinə gedib çıxırdı. Həmin illərdə Rusiyanın ən məşhur kurort şəhərlərindən biri olan Soçinin çimərliklərində tez-tez adamlar batmağa başlayır. Bu halların ən sakit havalarda və çox da dərin olmayan yerlərdə, özü də mütəmadi baş verməsi o vaxtkı Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinin diqqətini çəkir. Gizli müşahidələr aparılır. Günlərin bir günü içərisində üç nəfər olan bir motorlu qayığın dənizə çıxdığını görürlər. Bir neçə kilometr dənizin içərilərinə getdikdən sonra qayıqdakı adamlardan biri vodolaz paltarı geyinib dənizə baş vurur. Onları yaxalayırlar. Məlum olur ki, hər üçü erməni millətindəndirlər. Həmin vodolaz vaxtaşırı çimərlikdəki adamları ayağından tutaraq dənizin altına çəkib aparır, boğulduqdan sonra bir qədər aralıda dənizin dərinliklərindəki qayalıqlara bağlayırmış. Sonra onlar sahil tərəfdən gəlib batanın qohumlarına yaxınlaşıb vodolaz olduqlarını, iki yüz-üç yüz manat müqabilində meyiti tapacaqlarını deyir, bu yolla pul qazanırmışlar. Ancaq bu danışdığım məsələnin əsas tərəfi deyil. Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinin əməkdaşları onları yaxalayarkən qayıqda üzərlərində erməni əlifbası ilə yazılar həkk olunmuş daşlar aşkar edirlər. Xüsusi emalatxanada yazılar döyülən bu iri daş parçalarını onlar qayıqla gətirib müxtəlif yerlərdə dənizin dibinə atırmışlar. Təbii ki, illərlə duzlu suda qalacaq daşların kimyəvi proseslərə məruz qalacağı, ermənilər üçün «qədimiləşəcəyi» məqsədi daşıdığı aydındır. Həmin üç erməni cəzalarını alırlar, bu öz yerində. Ancaq görün o hadisənin sonu nə ilə nəticələnir? Düz əlli il sonra, 2020-ci ildə bir erməninin yazdığı kitabda Soçi qədim erməni diyarı kimi göstərilir. Bu dediklərim bir daha bu millətin necə yalançı və hətta onlara yaxşılıq edənlərə qarşı da necə məkrli

olduğunun, xəstə təxəyyülünün heç zaman dəyişməyəcəyinin daha bir sübutudur. Danışdığım məsələ ilə bağlı rəsmi sənədlər bu günə qədər keçmiş DTK-nın arxivində saxlanılır.

Mənsə, bu sualları Stepana elə-belə, maraq xatirinə vermədim...

* * *

Bakının mərkəzi küçələrindən biri ilə tələsmədən addımlayan adam nəfəsini dərmək üçün dayanıb əlindəki çəliyə söykəndi. Onun üzündə təbəssüm görmək olardı. Sanki, şəhərin gözəlliyinə, yaxınlıqdan keçən insanlara baxmaq ona xüsusi bir zövq verirdi. Qərribə görkəmli bu adam bir qədər belə dayandıqdan sonra şəhadət barmağı ilə burnunun üstünə sürüşmüş qalın şüşəli eynəyini bir qədər yuxarı qaldırıb yoluna davam etdi.

Çəliklə gəzərsə də, əslində adamın hər-hansı fiziki qüsuru yox idi. Diqqətlə baxan olsaydı onun ayaqqabısının sağ tayının altlığının digər tayından bir qədər qalın olduğunu görə bilərdi. Bu xüsusi olaraq hazırlanmış ayaqqabı gəzərkən istər-istəməz onun yerişini dəyişir, kənardan baxanlarda onun axsaması təəssüratı yaradırdı. Sağ əlində tutduğu, əslində heç ona lazım olmayan çəlik isə bu təəssüratı daha da artırırdı.

Elə də bahalı olmayan sadə kostyum geyinmiş, kostyumu ilə qətiyyənlə uyuşmayan, çoxdan dəbdən düşmüş, naxışları özbək xalatinin naxışlarını xatırladan köynəyini axıradək düymələmiş gülümsəyən adam nimdaş geyimi və axsaması ilə ona baxanlarda bir təəssübkeşlik hissi yaradırdı.

Bu gün o, beləcə gülümsəyərək və axsaya-axsaya şəhərin ayrı-ayrı hissələrində yerləşən bir neçə küçəsindən keçməli, özünə lazım

olan son dəqiqələşdirmələri aparmalı idi. Şəhərə gəldiyi on dörd gün ərzində, bəzi qısa müddətli çıxışları nəzərə alınmazsa, bu qaldığı mənzildən ilk uzunmüddətli çıxışı idi. Bakıya gəldikdən sonra ona verilmiş saxta sənədlərdəki fotosəkilə uyğun qrimlənməsi bir saata yaxın vaxt aparmışdı. Onun üçün ayrılmış mənzildə qoyulmuş qrim və geyim əşyalarına bu gün ilk dəfə toxunsa da, hazırda ayağında olan ayaqqabıları dəfələrlə geyinib otaqda var-gəl etmiş, xeyli məşq edərək yerini onlara uyğunlaşdırmışdı. Ona görə də kənardan baxanda əksəyərək gəzməsi olduqca təbii görünür, heç kim ayaqqabıların taylarındakı fərqə fikir vermirdi.

Adam dünən axşam poçt qutusunu yoxlayarkən orada ona göndərilmiş bir təlimatın olduğunu görmüşdü. Təlimatda əsas günün yaxınlaşdığı bildirilir, qrimlənərək özünə məlum olan ünvana gedən yolları bir daha gəzib müşahidələr aparmaq tapşırılırdı ona. İndi o, əsas hadisələrin baş verəcəyi məkana yaxınlaşmaqda idi. Sonuncu döngəyə çatanda yenə çəliyinə dayaq verib dayandı. Buradan həmin məkanı, onun giriş qapılarını, ətrafında gəzişən insanları aydın görmək olurdu...

* * *

Yuxudan adətım üzrə erkən oyanmış, əl-üzümü yuyub televizorun qarşısında divanda uzanmışdım. Stepanla görüşəcəkdim deyə, Layiqəyə zəng vurub ofisə gəlməyəcəyimi demişdim. O hələ dünəndən şəhərdə olduğumu bilirdi. Azərbaycanın flora və faunası haqqında gedən bir veriliş mənə çox maraqlı gəlmişdi. Doğrudan da, olduqca gözəl, zəngin təbiətimiz var. Vaxtın necə keçdiyini hiss etməmişdim. Artıq saat 12 idi. Susuzluq hiss etsəm də, çay dəmləməyə heç həvəsim yox idi. Stepanın zəngini gözləyirdim. Hələ ki, hansısa

təhlillər aparmaq üçün çox tez idi. Dostumun danışdıqlarından başqa bildiyim bir şey yox idi və onlar hansısa qənaətə gəlmək üçün yetərli deyildi. Mahir Vəliyevlə görüşdükdən və onun mənə verəcəyi sənədlərlə tanış olduqdan sonra daha məlumatlı olacaq, o zaman işə başlaya biləcəkdim. Əgər yaxın bir saatda zəng gəlməzsə, məhəlləmizə yaxın kafelərdən birinə gedib nahar edəcək, yenə də evə qayıdıb gözləyəcəkdim.

Verilişin bitdiyini görüb kanalları dəyişməyə başladım. Elə bu vaxt telefonuma zəng gəldi. Ekranı baxanda zəng edən Layiqə olduğunu gördüm. Dəstəyi qaldırıb cavab verdim:

-Eşidirəm, Layiqə.

-Salam şef. Bir nəfər müraciət edib. Hazırda yanımdadır. Oğlu üç gündür evə gəlmir. Axtarışlarında kömək etməyimizi xahiş edir.

Fikrə getdim. Əslində, bu elə mənim böyük həvəslə girişəcəyim bir iş idi. Ancaq indiki vəziyyətdə bu sifariş qəbul edə bilməzdim. Doğma şəhərimə, onun sakinlərinə yönəlmiş olan bu müəmmalı təhdidin içində başqa bir işlə özümü məşğul etməyə haqqım yox idi. Məsələnin miqyası olduqca böyük idi. Oğlanısa, yəqin ki, artıq polis əməkdaşları axtarırlar. Bunları fikirləşib səbirlə telefonda gözləyən Layiqəyə dedim:

-Mənim üzrxahlığımı çatdır və sifarişdən imtina elə. İndi bu işlə məşğul olmağa vaxtımız yoxdur.

-Başa düşdüm, şef.

Layiqə qısa cavab verib xətti kəsdi. Ancaq telefonu əlimdən qoymağa imkan tapmadım. Yenidən zəng gəldi. Bu dəfə zəng edən Stepan idi.

-Salam, əziz dostum,-cavab verib Stepanı salamladım.

-Salam, Baxa. Saat bir tamamda səni «Sahil» metrosunun qarşısında gözləyəcəyik.

-Başa düşdüm, dostum.

Sağollaşıb saata baxdım. Görüş vaxtına hələ qırx dəqiqə var idi. Yəqin ki, oraya Mahirin maşınında gələcəklər. Oradan da harasa gedəcəyik. Böyük ehtimalla iki variantdan biri olacaq-ya Stepanı birbaşa aeroporta düşürəcəyik, ya da nahar edib sonra yola salacağıq. Söhbətimizi də çox güman ki, elə yolda edəcəyik. Bu halda mənim də oraya maşınla getməyim artıq olar. Elədirsə, indi çıxsam yaxşıdır.

Televizoru söndürüb qalxdım. Görüş yerinə çatmağıma otuz yeddi dəqiqə qalırdı.

* * *

Hər şey qaydasında idi. Lazım olan bütün yolları sonuncu dəfə bir daha gəzib vəziyyəti öyrənmişdi. Əsas obyekt kimi seçilmiş məkana üç istiqamətdən yaxınlaşa bilərdi-sağ, sol və arxa tərəfdən. Hər üç yolu addım-addım gəzmiş, mümkün variantları bir daha gözdən keçirmiş, bundan sonra qaldığı mənzilə qayıtmışdı.

Qrimini çıxarıb əynini dəyişmiş, duş qəbul edib divana uzanmışdı. Nə qədər məşq etmiş olsa da, bir tayı o birisindən hündür olan ayaqqabılarda gəzmək onu yormuşdu. Pultu götürüb televizoru işə saldı. Bir neçə kanalı dəyişdikdən sonra Rusiya kanallarının birində gedən veriliş diqqətini çəkdi. Veriliş məşhur ispan rəssamının əsərinə həsr olunmuşdu. Gözlərini əsərdəki yataqda uzanmış qadına zilləyib aparıcının bu rəsm əsəri barədə verdiyi məlumatı maraqla dinləməyə başladı.

* * *

Görüş yerinə deyilən vaxtda çatmışdım. Təxmin etdiyim kimi,

Mahir Vəliyevin maşınında gələn Stepan şüşəni endirib mənə səslədikdə keçib arxa oturmaqda, onun yanında oturdum. Mahir müəllimlə qısa tanışlıqdan sonra yolumuzun Buzovnaya olduğunu öyrənmişdim. Sonuncu gəlişində Buzovnadakı restoranda yediyimiz turşulu dana basdırmasının dadı Stepanın damağında qaldığı üçün bir daha oraya getmək istəmişdi. Haraya getdiyimizi deyəndən sonra Mahir müəllim üzünü mənə tutub-qonaqlığı mən verirəm,-deyib şərtini kəsmiş, mənim də razılaşımaqdan başqa çarəm qalmamışdı.

Restoranın yolunun söhbət etmək üçün kifayət qədər uzaq, sonradan Stepanı yola salmaq üçünsə aeroporta çox yaxın olduğunu nəzərə alsaq, bu elə ən ideal seçim idi. Restoran otağında belə məxfi məsələ barədə kəlmə kəsməkdən söhbət gedə bilməzdi. Deməli, maşında getdiyimiz müddətdə mənim üçün hazırlanmış sənədlərlə tələsik tanış olmalı, bundan sonra yaranmış sualları verib cavablarını almalıydım. Başqa sözlə, tıxacı da nəzərə alsam, təxminən, yarım saat vaxtım var idi. Əlbəttə bu sənədlər mənim üçün hazırlanmışdı və evdə onlarla daha ətraflı tanış olacaqdım. Ancaq o zaman suallarımı verə biləcəyim Stepan artıq yanımda yox, Moskvada olacaqdı. Vaxt gedirdi. Stepanın uzatdığı qovluğu alıb açdım. İlk vərəqdə «Koramal»ın ön və yan tərəfdən çəkilmiş şəkilləri qoyulmuşdu. Növbəti vərəqi çevirib oradakı məlumatları oxumağa başladım.

* * *

Maraqla izlədiyi verilişin qurtardığını görən adam televizoru söndürüb divandan qalxdı. Evin yuxarı başında qoyulmuş dolaba yaxınlaşıb rəfində qoyulmuş diyircəkli qələmi götürdü. Sonra gözləri ilə dəftər axtarmağa başladı. Ancaq nə dəftər, nə də bir

vərəq parçası tapmadı. Birdən şəhər telefonunun yanında qoyulmuş telefon kitabçası yadına düşdü. Yaxınlaşıb kitabçanı götürdü və yenidən divana oturdu. Ayağını ayağının üstünə aşırıb kitabçanı dizinin üstünə qoydu və ən axırını vərəqi açdı. Bu vərəqin tək cə aşağı hissəsində xırda hərflərlə kitabçanı çap etmiş nəşriyyat və çapın tirajı barədə məlumatlar göstərilmişdi. Vərəqin qalan yeri təmiz idi. Ona da bu lazım idi. Fikirləşirmiş kimi gözlərini qıyıb bir qədər üz bəzəndəki divara baxdı. Sonra axtardığını tapmış kimi qələmlə başının arxasını qaşayıb kitabçada nə sə çəkməyə başladı.

* * *

Nahar etməyimiz xeyli çəkmişdi. Uçuş vaxtına saat yarım qalmış Stepanı aeroporta düşürüb sağollaşmış, sonra şəhərə qayıtmışdıq. Məni evimin yaxınlığında düşürəndən sonra Mahir getmiş, mən sə evə gəlib onun verdiyi sənədləri diqqətlə oxumağa başlamışdım. Maşında tələsik tanış olarkən yaranmış əsas sualların cavabını Stepandan soruşmağa imkan tapmışdım. İndi, düz iki saat idi ki, kifayət qədər həcmli məlumatların bir sözünü də buraxmadan oxumuş, təhlillərə başlamışdım. Məlumatlar çox maraqlı idi. İlk dəqiqələrdən onların təhlilinin nə isə verəcəyinə bir əminlik yaranmışdı məndə. İlk növbədə «Koramal»ın psixoloji portretini özüm üçün yaratmalı, sonra bütün cinayətkarlarda, daha doğrusu, məhbus həyatı yaşamış cinayətkarlarda ümumi olan cəhətlərin Solomində qoyduğu izləri axtarmalı idim bu məlumatlarda. Bu isə çox incə bir yanaşma tələb edirdi. İnsanın vərdişlərini bilməklə, bəzən, onun atmış olduğu, hətta ata biləcəyi addımları hesablamaq mümkün olur. Vərdişlər isə hər insanda var. Bu vərdişlərin formalaşmasında insanın yaşam tərzi,

ətraf mühit böyük rol oynayır. Hətta diqqətlə baxsanız hər insanın öz yerinə tərzə var. Elə buna oxşar vərdislər də bəzən ayrı-ayrı vəziyyətlərdə insanı ələ verir. Hər halda diqqətli əməliyyatçı üçün onlar çox şeydən danışır, başqalarının görə bilməyəcəyi çox şeydən.

Bir də ki, insanın özündən asılı olmayan vərdisləri var. Daha doğrusu, dəyişmək istəmədiyi vərdislər. Əvvəlki söhbətlərimdə sizə demişdim ki, müşahidə aparmağı xoşlayıram. Bir neçə misal çəkəcəm. Bəlkə də əhəmiyyətsiz şeylərdir. Amma əminəm ki, sonda mənimlə razılaşacaqsız. Deyək ki, əgər siz həyət evində yaşayırsızsa, onda həyətin qapısını taybatay açıq qoyub bir kənarda oturub baxın. Küçədən keçən adamların doxsan faizi açıq qapıdan həyətinizə boylanacaq. Haradasa beş faizi fikirli olduğu üçün sadəcə qapının açıq olduğunu görmədən ötür keçəcək. Yerdə qalan cəmi beş faiz içəri baxmayacaq. Eyni eksperimenti maşınınızla da edə bilərsiniz. Marağ üçün havanın qaranlıq vaxtı maşının salonunun işığını yandıraraq oturun. Nəinki piyada, hətta maşınla ötür keçənlər də, üzbaşları gələnlər də eyni qaydada salona boylanacaqlar. Mən bu vərdisləri xislətlə bağlayıram. İnsan həmişə qadağan olunana can atıb. Tək-tük adamlar özlərində bu vərdisləri boğa bilir. Bax dediyim sonuncu beş faiz həmin adamlardır. Mübahisə etməməyiniz üçün etiraf edirəm ki, mən özüm də çəkdiyim misallarda istisna deyildim. Sadəcə hələ yeniyetmə yaşlarımda bunun əksini özümə təlqin edib dediyim o sonuncuların sıralarına qoşula bildim. Psixosomatikada ideomotor adlanan hərəkətlər var. Bu hərəkətlər zamanı insan bədəninin hansısa hissəsindəki əzələlər beyindən signal almadan, adi sözlə desək özbaşına gərilir. Bax çəkdiyim bu misalları mən bir növ ideomotor hərəkətlərlə müqayisə edirəm. Təkcə bir fərqlə-biri

özünü fiziki, digəri isə psixoloji aspektdən bürüzə verir. Dərindən fikirləşsək, kiminsə həyatına boylanıb orada qoyulmuş süpürgə, yaxud «polağacı»nı görmək heç kimə heç nə vermir. Amma insanlar yenə də bunu edirlər. Sonra yenə də... Nəticədə bu şeylər qeyri-ixtiyari baş verən hərəkətlərə çevrilir. Mən psixoloq deyiləm. Sadəcə insan psixologiyası mənim hobbimdir. Əgər hörmətli psixoloqlarımız bu məsələdə mənimlə razılaşımlarsa, onlarla mübahisə etmək fikrim yoxdur.

Pəncərəyə baxdım. Hava qaralırdı. Bir qədər fasilə vermək qərarına gəldim. Gülüyə bu gecə də gəlməyəcəyimi demişdim. Onsuz da gecə yarısına qədər «işləyəcəyimi» bilirdim. Belə olan halda oraya getməyimin mənası yox idi.

* * *

Qaranlıqda şəhər qəbiristanlığının yanına çatan, sentyabr havasına uyğun nazik dəri gödəkçə geyinmiş adam oğrun-oğrun ətrafa boylanıb sonra gözətçi otağına baxdı. Otağın işığı yanmırdı. Heç kimin görmədiyinə arxayın olduqdan sonra sakitcə girişdən keçib qorxa-qorxa qəbirlərin arası ilə getməyə başladı. Bir qədər gedib üstündə hündür çardaq tikilmiş, iri qara mərmərdən başdaşı olan qəbirin yanında dayanıb ətrafı dinlədi. Sonra bir daha ətrafı gözdən keçirib üç dəfə astadan, daha çox fışıldını xatırladan fit çalıb gözləməyə başladı. Qorxudan bütün bədəninin əsdiyini hiss edirdi. Bir azdan həmin qaydada fitlə ona cavab verildi. Fit səsi gələn tərəfə baxanda yaxınlıqdakı qəbirlərdən birinin başdaşının arxasından çıxıb ay işığında kölgə kimi ona tərəf gələn başdan ayağa qara geyinmiş adamı görəndə dərindən nəfəs aldı. Ən azı indi bu vahiməli məkanda tək olmaması onu bir qədər sakitləşdirdi.

Adam yaxınlaşıb heç nə demədən qəbirin yaxınlığındakı ayaqları yerə bərkidilmiş skamyada oturdu.

-Məni niyə bura çağırırsan? Başqa yer tapmadın görüşməyə?-dəri gödəkçəli adam səsinin titrədiyini gizlətməyə çalışıb soruşdu.

-Sakit ol. Bura ən təhlükəsiz yerdir. Gecə vaxtı qəbiristanlıqda kim olacaq ki?-qara geyimli adam asta səslə cavab verib davam etdi:

-Sənə çatacaq bir əmanət var. Əvvəlcə onu götür, sonra nə etməli olduğunu deyəcəm.

Adam maraqla soruşdu:

-O nədir elə?

-Hələ əvvəlcə bir buna bax,-deyən qara geyimli adam əlini cibinə apardı.

Dəri gödəkçəli qaranlıqda cibindən nə çıxaracağını görmək üçün yaxınlaşıb bir qədər ona tərəf əyildi. Elə bu vaxt qara geyimli adam cibindən çıxardığı iri bıçağı sol böyründən düz onun ürəyinə sapladı. Zərbədən geri səndirləyən adamın ayağı qəbirin qırağına ilişdi, arxası üstə yerə yıxılıb çapalamağa başladı. Bıçaq sapına qədər ürəyinə işləmişdi. Qara geyimli heç nə olmamış kimi oturduğu yerdən qalxmadan onun canının çıxmasını gözlədi. Sonra qalxıb, əvvəlcə, cib telefonunu götürdü, ardınca bıçağı sandığı yerdən çıxarıb qanını sildi və cibinə qoymadan bayaq gəldiyi istiqamətdə gedib qəbirlərin arasında gözdən itdi.

* * *

Gec yatsam da, adətim üzrə tezdən oyanmışdım. Duş qəbul edib yenidən qovluqdakı sənədlərin üzərində işləməyə davam etmişdim. Saat 11 idi. Telefonuma zəng gəldi. Zəng edən Gülanə idi. Dəstəyi qaldırdım.

-Cənab detektiv, əminəm ki, səhərdən dilinizə heç nə dəyməyib. Bu gün işdən icazə almışam. Qəşəng səhər yeməyi hazırlamışam. Gözləyim?

Gülünün danışmağıma imkan verməyib birnəfəsə dediyi bu sözlərdən sonra qısa cavab verdim:

-Gözləyin, xanım.

Əslində yaxşı bir səhər yeməyi yeməyim yerinə düşərdi. Bəzi planlarım var idi və ola bilərdi ki, bu gün bir də nəşə yeməyə imkan tapmayım. Həm də Güliyə Stepanın gəlişi ilə yeni bir tapşırıq ələ alınduğumu deməmişdim. Bunu üzbəüz söhbətdə ona eşitdirsəm, daha yaxşı olardı. Elə demədiyimə görə də zəng vurub yeməyə çağırırdı məni. Yoxsa belə günlərdə o heç vaxt zəng etmir, nə qədər narahatçılıq keçirsə də, səbirlə mənim nə vaxt zəng edəcəyimi gözləyirdi.

Ayağa qalxıb əvvəlcə sənədlər olan qovluğu gizlətdim. Sonra pencəyimi geyinib evdən çıxdım. Təxminən iyirmi dəqiqədən sonra Gülünün mənzilinin zəngini basırdım. Qapını açan Gülünün əhvalı əla idi.

-Aha, belə gələrsən aaaa, hamınızın qəlbinə yol elə mədəniyyətdən keçir.

-Bu mənə aid deyil. Mənim qəlbimin bir yolu var. O da sənə qəlbindən keçir.

Zarafatla dediklərinə komplimentlə cavab verməyim Gülünün onsuz da əla olan əhvalını daha da açdı.

İçəri keçib ayaqqabılarımı çıxartdım. Pencəyimi alan Güli, əllərini yu, mən də yeməyi gətirim,-deyib mətbəxə keçdi. Otağa keçib hazır süfrəyə oturanda Güli mətbəxdən səsləndi. Ancaq orada

işləyən televizorun səsindən nə dediyini başa düşmədim. Bir azdan əlindəki cızıldayan tavada gətirdiyi pomidor-yumurtanı süfrənin ortasına qoyub soruşdu:

-Çayını deyirdim, indi gətirim, ya sonra?

-Sonra gətirərsən. Yemək qaynardı, yavaş-yavaş yeyəcəm.

Qablarımıza yemək çəkib yeməyə başladıq. Necə acdığımı indi hiss etdim. Az qala saat 12 idi. Mənimsə, dünənki qonaqlıqdan sonra dilimə heç nə dəyməmişdi. Böyük iştahla yediyim yeməyin axırına çıxıb qabı kənara itələdim.

-Hə, doğrudan da, çox dadlı idi. İndi o qəşəng çayından da gətir içək.

Gülü bulaşlıq boşqabları götürüb mətbəxə keçdi. Avtomatik olaraq saata baxdım. Düz 12 idi. Elə bu vaxt mətbəxdən yerə düşüb cingilti ilə sınıan qabların səsi gəldi. Ardınca yaranmış sükutdan nəşə baş verdiyini başa düşdüm. Cəld mətbəxə qaçdım. Ətrafında boşqab qırıqları səpələnmiş Gülü mətbəxin ortasında dayanıb donmuşdu. Nə baş verdiyini başa düşə bilmirdim. Yaxınlaşıb çiyinlərindən tutub onu silkələdim.

-Sənə nə oldu Gülü, nədənsə qorxdun, cavab ver?!

Dili zorla söz tutan Gülü əlini televizora tərəf uzadıb, pıçılıtlı ilə dedi:

-Müharibə başladı, Bəxtiyar, müharibə başladı.

Bayaq onu eşitmədiyimi başa düşən Gülü mətbəxdəki kiçik televizorun səsini azaltmışdı. Cəld çevrilib televizorun səsini bir qədər artırdım. İctimai televiziya da gündə xəbərləri verilir. Aparıcı Jalə Həsənli həyəcanlı şəkildə bu gün səhər saatlarında düşmənin böyük qüvvə ilə hücumu keçdiyi, cəbhənin bütün istiqamətləri boyunca şiddətli döyüşlər getdiyi barədə məlumat verirdi.

Cəbhənin bütün istiqamətlərində...

Bu indiyənədək düşmən tərəfindən ara-sıra atəşkəsin pozulması barədə verilən məlumat deyildi. Hətta Gülü də vəziyyəti doğru qiymətləndirmişdi. Aparıcının dedikləri, həqiqətən də müharibənin başlandığına dəlalat edirdi.

Yaxınlaşıb Gülünün qolundan tutub ona oturmağa kömək etdim. Uzatdığım suyu içdikdən sonra üzümə baxıb sakitcə soruşdu:

-İndi necə olacaq, Bəxtiyar? Axı müharibə qurbansız olmur. Cavanlarımız necə olacaq?

Həyəcanla mənə baxıb bu sualları verən Gülanəyə nə deyəcəyimi bilmirdim. Fikirlərim qarışmışdı. Bir yandan müharibə xəbəri, digər tərəfdən hazırlanan terror aktının ermənilərin bu müharibə planının tərkib hissəsi olduğu barədə ağıma gələn fikirlər beynimdə sürətlə bir-birini əvəz edirdi. Deməli, məqsəd bu imiş. Düşmən müharibəyə başlayacağını bilirmiş. Əvvəlcədən buraya yerləşdirdikləri terrorçular da arxa cəbhədə çaxnaşma yaratmaq, əhali arasında panika salmaq məqsədi güdür.

Deməli, həm də vaxt yetişib. Hər an hər şey baş verə bilər. Bizsə faktiki olaraq nə terrorçunun yeri, nə ona kömək edənlər, nə də niyyətini həyata keçirəcək vaxt və yer barədə heç bir məlumata malik deyilik. Tələsmək lazımdır. Əlimi Gülanənin çiyninə qoydum.

-Möhkəm ol. Hər şey yaxşı olacaq. Əslində bu günü çox gözləmişik. Mən təcili çıxmalıyam. Neçə gün olmayacam, bilmirəm. Zəngimi gözlə,-dedim.

Son sözlər həmişə yeni əməliyyata başlayarkən dediyim sözlər idi. Gülü onları yaxşı bilirdi və indi də hər şeyi başa düşdü. Sakitcə üzümə baxıb sonra başını aşağı dikdi. Çıxıb arxamca qapını örttdüm.

Birgə yaşadığımız illərdə ilk dəfə idi ki, Gülü məni qapıya qədər ötürmədi. Hələ də müharibə xəbərinin təsiri altında idi...

* * *

Daxili İşlər Nazirliyinin Mərkəzi aparatında təcili müşavirə çağırılmışdı. Səhər saatlarında alınmış müharibə xəbəri təxirəsalınmaz addımlar atmağı tələb edirdi. Respublika ərazisində, xüsusilə paytaxtda və cəbhəyanı rayonların ərazilərində təhlükəsizlik tədbirləri son dərəcə gücləndirilməli, müharibə vəziyyətinin tələb etdiyi xüsusi zəruri addımlar atılmalı idi.

Ağsaçlı general da müşavirədə iştirak edirdi. Onun müşavirədə iştirakı sırf paytaxtla bağlı veriləcək qərarlar, görülməli tədbirlər barədə məlumatlı olması ilə əlaqədar idi. Hələ müşavirədən əvvəl rəhbərlik generalın son aldığı tapşırığı yerinə yetirməkdə davam edəcəyi, digər məsələlərlə məşğul olmayacağı barədə qərar vermişdi və bu barədə onu məlumatlandırmışdılar.

Düşmənin səhər saatlarında böyük canlı qüvvə və texnika ilə bütün cəbhə xətti boyu hücumə keçməsi çox şeydən xəbər verirdi. Alınan müharibə xəbəri ilə düşmən tərəfin paytaxtda terror aktı törətmək niyyətinin arxasında nə dayandığı məlum olmuşdu-Azərbaycanın döyünən ürəyi olan Bakı şəhərində əhali arasında vahimə yaratmaqla, arxa cəbhədə normal həyat ritmini pozmaq. Bu, generala və onun qrupunun üzvlərinə verilmiş son tapşırığın nə dərəcədə ciddi tapşırıq olduğunu bir daha təsdiqləyirdi.

General aparılan müzakirələrə qarışmasa da, müşavirədə səslənən hər bir fikri diqqətlə dinləyib yadında saxlayır, bəzən əlindəki qara cildli bloknota hansısa qeydlər edirdi. O, polkovnik Vəliyevə

müşavirədən dərhal sonra qrupun üzvlərini toplamağı tapşırırmışdı. Vəziyyət son dərəcə gərginləşdiyindən onlara veriləcək yeni tapşırıqlar ortaya çıxmışdı...

* * *

Əslində mənəm bu gün üçün hərəkət planım hazır idi. Alınan xəbər bu planı dəyişmədi. Hələ səhər saatlarında Mahir Vəliyevin telefonuna mesaj göndərüb mənə lazım olacaq məlumatların toplanmasını xahiş etmişdim. «Koramal» barədə Stepan və kollegalarının topladığı və bir nüsxəsi mənə verilmiş məlumatlar kifayət qədər dolğun idi. Onları tam öyrəndikdən sonra haradan başlayacağımı müəyyən etmiş, artıq təhlillərdən real işə keçmişdim.

Psixoloji portretini qurarkən isə, belə qənaətə gəlmişdim ki, «Koramal» bu işə sırf maddi maraqları xatirinə razılıq verib. Bunun belə olduğunu düşünməyə kifayət qədər əsasım var idi. Əvvəla o böyük nüfuz sahibi və daha böyük perspektivləri olduğu kriminal aləmdən uzaqlaşmağa qərar verib. Hətta nüfuzuna görə bu aləmin kralları sayılan «qanuni oğru»lardan biri ola biləcəyi şansının olması da onu saxlamayıb. Deməli, insan həbsxana həyatından bezib, ömrünün qalanını azadlıqda yaşamaq istəyir. Solomin kimi adamlar belə addımı həftəarası hansısa zavod və ya fabrikdə işləyib, bazar günləri tilovla balıq tutmağa getmək üçün yox, dəbdəbəli bir həyat sürməklə azadlığın dadını çıxarmaq üçün atırlar. Bununçünsə, çoxlu pul lazımdır. Hətta mən deyərdim ki, külli miqdarda pul. Deməli, Solomin hətta maddi imkan pis olmasa belə, bu işə daha böyük məbləğdə pul qazanmaq üçün qol qoymuş ola bilər.

Bundan başqa, Stepan gələn gün gecə saatlarında onun qaldığı oteldə söhbətimiz zamanı mən bəzi suallarımı verib cavablarını

almışdım. Solominin Rusiyada daimi münasibətdə olduğu qadını yoxdur. O, təsadüfi qadınlarla olan əlaqələri ilə kifayətlənirmiş. Stepan bunu çox əminliklə dedi. Buradan belə çıxır ki, o, zəif cinsə qarşı heç də laqeyd deyil. Ancaq nədənsə tənhadır? Burada məntiq nə deyir, bilirsiniz? Çox incə məqamlara toxunur burada məntiq. «Koramal» özünə hörmət edən avtoritetli biridir. Beləsi yol kənarında düzülüb müştəri gözləyən, gecəni parkda skamyanın üstündə yatan və buna bənzər kimlə gəldi yatağa girməz. Başqa şeylər kimi bunu da onların qaydaları tələb edir. Deməli, o ya eskort xidməti təklif edən firmalara, ya da müstəqil işləyən valyutalı fahişələrə müraciət edib hər dəfə. Hər iki halda Moskva kimi şəhərdə bu xidmətlərin qiymətləri kəlləçarxa vurur. Bu o deməkdir ki, Solominin maddi vəziyyəti heç də pis deyil, hər-halda özünə görə imkanı var. Yaxşı bəs onda o, niyə daim yanında olan, onu hər cürə qane edən, ona qulluq göstərən bir qadınla yaşamır? Axı, bu halda o kənarda qadınlara xərclədiyinin tən yarısını xərcləməklə keçinə bilər və əslində bir başqa rahatlıq tapmış olar. Deyə bilərsiniz ki, bəlkə o rəngarəngliyi, tez-tez qadınları dəyişməyi xoşlayır? Razıyam, dediklərinizdə məntiq var. Ancaq cinayətkarların, xüsusilə, onların elitesinin verdişlərini bilən biri kimi mən fərqli düşünürəm. Təcrübə göstərir ki, onlar mütləq qaydada özlərindən yaşca qat-qat cavan sevgili saxlamağı, onlara bahalı maşınlar, qızıl-zinət əşyaları bağışlamağı həyatlarının vacib bir şərti kimi bilirlər. Hətta aralarında evli olanlar da belə edir və bu bir növ dəb sayılır. Belə gözəlçələri cangüdənlər müşayiət edir və heç vaxt onlardan ayrılmırlar.

Az əvvəl dediyim incə məqamları yavaş-yavaş yəqin ki, tutursunuz. Üstəlik Solomin barədə verilmiş ətraflı məlumatların

içində onun pozğun həyata meyilli olmasına bir işarə də yoxdur. Eləcə, ara-sıra ehtirasını öldürmək üçün kefi istəyəndə qadınlarla görüşüb. Deməli, kifayət qədər maddi imkanı və ayrılısa belə, düşüncə tərzinə görə həyatının on doqquz ilini həsr etdiyi, mənsub olduğu aləmin qaydalarının təsiri altında olan Solominin daimi sevgilisi var, ancaq Rusiyada yaşamır. Harada?-bunu mənə bu gün səhər telefonla danışdığım Stepan aydınlaşdırıb deyəcək. Onun son illər tez-tez səfər etmiş olduğu ölkələrin siyahısı bu sualın cavabını vermiş olacaq. Bu dediklərimdəki əminliyimlə kim razı deyilsə, ardını dinləsin. Çünki elə az əvvəl sizə dediklərimi təhlil edərkən bütün məqamlar məni ilk dediklərimə, Solominin külli miqdarda pul qazanmaq istəyi ilə bu işə qol qoyduğu barədə düşündüklərimə gəlib söykəndi. Necə? Deyim, bilin. Sual olunur, daha cinayət etməyib azadlıqda sakit həyat yaşamağa qərar verən, bunun üçün zəruri maddi imkanı olan biri, birdən birə külli miqdarda pul qazanmaq eşqi ilə, hətta, həyat tərzinə zidd olan terrorçuluq kimi ən ağır cinayətə getməyə niyə qol qoyur? Fikrimi tutdunuz? Qadın!!! Yalnız çox bağlı olduğu qadın onu buna vadar edə bilirdi. Məşhur filmimizdə deyildiyi kimi: «Qadın böyük qüvvədir». O ki qaldı, Solominin təsadüfi görüşdüyü qadınlara, bu qadınlar onun möhkəm bağlandığı o qadınla heç bir müqayisəyə gəlməzlər.

Mən heç bir ehtimalımı əmin olmasam, dilə gətirmirəm. Bu dedikərimi daha da möhkəmlətmək üçün Stepanın zəngindən sonra bəzi məqamları da sizə açıqlayacam. Onda mənimlə tam razılaşacaqsınız.

Bir ehtimal da var ki, Stepan bunu hələ aeroportdan gələrkən səsləndirmişdi. Bu, Solominin nə iləsə şantaj edilərək belə bir işə

vadar edilməsidir. Kəşfiyyat orqanları bu üsuldən istifadə edirlər, bu sirr deyil. Ancaq «Koramal»ı «tanıyandan» sonra başa düşdüm ki, bu ehtimal sifirə bərabərdir. Belə adamları zorla nəyəsə məcbur etmək mümkün deyil.

Telefonuma zəng gəldi. Zəng vuran polkovnik Vəliyev idi.

-Salam, Bəxtiyar müəllim.

-Salam, Mahir müəllim.

-Bu gün səhər istədiyiniz məlumatların toplanılmasına göstəriş vermişəm. Hazır olan kimi xəbər verəcəm. Az əvvəl cənab general bizi toplamışdı. Yaranmış vəziyyətlə bağlı axtarışların istiqamətini bir qədər korrektə etdik. Yəqin işimizin daha da çətinləşdiyini, vaxtımızınsa necə daraldığını bilirsiniz.

-Bilirəm, Mahir müəllim. Belə məlum olur ki, düşmən zərbəni iki tərəfdən vurmaq istəyir. Allahın köməkliyi ilə buna imkan vermərik. Siz əməkdaşları tələsdirin. O məlumatlar təkrar yoxlama tələb edir, çox vacibdir.

-Başa düşdüm.

-Sağ olun.

-Sağ olun.

Mahir müəllimdən Solominlə birgə məhbus həyatı yaşamış həmyerlilərimiz haqqında daha dolğun məlumat toplanılmasını istəmişdim. Həm ölənlər, həm də hazırda həbsdə olanlar barədə. Hər bir şeyi, ən xırda detallı, hətta, onların ailə tərkibi barədə məlumatları belə bilmək istəyirdim. Təbii ki, bu məlumatları toplamaq vaxt aparacaqdı. Hər-halda yeddi nəfər az deyildi. Ancaq onun bunu qısa müddətdə həll edəcəyinə əmin idim.

İndi həm bu, həm də Stepanın verəcəyi məlumatı gözləmək

qalırdı. Mənsə artıq tanış parka çatmaq üzrə idim. Öz agentlərimlə bu parkda, daha doğrusu, Bakının bu sakit parkının ən gözdən uzaq hissəsində yerləşən çayxanasında görüşürdüm. Həmişəki kimi, tanış çayxana sahibinə əvvəlcədən zəng edib boş kabinələrdən birini saxlamasını tapşırıışdım. O da üç nömrəli kabinəni saxladığını demişdi. Görüş verdiyim «Tatar» ləqəbli agentim idi. Mesajla görüş vaxtını və kabinənin nömrəsini ona göndərmişdim. Həmişə eyni məkanda görüşdüyüm agentə başqa nəşə yazmağa ehtiyac yox idi. Mən bir qədər əvvəl gəlib kabinəyə keçir və çay sifariş verirdim. Həmin vaxtda ofisiənt çayı gətirib gedir, düz təyin olunan vaxtda işə o gəlirdi. Gedərkən də eyni sxemdən istifadə edirdik. Bizi heç kim bir yerdə görməli deyildi.

«Tatar» ən qiymətli agentlərimdəndi. Şəhərin cinayət aləmində elə böyük bir fiqur olmasa da, orada baş verənlər haqqında çox məlumatlı biri idi. Onun bu olduqca maraq doğuran məlumatları haradan əldə etdiyi mənim üçün də müəmma olaraq qalırdı.

Dəhlizdə rastlaşdığım ofisiənta üç nömrəli kabinəyə iki nəfərlik çay gətirməsini tapşırır içəri keçdim. Parka baxan pəncərənin pərdəsini bağlayıb stullardan birində oturdum. Otağın divarına bərkidilmiş kiçik televizoru işə salıb İctimai Televiziya kanalına köklədim. Az keçmiş bayaqkı gənc, iki stəkanla buğlanan çaydanı gətirib masanın üstünə qoydu və çıxdı. Hər iki stəkana çay süzüb gözlədim. Bundan beş dəqiqə sonra qapı astaca açıldı və «Tatar» içəri girdi. Xasiyyətimini bildiyi üçün salamlaşmadan keçib üzbəüzdə oturdu.

Heç nə demədən stəkanımı qaldırır bir qədər soyumuş çayımı içməyə başladım. O da gülümsəyib mənim kimi etdi. Cəlb olduğum

məxfi əməliyyatla bağlı hansısa sualı yalnız dolayısı ilə verə bilərdim. Bunun üçünsə, ilk növbədə söhbətə birbaşa o məsələdən başlamamağım şərt idi. Qəsdən susur, onun özünün danışmağa başlamasını gözləyirdim. Nəsə bilib-bilməməsini öyrənmək istəyirdim. Təbii ki, baş verənlər barədə o, nəsə bilə bilməzdi, bu mümkün deyildi. Ancaq hansısa kriminal avtoritetin Rusiyadan qonağı gəldiyi və buna bənzər bir məlumatının olması mümkün idi. Onunla görüşməkdə də məqsədim, oxşar bir məlumat almaq idi. Hər şey ola bilərdi. «Koramal»ın Bakıya gəlişi barədə burada onun özü kimilərdən kimsə məlumatlı ola bilərdi, hətta kimləsə əlbir olması ehtimalı da istisna olunmurdu. Stəkanını boşaldan «Tatar» əlindən qoymadan ikinci dəfə doldurdu. Ancaq çayın qaynar olduğunu görüb masanın üstünə qoydu və pıçıltı ilə danışmağa başladı.

* * *

Polkovnik Mahir Vəliyev xidməti kabinetində onunla üzbəüz oturmuş zabitin məruzəsini dinləyirdi. Təxminən əlli yaşlarında olan, polkovnik-leytenant rütbəli bu zabit onun rəhbərlik etdiyi qrupun üzvlərindən biri idi.

-Şəhərin bütün ərazi polis orqanlarına məxfi göstəriş göndərdik. Artıq son dövr ərzində Bakı şəhərinə gəlmiş rus millətindən olan, kirayə və ya otdə qalan, yaxud kiminsə evində qonaq olan bütün şəxslərin müəyyən edilməsi istiqamətində intensiv iş aparılır. Hər iki saatdan bir daxil olan məlumatları mayor Əliyev ümumiləşdirib təhlil edəcək.

-Şəhərdə vəziyyət necədir, Həmid?-polkovnik fikirli-fikirli soruşdu.

-Şəhərdə böyük canlanma hiss olunur, Mahir müəllim. Gənclər, hətta yaşlılar belə hərbi komissarlıqlara axın edirlər. Hamı könüllü cəbhəyə yollanmaq istəyir. Əhalidə böyük ruh yüksəkliyi var. Bu dəfə olum, ya ölüm məsələsi qoyulub. Mənim oğlum da müraciət edib. Hərbi xidmətdə topçu olub. Sabah səhər yola düşəcəyini bildiriblər. Amma anası dayanmadan ağlayır. Get deyir, xeyir-dua verir, amma göz yaşlarını saxlaya bilmir.

-Əlbəttə, anadır, onu başa düşmək olar. Analar bir başqa olur, Həmid. Kaş ki, biz də gedə biləydik. Amma olmaz, bizim işimiz burada,-arxa cəbhədədir. Elə bu ruh yüksəkliyini də qoruyub saxlamaq bizim üzərimizə düşür.

Polkovnik bir qədər ara verib sözünə davam etdi:

-Rayonlar üzrə ümumiləşdirilmiş məlumatlar hazır olan kimi məruzə edin. Siyahının elə də böyük olacağını düşünmürəm. Ona görə də mayor Əliyev bu işlə tək məşğul olsun. Qrupun qalan üzvləri verilmiş tapşırığa davam etsinlər. Nə edəcəklərini bilirlər. Onlar da gün ərzində iki dəfə nəticələri məruzə etsinlər.

-Oldu, Mahir müəllim.

Polkovnik-leytenant ayağa qalxıb qapıya tərəf getdi. Əlini qapının dəstəyinə uzadanda Mahir Vəliyev onu səslədi:

-Həmid, sabah səhər uşağı yola salmağa özün get. İşə sonra gələrsən. Anasını komissarlığa getməyə qoyma.

Əlini hələ də qapının dəstəyində saxlayan polis zabiti rəisinin üzünə baxıb heç nə demədən otağı tərk etdi. Özünü nə qədər tox tutsa da, onun daxildə hansı hisslər keçirdiyi polkovnik Vəliyevə tanış idi. Özü birinci Qarabağ müharibəsinin iştirakçısıydı. O, əməkdaşının baxışlarındakı az əvvəlki ifadəni, eynilə onu cəbhəyə yola salan doğma atasının gözlərində görmüşdü illər əvvəl...

* * *

«Tatar»ın verdiyi məlumatlar həmişəki kimi maraq doğuran məlumatlar idi. Ancaq onların içərisində hələ ki, bu məsələdə mənə lazım olan bir şey yox idi. Onu axıradək dinləyib sonra çox incə şəkildə lazım olanı izah etmiş, nəse öyrənərsə gecənin istənilən saatında belə mənimlə əlaqəyə çıxmasını tapşırıb yola salmışdım. «Tatar» ağıllı adam idi. Bəlkə də, ona verdiyim tapşırıqla müharibənin başlaması arasında bir əlaqə olduğunu anlayırdı. Ancaq o, özünü bunu başa düşməmiş kimi aparacaq qədər də ağıllı biri idi.

Saat 14:08 idi. Bir stəkan da çay içib çıxmağı düşünürdüm. Elə bu zaman televizorda gedən veriliş xəbərlərin xüsusi buraxılışına görə kəsildi. Tez televizorun səsini qaldırdım. Yenə də aparıcı Jalə Həsənli idi. Sevincdən titrəyən səsiylə bəzi torpaqlarımızın işğaldan azad olunduğunu xəbər verən Jalə birdən əlini taxdığı qulaqcığın üstünə qoyub verilən son məlumatı dinlədi və bundan sonra göz yaşlarını saxlaya bilməyib verilən məlumatı ağlaya-ağlaya səsləndirdi: «Hörmətli tamaşaçılar, indicə aldığım bir məlumatı nəzərinizə çatdırım. Füzuli rayonunun dörd, Cəbrayıl rayonunun iki kəndi işğaldan azad olunub».

Bununla qısa «Xəbərlər» bitdi, onu efirdə yenə də bayaqkı veriliş əvəz etdi. Ancaq mən hələ də bu xəbərin təsiri altında idim. Bu günə necə də gözləmişdik. Kiçik çayxana otağında eşitdiyim bu şad xəbər yəqin ki, indi ildırım sürəti ilə ölkəyə yayılıb, buna əminəm. Yəqin ki hamı şadyanalıq edir, bəlkə də çoxları aparıcı Jalə kimi sevincindən ağlayır. Bu, təbiidir. Hər insan aldığı xəbərə özünəməxsus tərzdə reaksiya verir. Mən də qarışıq hisslər yaşayırdım. Bu hisslərdən biri, heç vaxt tanımadığım, üzünü yalnız televiziya ekranında gördüyüm

bu balaca qızın birdən-birə mənə doğmadan doğma olması idi.

Qoy onun verdiyi bu xəbər ürəklərimizdən vətən nisgilini silib aparacaq böyük qələbəmizin ilk müjdəsi olsun...

* * *

Axşam düşmək üzrə idi. Şəhərin əsas küçələrində stasionar polis postlarının qurulmasına hazırlıq gedirdi. Bunun üçün postların qurulacağı yerlərə dəmir çəpərlər, xüsusi yol nişanları gətirilirdi. Daxili İşlər Nazirliyində keçirilmiş fəvqəladə əməliyyat müşavirəsində qəbul edilmiş qərarların icrasına başlanılmışdı. Bu məqsədlə bayır xidmətinin təşkilinə və aparılmasına nəzarət edən xidmət sahəsinin peşəkarları tərəfindən qısa müddətdə plan hazırlanmışdı. Şəhərin post və marşrutlarının vahid dislokasiyasını əzbərdən bilən bu «düşünən beyinlər»in hazırladığı plan elə idi ki, ara yollarla bir postdan yan keçməyə müvəffəq olan nəqliyyat vasitəsi mütləq irəlidə qonşu posta çıxmalı idi. Mükəmməl planın ikinci tərəfi piyada hərəkətdə olan insanların yoxlanılmasını nəzərdə tuturdu. Polis və daxili qoşun əsgərlərindən ibarət piyada patrul qrupları şəhərin bütün ərazisini əhatə edirdi. Onların gözündən quş da yayına bilməzdi.

Artıq hərbi rejim elan olunmuşdu. Düşmən çox məkrli idi. Hamı da bunu bilir və görülən tədbirləri anlayışla qarşılayırdı. İnsanlar polis əməkdaşlarına yaxınlaşıır, onlara nə kömək edə biləcəklərini soruşurdular.

Qəribə mənzərə yaranmışdı. Müharibə görmüş heç bir ölkədə, heç vaxt rast gəlinməyən bir mənzərə. İnsanların simasında sevinc və qətiyyət görmək olardı. Bir xalqın otuz ilə yaxın bir müddətdə həsrətlə gözlədiyi gün nəhayət ki, gəlmişdi. İndi qisas vaxtı idi.

* * *

Azərbaycan dilini bilməməsi onun üçün müəyyən çətinliklər yaradırdı. O, bu səbəbdən yerli xəbərləri dinləyə bilmir, hazırda olduğu şəhərdə baş verən son hadisələrdən xəbərsiz qalırdı. Mütəmadi izlədiyi Rusiya kanallarında isə ona lazım ola biləcək bir şey yox idi.

Ancaq bu gün hər şey fərqli başlamışdı. Daha doğrusu, günortaya yaxın yuxudan oyandıqdan sonra ilk baxdığı xəbərlərin buraxılışında müharibənin başlandığını öyrənmişdi. Bu, ona çox şeydən xəbər verirdi. Deməli, onu bu gün üçün hazırlayıblarmış. Ürəyində rusiyalı aparıcının verdiyi xəbərə güldü: «Bu gün səhər saatlarında Azərbaycan Müdafiə Nazirliyinin təmas xəttində yerləşən bölmələri Ermənistan silahlı qüvvələrinin mövqelərini iri çaplı silahlardan artilleriya atəşinə tutub, sonra isə cəbhə xətti boyu hücum keçib. Hazırda şiddətli döyüşlər gedir. İtkilər barədə məlumat yoxdur».

Verilən məlumat gözə kül üfürməkdən başqa bir şey deyildi. O, bunu gözəl başa düşürdü. Əgər Azərbaycan müharibəyə hazırlaşsaydı, ola bilər ki, Ermənistan tərəfi bunu bir həftə, on gün, hətta bir ay əvvəl hansısa yolla öyrənmiş ola bilərdi. Ancaq şəxsən onu il yarım əvvəl hazırlamağa başlamışdılar və məhz müharibənin başlanmasına iki həftə qalmış adaptasiya üçün Bakıya göndərmişdilər. Deməli, ermənilər müharibəyə başlayacaqları dəqiq günü belə əvvəlcədən bilirmişlər. Bu cür yalan məlumatı yalnız ermənilərin çoxluq təşkil etdiyi NTV kanalı verə bilərdi. Pultu götürüb daha dəqiq məlumat almaq ümidi ilə kanalı dəyişdi.

* * *

«Tatar»la görüşdən bir neçə saat sonra əvvəlcə Stepanın, sonra isə Mahirdən zəng gəlmişdi. Stepanın öyrəndiyi maraqlı şeylər var idi. Onunla telefonda belə bir diskussiyamız olmuşdu:

-Baxa, son dörd ildə Solominin xarici ölkələrə etdiyi səfərləri araşdırdıq. Onun xüsusi təlim keçdiyi ölkəyə və Bakıya iki dəfə gəlişi istisna olmaqla, bu müddətdə 17 dəfə Ermənistana səfər edib. Başqa sözlə, ildə demək olar ki, dörd dəfədən də çox. Biz orada onun çoxlu dostları olduğunu əlbəttə bilirdik, bunu sənə də demişdim və oraya tez-tez səfər etməsi məlum idi. Ancaq sən sırf qadın məsələsini öyrənməyi tapşırıbmışdın. Yoldaşlar bu istiqamətdə daha dərindən araşdırma aparanda, ortaya Anuş Markaryan adlı birisi çıxdı. Həmin qadın bu müddətdə ildə bir dəfə olmaqla dörd dəfə Moskvaya gəlibmiş. Bu gəlişlərinin birində təyyarə bileti onun üçün Solomin sifariş edib. Biletin pulunu bank kartından istifadə etməklə ödədiyi üçün bunu müəyyən edə bildik. Sonrası daha maraqlıdır.

Bunları deyib Stepan bir qədər ara verdi. Onu tələsdirmədim, susan dəstəyi qulağımda saxlamışdım. Bir qədər nəfəsini dərib davam etdi:

-Bundan sonra onları birləşdirə biləcək başqa şeyləri axtarmağa başladı yoldaşlar. Və məlum oldu ki, bu dörd gəlişin hamısında Solomin və Markaryan sonradan birlikdə eyni oteldə Yessentukidə dincəliblər. Sən haqlı idin Baxa, «Koramal»ın daimi sevgilisi var imiş. Ehtimal etdiyin kimi başqa ölkədə, lap dəqiq isə Ermənistanın Spitak şəhərində. Həm də bu sevgili çox müəmmalı biri imiş.

Stepanın bir azdan nə deyəcəyini təxmini bilsəm də, yenə səbirlə davam etməsini gözlədim. Bu dəfə o məni çox gözlətmədi.

-Niyə müəmmalı, deyim, sən də bil. Bu gözəlçə hazırda onların

xüsusi xidmət orqanlarının polkovnik-leytenantı rütbəsindədir. Bunu çox çətinliklə müəyyən edə bilib kolleqalarımız. Ancaq sağ olsunlar, buna müvəffəq olublar və başa düşürsən ki, bu çox vacib informasiyadır?! İllər əvvəl Solominlə tanış olanda o hələ leytenant rütbəsində olub. Bu tanışlıq da məqsədli olub və leytenant Anuş Markaryanı onun altına elə-belə yıxmayıblar. Polkovnik-leytenant Markaryan tam məxfiləşdirilmiş biri olduğu üçün ilk cəhdde yoldaşlar onu ortaya çıxara bilməmişdilər. Yalnız tək bu istiqamətdə, Solominin daimi qadınının olub-olmamasını öyrənmək üçün aparılmış daha dərin yoxlama zamanı onun varlığını çətin də olsa, ortaya qoymaq mümkün oldu. İkimiz də bilir ki, kəşfiyyat orqanlarının çox uzağa gedən planları olur və özlərinə lazım ola biləcək, müəyyən kriteriyalara cavab verən adamları seçib onlarla iş aparırlar. Heç həmin adamların istifadə olunduqlarından xəbərləri olmur, adətən. Sonra məqamı gələndə onları öz məqsədləri üçün cəlb edirlər. Ola da bilir ki, seçdikləri adamlar bir ömür boyu onlara heç lazım olmasın, onları sadəcə arxivdə saxlayırlar. Bunu səninlə müzakirə etmişdik. Təbii ki, Solominin də nə bu işlərdən, nə də Anuşun əsil kimliyindən xəbəri olmayıb. Onu sadəcə «şirin qadın» toruna salıblar. Ancaq, görünür indi vaxtı çatıb və ermənilər «şirin qadın»larının illərlə yataqda ona verdiyi həzzin əvəzini ödəməsini istəyirlər.

Söhbətin bu yerində Stepanın sözünü kəsdim.

-Dostum, bu halda «Koramal» qurbandır, deməli, istənilən halda onu sağ qoymayacaqlar.

-Elə mən də söhbəti oraya gətirirdim. Bu, məsələnin ən pis tərəfidir.

-Razıyam. Belə olan halda, tək Solomini yox, həm də onu burada aradan götürəcək adamı tapmalıyıq.

-Təəssüf ki, bu belədir, Baxa. Həmin adam «Koramal»ın özündən də təhlükəli biridir.

Daha deyiləcək bir şey qalmadığından söhbətin bu yerində Stepanla sağollaşmışdım. Mahirin zəngi bundan bir qədər sonra gəlmişdi. Axşam tərəfi görüşəcəyimizi demişdi. Hərbi vəziyyət zamanı mənim sərbəst hərəkətim üçün hazırlanmış xüsusi buraxılış vərəqəsini verəcəkdi. Ola da bilərdi ki, bəzi yeni əldə olunmuş məlumatları bölüşsün. Hələ ki saat 21-ə qədər şəhərdə hərəkət sərbəst idi. İndi onunla görüşə gedirdim. Yol boyu sağımdan solumdan keçən doğma insanlara baxdıqca doğmadan da doğma olan şəhərimdə terror aktının hazırlandığı fikri məni çox sıxırdı. Əvvəlki məlumatlara əlavə olunan yeni məlumatlar bunun reallıq olduğunu bir daha təsdiqləyirdi. Bizə isə hələ ki, heç nə məlum deyildi, böyük hesabla heç nə. Bu, partlayışmı olacaq, kütləvi zəhərlənməmi, bəlkə də başqa nə isə??? Bax məni ən çox sıxan bu idi. Vaxt isə artıq işə düşmüşdü. Planlaşdırılan terakt bu gün başlamış müharibənin murdar düşmənimiz tərəfindən çoxdan hazırlanmış senarisində xüsusi yer almışdı. Düşmənin buna uzun zaman ciddi-cəhdlə hazırlanmış, indi də adamlarını Bakıya yerləşdirmişdi. Buna yol vermək olmazdı. Nə olur olsun, o əclafları müəyyən etməliyik. Tələsmək lazımdır. Əgər Mahir mənə lazım olan məlumatları hazırlayıbsa, bu, çox yaxşı olardı. Mən elə «Koramal»ın Bakıdakı köhnə əlaqələrindən başlayacağam. Qoy, lap o yeddi nəfərdən dördü ölmüş, üçü isə həbsdə olsun. Bir daha hər şeyi dərinləndirən yoxlayacam. Ölənləri də. Sizə təəccüblü gəlməsin. Elə bundan əvvəlki, son araşdırmamda ölüb getmiş birinin başdaşındakı

yazılar vasitəsilə göndərdiyi bir mesajla bir qətlın sifarişçisini müəyyən edə bilmişdim. Bəli, belə də olur.

Görüş yerinə çatanda Mahiri orada gözləyən gördüm. Görüşüb birlikdə yaxınlıqdakı parka tərəf addımladıq.

* * *

28 sentyabr 2020-ci il. Saat 15:00. Nazirlikdə yaradılmış xüsusi məxfi qrupun üzvləri bir yerə toplaşmışdılar. Hər biri verilmiş tapşırıqla bağlı əldə etdiyi məlumatları məruzə edəcək, sonrakı addımlar müzakirə olunacaqdı. Polkovnik Vəliyevin otağa girdiyini görəndə hamı ayağa qalxdı.

İş masasının arxasına keçən Mahir Vəliyev ayaq üstə hamını salamladıqdan sonra, -əyləşin, -deyib özü də kreslosuna oturdu. Otaqdakıların üzündə bir gərginlik hiss olunur, onların gecə cəmi bir neçə saat yatdıqları gözlərindən oxunurdu. Hamını bir-bir nəzərdən keçirən polkovnik baxışlarını polkovnik-leytenant Həmid Salahlının üzərində saxladı. Salahlı olduqca dalğın görünürdü. Rəis, yaranmış vəziyyətdə ona nə isə deməyi lazım bilməyib bir qədər pauzadan sonra sözə başladı:

-Belə. Əvvəlcə səni dinləyək, Yavər.

Mayor Yavər Əliyev adını eşitcək tez ayağa qalxdı. Ancaq polkovnik əli ilə ona oturmasını işarə etdi. Yavər Əliyev məruzəyə başladı.

-Cənab polkovnik, ərazi polis orqanlarından daxil olan altı məlumatı yoxladıqdan sonra ümumiləşdirmişəm.

Bunu deyən mayor, qarşısındakı qovluqdan götürdüyü bir neçə vərəqlik arayışı rəisə uzadıb davam etdi:

-Daxil olmuş bu altı məlumatda son dövrdə Bakı şəhərinə on yeddi nəfər rusiyalının gəldiyi bildirilir. Söhbət gəldikdən sonra qohumları və ya tanışlarının evində məskunlaşan, yaxud da ev kirayələyən qonaqlardan gedir. Turist kimi gələrək mehmanxana və otellərdə yerləşənlərin siyahısı ayırıdır. Onlar səksən bir nəfərdir və artıq bu gün səhərdən yarıdan çoxu ölkəni tərk ediblər. Bəzilərinin sadəcə turlarının vaxtı yekunlaşıb, belələri iyirmi üç nəfərdir. Digərləri isə, yəqin ki, müharibə xəbərindən təşvişə düşüblər. Elə qalanlarının da əksəriyyəti təcili geriye bilet sifariş veriblər.

-Onları başa düşmək olar, Yavər. Bir tərəfdən də elə, bu işimizin xeyrinədir. Gedənlər, tam olmasa da, hansısa mənada şübhələrdən kənarda qalırlar. Bizə qalanlar daha maraqlıdır. Onlar nə qədər az olsalar, axtarışların dairəsi də o qədər daralmış olacaq. Qayıdaq dediyin on yeddi nəfərə.

-Onlar hamısı ailələrdir. Dəqiq desək, altı ailədir. Beşi azyaşlı, qalan on iki nəfərdən səkkizi qadın, dördü kişidir. Hamısının burada yaxın qohumları yaşayır. İki ailənin mənzil şəraiti imkan vermədiyindən qonaqlarına ev kirayələyiblər. Qalanları buradakı qohumlarının evində qalırlar. Kişilərdən ikisinin yaşı səksəni keçib. Qalan ikisindən biri kənd adamıdır, vətəninə mexanik işləyir. O birisi sürücüdür.

-Uzaq reyslərə gedir?

-Xeyir, cənab polkovnik. Adi şəhərdaxili taksi sürücüsüdür.

-Aydındır. Əraziyə baxan yoldaşlar əlbəttə öz işlərini görürlər. Ancaq unutmayın. Solomin də, onunla əlbir olanlar da kəşfiyyat məktəbini keçiblər. Onlar qapı-qapı gəzib kirayə ev axtarıb özlərini belə asan gözə soxmazlar. Çox güman ki, hazırda qaldığı

ev əvvəlcədən «Koramal» üçün hazırlanıb. Ona görə də, tək bu məlumatlara arxayın olmaq olmaz. Hələlikse, səksən nəfərdən qalanlarının siyahısı ilə birlikdə bu məlumatların bir nüsxəsini qərargaha göndərin. Bundan sonra onlarla kolleqalarımız məşğul olacaq. Digər sorğularla vəziyyət nə yerdədir?

Yavər Əliyev qovluğundan ikinci bir arayış çıxarıb Mahir Vəliyevə uzatdı.

-Dünən gecədən bütün aidiyyəti qurumlara sorğular gedib. Son dövrdə Respublikanı tərk edib geri qayıtmamış bütün rus millətindən olan Azərbaycan vətəndaşlarının siyahısının qısa müddətdə təqdim olunması tələb edilib. Bu gecə səhərəcən isə hər ehtimala qarşı mövcud turizm şirkətlərini də müəyyən edib siyahısını hazırlamışam. Onlara gedəcək sorğular da hazırdır. Müşavirədən sonra yollayacam.

-Çox düz etmişən. Turizm şirkətləri də diqqətdən kənarda qalmamalıdır. Bu sorğuların cavabları bizim üçün əsas ipucu ola bilər. Unutmayaq ki, Solomin xarici görünüşcə qətiyyən azərbaycanlıya oxşamır, ən əsası da Azərbaycan dilini bilmir. Biz bu məqamdan möhkəm yapışmalıyıq. Böyük ehtimalla o, burada özünü Bakı rusu kimi qələmə verməyə çalışacaq. Çünki müharibə şəraitində olan bir ölkədəki xarici vətəndaş ilk növbədə diqqət çəkir, bunu onlar gözəl bilirlər. Bunun üçünsə mütləq Solominə, azca da olsa, oxşarlığı olan hansısa Bakı rusunun sənədlərindən istifadəyə cəhd etmiş olmalıdırlar. Bu halda onlar üçün ideal variant Bakı qeydiyyatı olan, yaxın keçmişdə xaricə səfər etmiş belə birisini aradan götürüb sənədlərinə yiyələnməkdir. Elə bu ehtimalın tərkib hissəsi kimi, Həmid müəllim belə həmvətənlərimizin ölkəni tərk etdikdən sonra itkin düşmələri barədə məlumatları yoxlayır. Hələ ki, nəticə yoxdur.

Polkovnik sözüünə davam etdi:

-Bəs «Koramal»ın keçmiş məhbus yoldaşlarının ətrafı ilə bağlı işlər nə yerdədir?

Bu dəfə masa arxasında oturmuş gənc kapitan dilləndi:

-Beş nəfəri araşdırmışam, cənab polkovnik. Sonuncu ikisini də araşdırıb bu gün axşamadək məruzə edəcəm.

-Lap yaxşı, Vəli. Hazır olan kimi, dərhal mənə gətir.

Bu kapitanın qrupa daxil edilməsini Mahir Vəliyev şəxsən xahiş etmişdi. Əslən Şəkidən olan, həmişə zarafatçılığı ilə seçilən Vəli həm hamıdan yaşca xeyli kiçik olduğuna, həm də xasiyyətinə görə tək onun yox, bütün kollektivin sevimlisi idi. Gənc olmasına baxmayaraq kifayət qədər təcrübəli olan bu əməkdaşın bir cəhəti onun xüsusilə xoşuna gəlirdi-ona bir iş tapşırıldısa, axırına çıxmadan əl çəkmirdi. Elə tutduğunu buraxmayan bu cəhətinə görə heç vaxt üzünə deməsə də, özlüyündə onu adına oxşar ləqəblə «Zəli» adlandırırdı. İndi də Vəlinin tələsik tərzdə, özünəməxsus şirin Şəki ləhcəsi ilə dedikləri dünəndən bəri qırışıqları açılmayan qrup üzvlərinin dodaqlarını qaçırdı.

Növbə digər əməkdaşların məruzələrinə çatdı. Onlar da görülmüş işlər barədə məlumat verdikdən sonra polkovnik Vəliyev son tapşırığını verdi.

-Bayır xidmətinə keçiriləcək yoxlamalar barədə lazımı tapşırıqlar verilib. Yavər, sən komandir heyətinə əlavə bir tapşırığın da çatdırılmasını təmin elə. Qeyri millətlərdən olan şəxslərin sənədləri əl planşetləri vasitəsilə yoxlanılarkən portal məlumatlarının Bakı qeydiyyatına və sairə uyğun gəlməsi əməkdaşları tam rahat etməsin. Belə adamlara təvəllüdü, yaşadıqları küçə və sairə barədə yayındırıcı

suallar verib cavablarda ən xırda səhvi də tutmağa çalışsınlar. Nə demək istədiymi başa düşdün yəqin?

-Bəli, cənab polkovnik, dərhal yerinə yetiriləcək.

-Elə isə hamı iş başına.

Eyni vaxtda ayağa qalxan əməkdaşlar sağollaşıb kabinetini tərk etdilər.

Onların ardınca baxan polkovnik əlini atıb masanın gözündə gizlətdiyi siqaret qutusunu götürdü. Qutudan bir siqaret çıxarıb burnuna yaxınlaşdırdı. Bir qədər tütünün iyini sinəsinə çəkdikdən sonra qaytarıb qutuya qoydu. İki ay olardı ki, bu pis vərdişi tərgitmişdi. Hərdən yadına düşəndə tütünü iyləməklə özünü sakitləşdirirdi. Mühəribə xəbərini alandan isə, tərs kimi siqaret çəkmək yaman beyninə düşmüşdü.

* * *

Mahir Vəliyevin verdiyi sənəd sutkanın istənilən vaxtı bütün respublika ərazisində maneəsiz hərəkətimə icazə verirdi. Üstəlik sənəd mənim üzərimi, maşınımı və mənimlə olan ikinci şəxsin yoxlanılmasını qadağan edirdi. Yalnız xüsusilə fəvqəladə hallarda verilən bu sənəd araşdırmamda tam sərbəst hərəkətimi təmin edirdi. Dünən sənədi gətirəndə Mahir mənə lazım olan məlumatların hələ hazır olmadığını demişdi. Onunla bir neçə məsələni müzakirə etdikdən sonra ayrılmışdıq. Oradan evə gəlib yenidən təhlillərimi bir daha saf-çürük etmiş, gecə saatlarında yuxuya getmişdim. Səhər də hələ ki, ediləcək bir şey olmadığı üçün günümü televizorun qarşısında, verilən xəbərlərə qulaq asmaqla keçirmişdim. Axşam düşmüş, artıq şəhərdən əl-ayaq yığışmışdı. Saat 22-yə təkrar görüş təyin etmişdi az əvvəl Mahir. Yarım saat sonra görüşəcəkdik. O,

mənə lazım olan məlumatların hazır olduğuna işarə vurmuşdu telefon danışığında. Nəhayət ki, real addımlar atmağa başlaya biləcəkdim bu məlumatlarla. «Yeganə» şadlıq sarayının yanında görüşəcəkdik. Geyinib evdən çıxdım. Maşını işə salıb bir qədər işləməsini gözlədim. Ancaq çox gözləmək fikrim yox idi. Yollar boş olsa da, şəhər boyu qurulmuş postlarda yaranan kiçik tıxaclarda vaxt itirə bilərdim. Maşını tərpədib yola çıxdım.

Getdiyim istiqamətdə iki postdan keçməli oldum. İkinci postda sənədlərimi yoxlayan gənc serjant bir qədər təəccüblə mənə baxıb sənədləri geri qaytardı və hərbi salam verib tez yolu açdı. Görüş yerinə beş dəqiqə tez çıtsam da, artıq Mahir orada idi, maşınında oturub məni gözləyirdi. Keçib onun maşınına oturub salamladım. Arxa oturacaqdan götürdüyü qovluğu mənə uzatdı.

-İstədiyin bütün məlumatlar bu qovluqdadır.

Təşəkkür edib qovluğu aldım. Qovluq elə də qalın deyildi. Bu başa düşülən idi. Stepanın hazırladığı məlumatlarda bu yeddi nəfərin barəsində əsas məqamlar yer almışdı. Mən yalnız mənə maraqlı olan bəzi detalları aydınlaşdırmağı xahiş etmişdim Mahirdən. O da iki günə onları əldə etmişdi.

Mahir bir qədər susub soruşdu:

-İndi nə etmək fikrin var?

-İndi heç nə deyə bilmərəm. Yalnız bu qovluqdakıları öyrənəndən sonra fikir yürüdəcəyəm. Hələ ki, nəyinsə tam fikirləşdiyim kimi olduğuna da əmin deyiləm. Sadəcə araşdırmalarımda ən xırda ehtimallarımı da axıra qədər yoxlamaq adətimdir. Bu, mənim iş üslubumdur. Bəs sizdə nə yenilik var?

-Bizdə də hələ ki, irəliləyiş sayıla biləcək heç nə yoxdur. İntensiv

analitik iş gedir. Lazımı sorğuları verib cavabları toplayırıq. Gələn cavablar dərhal təhlil olunur.

Mahirin cavabında daha çox bədbin notlar hiss olunurdu. İkimiz də dünəndən, sentyabrın iyirmi yeddisindən vaxtın işə düşdüyünü, hər an hər şeyin baş verə biləcəyini çox gözəl başa düşürdük. Üzərimizə qoyulmuş vəzifənin məsuliyyəti ağır yük kimi çiyinlərimizi basır, artıq bir neçə gün davam edən qeyri-müəyyənlik isə bu yükün ağırlığını daha da artırırdı. Mahirin də eyni şeyləri düşündüyünə əmin idim. Yaranmış sükutu pozmaq üçün dedim:

-Əsas kiçik bir ipucu tapmaqdır. Bunu bacarsaq, konkret istiqaməti tutmuş olacayıq.

-Razıyam. Bax o zaman hər şey yerini almağa başlayacaq.

-İtkin düşmüş rus həmyerlilərimiz barədə məlumat daxil olmayıb?

-Yox,-Mahir qısa cavab verdi.

-O zaman Stepanla əlaqə yarat. Əsasən son zamanlar, təxminən altı ay intervalında Rusiyaya gedənlərin siyahısını ona yolla. Məlumat daxil olmaması hələ onlardan hansınınsa itkin düşməməsi demək deyil. Özün başa düşürsən, böyük ölkədir. Təkcə Moskvanın əhalisi nə qədərdir. Qoy hamısını tapıb sağ-salamat olmalarına əmin olsunlar. Lap Sibirdə olanları da varsa.

Mahir bir qədər zənnlə mənə baxıb başını yellədi.

-Elə bu gecə ötürərəm. Mən bir saatlıq evə dəyib işə qayıdacam, ona görə də görüşümüzü buraya, evimə yaxın yerə verdim.

Bu söhbətin bitməsinə işarə idi.

-Elə isə, daha vaxtını almayım.

Sağollaşıb düşdüm. Maşını tərpadən həmsöhbətim irəlidən sağa, Xutorun içərilərinə dönüb gözdən itdi.

Maşınımə keçib mühərriki işə saldım. Əlimi uzadıb az əvvəl ön oturacağa qoyduğum qovluğa toxundum. Qanımın necə qaynamağa başladığını hiss etdim. Bayaq Mahirə deməsəm də, ilk gündən hissiyatım mənə məhz bu istiqamətdən başlamağın vacibliyini deyirdi. Ümid edək ki, mənə çox nadir hallarda aldadan hissiyyatım bu dəfə də doğru yol göstərib. Axşama qədər mənə sıxan hərəkətsizliyimdən sonra evə çatıb qovluğu açmağımla olduqca maraqlı bir gecənin başlayacağına əmin idim.

* * *

Cəbhədən gələn xəbərlər çox sevindirici idi. İnternet saytları vasitəsilə yayımlanan, dronlarla düşmənin canlı qüvvəsinin və texnikasının məhv edilməsini, ordumuzun təzyiqi altında onların əsgər və zabitlərinin necə qaçmalarını əks etdirən kadrlar insanların ürəklərində illərlə yığılıb qalmış qubarı damla-damla silib aparırdı. Hər yerdə üçrəngli bayrağımız dalğalanırdı. İnsanlar evlərinin və iş yerlərinin qarşısına, eyvanlarına, avtomobillərinə bayraqlarımızı sancırdılar. Bəzi yerlərdə, hətta, üçrəngli bayrağımızla yanaşı bizi bu münaqişənin ilk günlərindən dəstəkləyən qardaş Türkiyə və Pakistanın da bayraqlarını görmək olurdu. Bu, çox qürurverici idi. İnsanlar dəstə-dəstə hərbi komissarlıqlara axışır, cəbhəyə yollanan gəncləri təntənə ilə yola salırdılar. Cəbhə istiqamətinə aparan magistral yol boyu düzülən adamlar isə əsgərləri aparan maşınları saxladır, ərzaq, su dolu çantaları onlara verirdilər. Bu magistralın keçdiyi elə bir rayon, kənd, qəsəbə yox idi ki, onun əhalisi yol kənarına çıxıb şəhidlik zirvəsinə ucalmaq üçün yollananları salamlamasın. Belə kəndlərin birində, anasının suda qaynatdığı iki yumurta ilə iki dilim

çörəyi əlində tutub hərbiçiləri aparan maşını gözləyən altı yaşlı bir oğlan uşağının kadrları yayımlanmışdı. Bu il sentyabrın on beşində ilk dəfə məktəbə yollanan, hələ «Vətən» sözündəki hərfləri yaza bilməyən bu uşaqdakı Vətən sevgisi baxanları olduqca kövrəltmişdi. Bu ruh, bu sevgi Uca Tanrının tək bu uşağa yox, onun nümayəndəsi olduğu böyük bir millətə, qəlbində Allah sevgisini həmişə yaşadan, illərlə əzilən, amma əyilməyən azərbaycanlılara olan lütfü idi. On milyonluq xalqın ürəyi bir vururdu.

Hərbi hospitalın qarşısında yaralılara qan vermək üçün toplaşanların sayı hesabı yox idi. Hamı bacardığı köməyi etmək üçün müraciət edir, heç kim bu cihaddan kənarda qalmaq istəmirdi...

Səhər saatlarında başqa evlər kimi eyvanına bayraq sancılmış iki mərtəbəli evdən çıxan mavi kostyumlu adam oğrun-oğrun ətrafa boylanıb yolu keçdi. Avtobus dayanacağındakı şüşə örtüklü reklam lövhəsində əksinə baxıb qalstukunu düzəltmədən sonra çönüb avtobusun gələcəyi istiqamətə baxdı. Avtobus yaxınlaşmaqda idi. Əgər kimsə iki gün əvvəl, gecə saatlarında qəbiristanlıqdakı qara geyimli adamla rastlaşmış olsaydı, indi qarşısında dayanmış bu şux geyimli kişiylə onun heç bir oxşarlığının olmadığını əminliklə deyə bilərdi. Ancaq bu, o idi. Ətrafdakı adamlardan heç nə ilə seçilməmək üçün simasına oxşar ifadə vermiş, eyvanına az qala ən böyük bayrağı sancmış bu xain ona verilmiş növbəti tapşırığı yerinə yetirmək üçün gedirdi. Beş dayanacaqdan sonra avtobusdan düşüb yenə hiss elətdirmədən ətrafı nəzərdən keçirdi. Sonra düşdüyü yerə yaxın ara yola dönüb xeyli getdikdən sonra oradakı evlərdən birinin qarşısında dayandı. Qısa fasilələrlə əvvəlcə iki, sonra bir dəfə qapının zəngini basıb gözlədi. Bir azdan həyət qapısının arxasından soruşdular:

-Kimdir?

-İki gün əvvəl vədələşdiyiniz adamdır.

Bu, verilən suala hazırlanmış şərti cavab idi. Cavabı eşidən adam qapını açıb onu içəri buraxdı və keçməsinə gözləyib yenidən qapını arxadan qıfılladı.

* * *

Səhərə yaxın yuxuya getmişdim. Ancaq öyrəncəli olduğum üçün üç saat yatmağım kifayət etmişdi ki, gümrah oyanım. Gecə təhlil etdiyim yeddi nəfərin həyatı bəzi məqamları çıxmaq şərti ilə, fikrimcə bir-birindən çox az fərqlənirdi. Cinayət yolunu seçib özlərini Allahın ən böyük neməti olan azadlıqdan məhrum edən bu adamlar sonda seçdikləri yolun məntiqi sonuna gəlmişdilər. Daha doğrusu, hazırda üçü hələ də bu yolu davam edir, dördü isə əvvəlcə sağlamlıqlarını, sonra da həyatlarını itirmişdilər. Onların haqqındakı

məlumatları ən incəliklərinə qədər təhlil etmiş, fikrimcə sonda mənə maraqlı olan bir məqam tapa bilmişdim. Deyəsən, hissiyyatım mənə bu dəfə də aldatmamışdı. Dünyasını dəyişənlərin birinin tərcümeyi-halındakı bir məqam diqqətimi çəkmişdi. Təcili Mahirlə danışmalı idim. Ancaq onun da gecə yatmadığını bildiyim üçün bir qədər gözləməyi qərara aldım. Hələ saat doqquz olmamışdı. O vaxta qədər bir çay dəmləyib içməyi, sonra zəng etməyi qərara aldım. Çaydana az su aldığım üçün qaynaması çox çəkmədi. İkinci stəkan çayı içib saata baxdım. Ona işləyirdi. Telefonu götürüb Mahiri yığdım.

-Sabahın xeyir.

-Sabahın xeyir, Bəxtiyar. Belə tezdən zəng etmisənsə, yaqin bir xəbər var.

Özümüz də hiss etmədən Mahirlə ünsiyyətdə rəsmiyyəti bir kənara qoymuşduq.

-Düz tapmısan, qardaş. Mənə maraqlı gələn bir şey aşkar etmişəm. Təcili yoxlanılmasına ehtiyac var.

-Elədirsə, de gəlsin.

-Vaxtilə bizim subyektlə birlikdə cəza çəkmiş, hazırda o dünyada olan Tərxan Nağıyevin əkiz qardaşı var. Adı Sərxandır. Onun ətrafında təcili əməliyyat tədbirləri keçirilməsini istəyirəm. Mümkün olan hər bir şeyi öyrənin.

Mahir kiçik bir ara verdi. Görünür dediklərimi saf-çürük edirdi. Susması uzun çəkmədi.

-Səni başa düşdüm. Qısa müddətə ətraflı məlumat səndə olacaq.

-Elə isə gözləyirəm.

-Hələlik.

Dəstəyi asıb qarşımdakı boş stəkana baxdım. Acı çay boş

mədəmi sıyırmışdı. Acdığımı hiss etdim. Soyuducuya yaxınlaşıb qapısını açdım. Soyuducu boş idi. Yenə də yeyəcək bir şey almağı unutmuşdum. Gülanənin yeri məlum. Məmnuniyyətlə onun hazırladığı səhər yeməyindən yeyərdim. Ancaq indi vaxtı deyildi. Eybi yox, günortaya qədər dözüb birdəfəlik nahar edərdəm. İndi əsas Mahirdən gələn cavabın necə olacağıdır. Ehtimalım özünü doğruldarsa, bu araşdırmamızda nəhayət ki, irəli atılmış bir addım olacaqdı.

* * *

Qapını arxadan bağlayan adam pıçiltı ilə dedi:

-Keç içəri, evdə danışaq.

İrəlidə mavi kostyumlu, ardınca ev sahibi kiçik həyəti keçib evə girdilər. Evin ortasında qoyulmuş masada yerlərini rahatladıqdan sonra ev sahibi yenə pıçiltı ilə davam etdi:

-Vəziyyət qəlizləşib. Sən də son dərəcə ehtiyatlı ol.

Bunu deyib ev sahibi ona bir zərf uzatdı.

Qonaq zərfi alıb cibində gizlətdi.

Ev sahibi yenə sözünə davam etdi:

-Zərfi sənə məlum ünvanın poçt qutusuna atarsan. Sonra evə gedirsən. Bu gündən evdən bir addım da kənara atmırsan. Adamımız istənilən vaxt əmanətin dalınca gələ bilər. O, xəbərdarlıqsız gələcək, bilirsən. Nəsə səhv getsə, özündən küs.

Son sözlərdən mavi kostyumlunun bədənini soyuq tər basdı. Qarşısındakı sakit-sakit danışan adamın nəyə qadir olduğunu o, qısa müddətdə gözəl öyrənə bilmişdi. Ona görə də tələsik cavab verdi:

-Arxayın ol. Evdən bir addım da kənara atmayacam.

-Elə isə, daha tərpən.

Birlikdə ayağa qalxdılar. Bir dəqiqədən sonra qonağı yola salıb qapını arxadan bağlayan ev sahibi həyətin ortasında dayanıb bir siqaret yandırdı. Siqaretinə dərin bir qullab vurub tüstünü sinəsinə çəkdi. Sonra əlini cibinə salıb telefonunu çıxardı.

* * *

Mahirin zəngi gözlədiyimdən tez gəldi. Onun heç iki saat keçməmiş zəng edərək dediklərini maraqlı adlandırmaq sadəcə bu məlumata qarşı insafsızlıq olardı. Dedikləri olduqca maraqlı idi.

-Bəxtiyar, sənin maraqlandığın adamın, yəni Sərxan Nağıyevin meyiti dünən səhər saatlarında şəhər qəbiristanlığında tapılıb. Elə dünən də yarıldıqdan sonra axşam saatlarında morqdan təhvil verilərək qohumları tərəfindən dəfn olunub. Ekspertlərin verdiyi rəyə əsasən o, sentyabr ayının iyirmi altısından iyirmi yeddisinə keçən gecə ürəyindən vurulmuş bir bıçaq zərbəsi ilə öldürülüb. Sənin istədiyin məlumatlar hazırlanarkən meyit hələ aşkar olunmadığından, tapılandan sonra isə şəxsiyyətini müəyyən edilməsi xeyli vaxt apardığından bundan xəbərimiz olmayıb.

-Meyitin üzərində nə olub?-ilk sualım bu oldu.

-Səni cib telefonu maraqlandırırsa, olmayıb. Ev açarı, yüz on iki manat pul, barmağındakı qızıl üzük, siqaret və alışqan, bir də cib dəsmalından başqa üzərində heç nə olmayıb.

-Meyiti kim aşkar edib?

-Qəbiristanlığın gözetçisi.

Bu gün sentyabrın iyirmi doqquzudur. Əgər meyit dünən, ayın iyirmi səkkizində səhər saatlarında tapılıbsa, deməli, otuz saatdan çox vurulduğu yerdə qalıb. Bunları fikirləşib növbəti sualımı verdim.

-Ehtimal etsək ki, meyitin orada qaldığı müddətdə kimsə gözətçidən əvvəl onu görüb və telefonunu götürüb, onda bunu edən adam xislətinə uyğun olaraq üzüyü də, pulları da götürmüş olmalıydı. Ancaq bunu etməyib. Deməli, öldürən hər kimdirsə, məhz telefonu orada qoymaq istəməyib.

-Razıyam,-Mahir yenə qısa cavab verdi.

-Ayrıca, Sərxanın qətlə yetirildiyi tarixə fikir ver, bu sənə heç nədən xəbər vermir ki?

-Özü də necə bir şeydən xəbər verir-Mahir də mənim tonumda cavab verdi: Bizim üçün vaxtın işə düşdüyü bir gündə, sentyabrın iyirmi yeddisində adı araşdırmamızdakı məlumatlarda keçən birinin qardaşının vaxtına son qoyulur.

-Deməli, buz qırılmağa başladı, cənab polkovnik.

-Razıyam, Bəxtiyar. Buz nəhayət ki, çat verdi.

Gecədən dönə-dönə təhlil etdiyim yeddi keçmiş məhkum barədə olan məlumatları əzbərdən xatırlayırdım. Lazım olanları bir daha tez yaddaşımdan keçirdim:Tərxan həbs olunandan sonra həyat yoldaşı uşaqları ilə birlikdə onu atıb gedib. Qardaşı Sərxan isə heç vaxt ailə qurmayıb. Ataları çoxdan dünyasını dəyişib. İki qardaş yaşlı anaları ilə ata evində yaşayıblar. Həbsdən çıxan Tərxan təxminən il yarım əvvəl dünyasını dəyişib. İndi də Sərxanın qətlə yetirildiyi məlum olub.

Alınan məlumat həqiqətən çox gözlənilməz idi. Mahirin susması onun səhərdən nəyə işarə vurduğunu başa düşməsi, indi də eynilə mənim düşündüklərimi təhlil etdiyi anlamına gəlirdi. Sükutu birinci mən pozdum:

-Təcili bütün mobil operatorlara sorğu verin. Son iki ildə hər iki

qardaşın istifadəsində olmuş nömrələr haqqında cavab tələb edin. Cavablar ən xırda məlumat belə nəzərdən qaçırılmadan, ən qısa müddətdə verilsin.

-Sorguları şifahi verəcəm. İki saata cavablar bizdə olacaq.

* * *

Səhər saatlarında mindiyi yerdə avtobusdan düşən mavi kostyumlu adam dayanacağıın yaxınlığındakı ərzaq mağazasına girdi. Yarım saatdan sonra əlində bir neçə dolu zənbillə oradan çıxıb evinə tərəf yan aldı. Qeyri-müəyyən bir müddətdə evini tərk etməmək tapşırığı almış bu adam, ərzaq ehtiyatını tutmaq üçün əlinə gələnə alıb zənbillərə doldurmuş, indi bu dolu zənbillərin ağırlığı altında ayaqlarını zorla sürüyürdü. Nəhayət mağaza ilə evinin arasındakı məsafəni qət edib açarı çıxarmaq üçün zənbilləri yerə qoydu. O, bu ikimərtəbəli evdə tək yaşayırdı. Evin qapısını açıb zənbilləri götürdü və içəri keçdi. Arxasınca ayağı ilə itələyib örtüyü qapının kilidi avtomatik olaraq bağlandı. Zənbilləri yerə qoymadan ayaqqabılarını çıxarıb mətbəxə keçdi.

Evə gəlməmişdən qabaq lazımı ünvana gedib ona verilmiş zərfi tanış mənzilin poçt qutusuna atmışdı. Daha görülmək bir işi qalmamışdı. Aldıqlarını yerbəyer edib dincələcəkdi. Ona gözləmək tapşırılmışdı.

* * *

Bütün qurumlar hərbi rejimə keçdiyi üçün operativlik ikiqat sürətlə təmin olunurdu. Lazım olan məlumatı Mahir iki saatdan da az vaxtda əldə edə bilmişdi. Təhlillər əsasında yaranmış ehtimalımın doğruluğunu təsdiq edən bir fakt artıq ortaya çıxmışdı-diqqət

mərkəzimə düşən Sərxan Nağıyev ölü halda tapılmışdı. Özü də müharibənin başlayacağı gecə qətlə yetirilmişdi. Az əvvəl mobil operatorlardan alınan son cavablarla doğru yolda olduğumuzun bir təsdiqini də tapmışdıq. Ehtimalımın tam doğruluğunu təsdiq edən yol isə, oğlunu itirmiş dərdli ana ilə söhbətdən keçirdi. Təcili Sərxanın anası ilə görüşmək tələb olunurdu. Böyük ehtimalla indi qohum-əqrəbə, qonşular dünən oğlunu dəfn etmiş, tək qalmış ananın başına yığılıb. Ancaq başqa çarə yox idi. Az əvvəl zəng etmiş Mahir alınan cavabların nəticə verdiyini deyib, oraya birlikdə getməyi təklif etmişdi.

Hazırlayıb onu gözləyirdim. Tez gələcəyini bilirdim. Belə də oldu. Heç on beş dəqiqə keçməmiş Mahir gəldi və birlikdə bizə lazım olan ünvana yollandıq. Bizi çətin söhbətin gözlədiyi məlum idi. Ancaq belə hallarda dialoqun necə qurulacağını, həqiqəti üzə çıxarmaq üçün hansı üsullardan istifadə olunduğunu ikimiz də gözəl bilirdik. Bircə «əmma» var idi ki, söhbət edəcəyimiz adam cəmi bir gün əvvəl övladını torpağa tapşırmış yaşlı ana idi. Ona görə də seçəcəyimiz sözlərdə son dərəcə diqqətli olmalıydıq.

Bütün yas düşmüş evlərdəki kimi getdiyimiz evin də həyət qapısı laybalay açıq idi. Hələ içəri girməmiş həyətdə qaynadılan samovarın tüstüsünün iyi burnumuza vurdu. Qapıdan keçib bizi qarşılayan gəncə salamladıq. Həyət kifayət qədər böyük idi. Salamımızı alan gənc bizi yuxarı başda, iri tut ağacının altında qoyulmuş masaya dəvət edib kimisə işarə ilə çağırırdı. Oradan yaxınlaşan orta yaşlı kişinin müşayiəti ilə uzun masanın arxasında oturmuş kişilərin yanına gəldik. Salamlayıb başsağlığı verdikdən sonra masaya əyləşdik. Mollanın verdiyi fatihədən sonra salavat çevirib mərhuma rəhmət

dilədik. Öz-özlüyümdə, əgər ehtimalım təsdiqlənərsə, bu rəhməti geri götürəcəyimi qət etdim. Məclisdə xeyli adam var idi. Bayaq bizi qarşılayan gənc yaxınlaşıb gətirdiyi iki stəkan çayı qarşımıza qoydu və yenə də samovarın yanına qayıtdı.

Mərhumun anasının adı Səyyarə idi. İçəri girən kimi Səyyarə xanımı soruşub onunla söhbət etmək istədiyimizi demək yaxşı qarşılanmazdı. Belə işlərdə mentaliteti nəzərə almaq mütləq idi. Çayı içə-içə bir qədər kəşfiyyat aparmağı, bu evdə sözü keçən ağsaqqalın kimliyini müəyyən etməyi, əvvəlcə vəziyyəti onunla müzakirə etməyi düşünürdük. Bundan sonra əgər hər şey düşündüyümüz kimi gedərsə, onun vasitəsilə heç kimə hiss elətdirmədən Səyyarə arvadla təkliddə söhbət edəcəkdik. Söhbətimizdə başqa bir adamın iştirak etməməsi şərt idi. Yavaş-yavaş hər şeyi buna gətirməli idik. Vəziyyətin ciddiliyini nəzərə alaraq buradan heç bir halda istədiyimizi öyrənmədən getməyəcəyimiz aydın idi. Son nəticədə polkovnik Mahir Vəliyevin təqdim edəcəyi xidməti vəsiqənin onsuz da hər şeyi həll edəcəyini bilirdik. Sadəcə faciə baş vermiş bir ailədə insanların hisslərinə hörmətlə yanaşmaq borcumuz idi və bu səbəbdən hər şeyi sakitcə, incəliklə həll etməyə çalışırdıq.

Çayıma bir qurtum vurub masanın başında, molla ilə yanaşı oturmuş yaşlı adamı hiss elətdirmədən süzdüm. Bu bizə lazım olan adam deyildi. Yaşlı adam ona başsağlığı verənlərə tez-tez başını tərpətməklə və çox canfəşanlıq etməklə, bəzən isə, hətta bir qədər yerindən qalxmaqla cavab verirdi. Bir sözlə, yaşına görə yuxarı başda otursa da, onda əsil ağsaqqallara xas xüsusiyyətlər, sanbal yox idi. Yavaş-yavaş digər məclis üzvlərini nəzərdən keçirməyə başladım. Mahir də çay içə-içə öz müşahidələrini aparırdı.

Bir azdan həyətdə girib yoğun səslə hamı ilə salamlaşan təxminən altmış yaşlı kişini görən məclisdəkilərin az qala yarısı ayağa qalxdı. Əli ilə onlara oturmaq işarəsi verən kişi keçib orta yerlərdən birinə oturub üzünü mollaya tutub dedi:

-Bir neçə mərasim evinə dəydim. Vəziyyətlə bağlı mərasim evləri məclis keçirməyi dayandırılar. Ona görə də üç mərasimini sabah elə burda, həyətdə keçirəcəyik.

Molla onun dediklərini dinləyib başını razılıqla yellədi və dedi:

-Bəli, hamımız vəziyyəti başa düşməliyik. Allah mərhuma rəhmət eləsin, xalqımıza da, indi düşmənlə üz-üzə dayanmış əsgərlərimizə də kömək olsun. Allah səndən də razı olsun, ay Mehdi.

Məclisdəkilər «Amin» deyib razılıqla başlarını yellədilər.

Qərarını elan edən, amiranə görkəmli, yoğun səslə Mehдинin ailənin ən məhrəm və sözü keçən üzvü olduğuna şübhə qalmırdı. Hiss elətdirmədən Mahirə baxdım. Artıq hərəkətə keçməyin vaxtı idi. Mollanın işarəməzlə verdiyi fatihəni bitirməsini gözləyib ayağa qalxdıq. Bizə çay gətirən oğlanın qulağına Mehdiyə təklidə sözüümüz olduğunu deyib, onu küçəyə çağırmasını tapşırıb həyətdən çıxdıq.

Az sonra küçəyə çıxan Mehdi bir qədər aralıda dayandığınızı görüb bizə yaxınlaşdı.

-Uşaq dedi mənimlə işiniz var. Buyurun, nə qulluğunuz?

Növbə ilə əlimizi uzadıb onun əlini sıxdıq və bir daha başsağlığı verdik. Bu hərəkətimiz istər-istəməz yaranmış gərginliyi bir qədər azaltsa da, Mehдинin ardınca küçəyə çıxıb bir qədər aralıda dayanmış bir neçə qolu zorba kişinin altdan-altdan bizə baxdıqları gözümüzdən qaçmadı. Vəziyyəti nəzarətdən çıxmağa qoymaq olmazdı. Ona görə də Mahir məsələni çox uzatmadan üzünü Mehdiyə tutub sakit səslə dedi:

-Qardaşlara de, narahat olmağa bir səbəb yoxdur. Biz dövlət adamıyıq, Daxili İşlər Nazirliyinin əməkdaşlarıyıq və çox vacib bir məsələ ilə bağlı sizdən bir xahiş edəcəyik.

-Dövlətə canımız qurbanıdır. Nə köməyim dəyə bilərsə, mən hazır.

Bunu deyən Mehdi əli ilə aralıda gözləyən kişilərə hər şeyin qaydasında olduğunu bildirən işarə verdi. Bir-biri ilə baxışan kişilər növbə ilə həyəətə qayıtdılar. Küçədə üçümüz qaldıq. İndi əsas məsələyə keçməyin vaxtı idi. Seçimi düz etmişdik və qarşımızdakı adamın bizi başa düşəcəyinə əmin idik. Yenə də söhbətə Mahir davam etdi:

-Mehdi müəllim, ümidvaram bizi başa düşəcəksiniz. Gələcəyimizin səbəbini sizə tam açıqlaya bilməyəcəyik, məsələ belədir ki, biz təcili mərhumun anası Səyyarə xanımınla söhbət etməliyik.

Mehdi döyükdü üzümüzə baxdı. Onun bu reaksiyası anlaşılan idi.

-Başa düşmədim. Necə yəni Səyyarə xanımınla. Yaşlı bir arvadla sizin nə söhbətiniz ola bilər?

Onun bir qədər əsəbləşdiyi hiss olundu. Söhbətə müdaxilə etməyimin vaxtı idi.

-Qardaş, biz buraya gəlməz, Səyyarə xanımı Nazirliyə dəvət edər və orada onunla söhbət edə bilərdik. Ancaq gələcəyimizlə həm ağbırçək anaya, həm ağsaqqal kimi sizə və sizin simanızda bu nəslin kişilərinə olan ehtiramımızı ortaya qoyduq. Eyni ehtiramı və anlayışı da sizdən gözləyirik.

Dediyim sözlərlə həmsöhbətimizin gözlərində yaranmağa başlayan qılgıncımlar bir anda yox oldu və o, əlini çənəsinə uzadıb sakit səsle soruşdu:

-Mən məsələnin nə olduğunu bilə bilərəm?

-Xeyir. Hətta o söhbətdə iştirak da edə bilməzsınız.

Mehdi bir qədər də çənəsini ovuşdurub dedi:

-Yaxşı. Gözləyin, indi gəlirəm.

Onun gedib-qayıtması on dəqiqəyədək çəkdi. Başsağlığına gəlmiş qadınlarla dolu olan evin bir otağını boşaldıb gəlmişdi. Bizi ayrıca girişi olan o otağa qədər ötürüb özü qapıda qaldı. Səyyarə arvad otağın ortasında, ayaq üstə dayanıb gözləyirdi. Qapını arxamızca örtüb salamladıq. Soyuq şəkildə salamımızı alan ağbırək qadının gözlərindəki tələş nəzərimdən yayınmadı. Söhbətə birinci mən başladım.

-Allah Tərxana rəhmət eləsin.

-Mənim oğlumun adı Sərxan idi,-Səyyarə arvad sərt səsle cavab verdi.

Bu qadınla danışmaq asan olmayacaqdı. Ancaq dediyim kimi, bunun yollarını biz gözəl bilirdik və onu açıq danışmağa vadar edəcəkdik. Ona görə də davam etdim.

-Səyyarə xanım, siz dünyagörmüş bir qadınsız. Oğlunuzun ölüm işi ilə rayon polis idarəsinin əməkdaşları məşğul olur. Biz Nazirliyin Baş Cinayət Axtarışı İdarəsini təmsil edirik. Əgər buraya qədər gəlmişiksə və ölünün Tərxan olduğunu deyiriksə, deməli hər şeyi bilirik. Sizdən tələb olunan sadəcə səmimi olmağınız və bildiklərinizi bizə danışmağınızdır.

-Mən sözümlə dedim. Çıxın gedin.

Səyyarə arvad bir qədər səsini qaldırdı. Dönüb Mahirə baxdım. Həllədicə gedişi etməyin vaxtı idi. Bayaqdan susan Mahir Səyyarə arvada tərəf baxmadan əlini çiynimə toxundurub bir qədər asta səsle dedi:

-Gedək qardaş. Daha başqa çarə yoxdur. Anamız bizə başqa çıxış yolu qoymadı. Sabah səhər qəbiri açıb meyiti yenidən müayinə etməli olacağıq.

Bu sözlərdən sonra birlikdə qapıya tərəf getdik. Bir addım... İki addım... Səyyarə arvad susurdu. Daha iki addım atıb qapıya çatdıq. Əlimi qapının dəstəyinə uzadanda qəfildən arxamızdan gələn səsə çevrildik.

-Dayanın.

Bayaqdan amiranə şəkildə ayaq üstə dayanmış Səyyarə arvad yaxınlığındakı stula çökdü. Sonra asta səslə dedi:

-Dayanın. Qəbri açmaq lazım deyil. Oğlumun ruhunu narahat etməyin. Hər şeyi danışacam. Ancaq söz verin ki, deyəcəklərim bu otaqdan kənara çıxmıyacaq.

-Buna əmin ola bilərsiniz-Mahir ağbirçək ananı sakitləşdirdi. İki stul götürüb onun qarşısında əyləşdik. Səyyarə arvad sanki bizə inanıb-inanmayacağını götür-qoy edərək bir qədər susdu. Sonra sözə başladı.

-Elə isə bu bədbəxt anaya qulaq asın. Yazıq əkizlərimdən heç birinin həyatı alınmadı. Atalarını da erkən itirdik. Sərxan nisbətən sakit təbiətli idi. Amma Tərxan məni çox incitdi. Dəfələrlə həbsxanaya düşüb gözümü yollarda qoydu. Ailəsi dağıldı. İl yarım əvvəl Sərxan qəfildən dünyasını dəyişdi. Heç baş açə bilmədik nə oldu, necə oldu. Dedilər ürək çatışmazlığıdır. Amma oğlumun ürəyində heç bir problem yox idi. Eləcə gecə yatıb səhər oyanmadı. Onda Tərxan hələ heç kimə xəbər verməməyi tapşırıb mənimlə ciddi söhbəti olduğunu dedi. Onu dinləyəndə dəhşətə gəldim, çox qorxdum. Düşmənlə imiş. Kimlərsə onu öldürməyə qərar veribmişlər. Oğlum hamıya ölən

Tərhan olduğunu deyəcək, bundan sonra Sərxan kimi yaşamağa davam edəcəkdi. Bu yolla düşmənlərindən xilas olmaq istəyirdi. Onlar bir almanın yarısı kimi bir-birlərinə oxşayırdılar. Yalnız mən onları ayıra bilirdim. Bir oğlumun meyiti hələ soyumamışdı. İkinci oğlumu da itirməkdən çox qorxdum. Razılıq verdim. Sərxanı Tərhan kimi dəfn etdik. Mən nə etmişəmsə, oğlumu qorumaqçün etmişəm.

-Ana, biz sizi heç bir şeydə ittiham etmirik. Narahat olmayın. Amma suallarımız var ki, onlara dəqiq cavab verməyə çalışın. Bu bizim üçün çox vacibdir.

-Soruşun, nə bilirəmsə, deyəcəm.

Sualları Mahirin verəcəyini şərtləşmişdik.

-Zəhmət olmasa, deyin, son zamanlar Tərhanın ətrafında tez-tez gördüyünüz adamlar var idimi?

Səyyarə arvad fikrə getdi.

-Nə deyim, ay bala. Evə adam gətirməyi xoşlamırdı. Görüşdükləri olubdusa da, kənarda olub.

-Nə işlə məşğul olurdu, daimi iş yeri, bir qazanc yeri var idimi?

-Daimi yox, amma orda-burda nə iş tapdı yapışırdı, çörək pulunu çıxarırdı. Hə, yadıma düşdü. Axır vaxtlar bir nəfərlə iş görürdü. Onunla işləməyə başlayandan yaxşı pul qazanırdı.

-O adam kim idi?

-Kim olduğunu bilmirəm, amma nəsə yaşıllaşdırma ilə bağlı idi işi. Tərhan da ondan güllər, ağaclar götürüb satırdı, qazanırdı.

-Onun satmaq üçün götürdüyü gülləri, ağacları görmüşdüz, həyətə gətirirdi əvvəlcə?

-Yox, elə dediyindən bilirəm, çöldən-çölə satırmış, həyətə heç vaxt gətirməyib.

-Sonuncu dəfə evdən çıxarkən, sizə hara getməsi barədə nəse demişdi?

-Yox, ay oğul. Hara gedib haradan gəldiyini heç vaxt deməzdi. Mən yatmağa tez uzanıram. Heç həmin gecə getdiyindən də xəbərim olmayıb.

-Sizin telefon nömrənizi götürürük. Nəsə əlavə suallar çıxarsa, zəng edəcəyik. Daha vaxtınızı almayaq.

Mahir Səyyarə arvadın telefonundan öz nömrəsinə zəng atıb ayağa qalxdı. Sağollaşib getmək istəyəndə Səyyarə arvad dilləndi.

-Ay bala, axı heç demədiniz oğlum nə eləyib?

Dayanıb bir-birimizə baxdıq. Sonra heç nə demədən otaqdan çıxdıq.

Hələ də qapının arxasında dayanıb gözləyən Mehdi bizi küçəyə qədər ötürdü. Ona təşəkkür edib sağollaşdıq. Maşına oturub tərpendik. Mahir məni düşürüb Nazirliyə qayıdacaqdı. Alınan məlumatlar təcili addımlar və aydınlaşdırmalar tələb edirdi. İlk növbədə vəziyyəti generala məruzə edəcək, sonra qrup üzvlərinə yeni tapşırıqlarını verəcəkdi.

Maşını məhəllədən yola çıxaran Mahir dedi:

-Bu saçları ağarmış yaşlı anaya ürəyim ağrıdı. Hələ də fikrim onun yanında qalıb. Belə övladdansa, olmaması yaxşı idi.

Susub heç nə demədim. Həqiqətən də bəzi övladlar valideynlərinin qatilinə çevrilirlər. Birdən-birə yox, onları az-az, hər gün ölümə məhkum edirlər davranışları ilə. Mahir susduğumu görüb mövzunu dəyişdi.

-Daha bəzi şeyləri bir ipə düzmək olar. Hər şey sənin fərziyyənlə başladıqı üçün sən danış, mən dinləyim.

Səs gəlməməsi üçün maşının şüşəsini qaldırıb danışmağa başladım.

-Stepanın və sənin gətirdiyin əlavə məlumatlar əsasında bütün gecə təhlillər apardım. Keçmiş məhkumlardan birinin-Tərxan Nağıyevin əkiz qardaşının olması mənim diqqətimi çəkdi. Bu axtardığımız Solominlə birlikdə vaxtilə məhkumluq həyatı yaşamış, il yarım bundan əvvəl ölmüş Tərxan Nağıyevlə eyni yaşda, eyni boy-buxunda və sifətdə olan birisinin təkcə adının baş hərfi fərqli olmaqla hazırda Bakı şəhərində yaşadığı anlamına gəlirdi. Bilmirəm niyə, ancaq lap əvvəldən hissiyyatım mənə bu keçmiş məhkumlardan başlamağımı deyirdi. Bu məlumatı da oxuyanda dalağım lap sancdı. Sən qısa müddətdə ölmüş Tərxanın qardaşı Sərxan Nağıyevin qətlə yetirildiyini öyrəndin. Özü də müharibə başlayan günün gecəsi. Bu artıq çox maraqlı idi. Əlbəttə Sərxanın özündən də hansısa yolla istifadə edib sonda onu lazımsız şahid kimi aradan götürə bilərdilər. Ancaq nədənsə mən daha çox başqa ehtimala üstünlük verirdim. Əkiz tayının olduğunu öyrəndiyim andan Tərxanın ölmüş olmasına böyük şübhələrim yaranmışdı. Sənin mobil operatorlardan aldığı son məlumatlar bu şübhələri təsdiqləyirdi. İl yarım əvvəl, qardaşlardan birincisi ölən günün səhəri hər iki qardaşın istifadə etdiyi mobil nömrələr sıradan çıxarılır. Əvəzinə, guya sağ qalan Sərxan, əslində isə Tərxan təzə mobil nömrə alır. Belə təsadüflər olmur. Qədimdə fironlar öləndə inanca görə onları o biri dünyada darıxmamaları üçün həyat yoldaşları, nöqərləri və bəzi məişət əşyaları ilə birlikdə dəfn edirdilər. Tərxan firon deyildi və onu yəqin ki, mobil telefon nömrəsi ilə birlikdə basdırmamışdılar. Sadəcə o, nömrəsini sındırmaqla bir növ arxada qalan körpüləri

yandırır. Məntiqlə özünü Sərxan kimi qələmə verdikdə o, qardaşının nömrəsindən istifadə etməkdə davam etməliydi. Ancaq Sərxanın bütün dost-tanışını tanımadığı üçün onların zəngləri ilə özünü bürüzə verə bilərdi. Odur ki, həmin nömrəni də sıradan çıxarıb təzə nömrə alır və yalnız qardaşının ətrafında olan, özünün şəxsən tanıdıqları ilə ünsiyyəti davam etdirir. Başqa bir faktı da deyim. Solomin təlim keçmək üçün xaricə göndərilməzdən əvvəl iki dəfə Bakıya gəlib. Onun bundan sonra bir il xaricdə, gəldikdən sonra isə son altı ayda Rusiyada gözləmə mövqeyində olduğunu nəzərə alsaq, bu müddət bir il yarım edir. Bu müddət də Tərxanın düz il yarım əvvəlki yalançı ölümü ilə eynilik təşkil edir. Əslində söhbətimə elə bundan başlamalıydım. Çünki lap əvvəldən yaranmış şübhələrimin bir əsası da bu fakt idi. Tarixlər dəqiqliyi ilə üst-üstə düşürdü. İndi gələk bütün bu dediklərimdən gəldiyim son qənaətə. Solomin tapşırığı aldıqdan sonra Bakıdakı əlaqələrindən istifadə etməyi qərara alır. Bunun üçün keçmiş həbsxana yoldaşı Tərxan Nağıyevi seçir. Bakıya gəlib kəşfiyyat işləri aparmaqla yanaşı onunla da görüşür. Həmin ərəfədə Tərxanın qardaşı Sərxan ölür. Burada iki variantın üzərində dayanıram. Ya Solomin yaxşı pul müqabilində Tərxanı qardaşını aradan götürüb özünü Sərxan kimi qələmə verməklə şübhələrdən kənarda qalmağa razı salır, ya da elə Sərxan həmin vaxt öz əcəli ilə ölür və hansı yükü üzərinə götürdüyünü gözəl başa düşən, başqa sözlə vətəninə xəyanət eməyə razılıq verən Tərxan bundan məharətlə istifadə edir. Hər iki variant ağlabatandır. Ancaq Səyyarə arvadın Sərxanın heç vaxt ürəyindən şikayət etmədiyi barədə dediklərini nəzərə alsaq, birinci ehtimal daha inandırıcıdır. Tərxan kimisindən hər şey gözləmək olardı. Solomin əlbəttə tək Tərxanla kifayətlənə

bilməzdi. Hazırlanan əməliyyatın miqyası çox geniş olduğu üçün burada onların başqa əlaqələrinin də olmasına ehtiyac var idi. Böyük ehtimalla o, Tərxanla razılaşırdan sonra Rusiyaya qayıdır. Burada qalan adamları isə, çox güman ki rezidentləri, başqa bir nəfəri də tapır. Buna necə nail olur bilmirəm, burada variantlar müxtəlifdir. Amma yəqin ki, bundan sonrakı tapşırıqları Tərxana həmin adam verir. Həlləddici məqam yetişəndə isə, o adam daha onlara lazım olmayan, öz işini görüb qurtarmış Tərxana qəbiristanlıqda görüş verib orada onu qətlə yetirir. Yenə də körpülər yandırılır. Tərxan qardaşı ilə bir almanın yarısı kimi oxşadıqları üçün hamını aldada bilərdi. Amma onları dünyaya gətirmiş ana öz övladlarını heç bir halda səhv sala bilməzdi. Sərxan yatağında yox, istənilən şəraitdə ölmüş olsa idi belə, anasını aldada bilməyəcəyini başa düşən Tərxan düşmənlə olduğunu, həyatına təhlükə yarandığını deməklə onu aldadıb razı salır. Zavallı ana bu sirri gizlətməklə bir növ sağ qalmış yeganə oğlunun həyatını qorumuş olduğunu düşünür. Həm də ki, ananın ölən Sərxan olduğunu deməsi digər qohum-əqrəba arasında yarana biləcək şübhələrin də qarşısını almış olur. Ehtimallarımda yanlışlığımın əmin olsam da, Səyyarə arvadla söhbətimizdə onun etirafı son nöqtəni qoymuş oldu. Bu söhbət istənilən halda vacib idi. Çünki onun vasitəsilə Tərxanın əlaqələrini öyrənməli idik. Düzdür, anası çox şey deyə bilmədi bizə. Ancaq faktiki olaraq ortaya hansısa bir yaşıllaşdırma işçisi çıxıb. Bunun bizə nəse verib-verməyəcəyini bilmirik hələ. Hər-halda Səyyarə arvad onunla tanışlıqdan sonra Tərxanın çoxlu pul qazanmağa başladığını dedi, bunu unutma. Kol-kos satmaqla çoxlu pul qazanmaq mümkün deyil. Heç o residivistin birdən-birə dəyişilib namusla pul qazanmağa başlaması da ağılıma

batmır. Anası ilə söhbət zamanı da məlum oldu ki, nəinki gül-çiçək, onun əlində heç bir boş dibçək də görünməyib. Deyilən pullar aldığı tapşırıqğa görə Tərxana verilmiş pullar ola bilərdi. Hər-halda Səyyarə arvad Tərxanın pullanmasını yaşıllaşdırma işçisi ilə tanışlığı ilə əlaqələndirdi. Ona görə də bu «miçurinə» xüsusi diqqət ayırın. Tərxanın nömrəsindəki bütün kontaktların yoxlanılması da nəşə vermiş ola bilər.

Bu yerdə Mahir sözünü kəsdi.

-Artıq əməkdaşlardan biri o nömrələrlə məşğuldur. Nəticə olan kimi biləcəksən.

Məhəlləmizə yaxınlaşdığımızı görüb son bir ehtimalımı da bölüşdüm.

-Mahir, bir şübhəm də var. Onu da deyim. İnamım azdır, ancaq Tərxanı elə Solominin özü də görüş verib aradan götürə bilərdi. Hər-halda həmin vaxt hələ nə hərbi vəziyyət elan olunmuşdu, nə bu postlar var idi. O, bunu rahatlıqla edə bilərdi.

Mahir razılıq işarəsi olaraq başını tərpədir gülümsədi.

-Söhbətin əsnasında mən də bunu fikirləşdim dostum. Ancaq niyə buna tam əmin olmadığımı da bilirəm. Solomin bu işdə əsas fiqurantdır. Onlar əsas adamlarını belə riskə atmazdılar mənə. Yəqin ki, elə ən ağlabatan sənin səsləndirdiyin birinci ehtimaldır. Bunu isə sadəcə nəzərə alırıq.

Mahir maşını düz qapımda saxladı.

-Mən cənab generala məruzəyə gedirəm. Telefonda olacam.

-Elə isə sənə uğurlar.

-Sağ ol.

Maşından düşüb evə tərəf getdim. Ancaq bir neçə addım atmış

hələ də heç nə yemədiyim yadıma düşdüyü üçün geri qayıdıb yaxınlıqdakı tanış kafeyə üz tutdum.

* * *

Axşam düşmüşdü. Həmişəki kimi saat 10-da poçt qutusunu yoxlayanda nəhayət ki, gözlədiyi məlumatın gəldiyini görmüşdü. Amma zərfin içindəkilər heç də onun üçün ürəkaçan deyildi. O, xəyallar qurduğu arzusuna çatmaq üçün hər şeyi tez bitirib geri qayıtmaq istəyirdi. Məlumatda isə vəziyyətin yaxşı olmadığı, şəhərdə ciddi yoxlamaların başlandığı, ona görə hələ bir qədər də gözləməsi, hər şeyi göstərilən tarixdə bitirməsi tapşırılmışdı. Göstərilən tarixə isə hələ var idi. Məlumatda mənzilini dəyişəcəyi də bildirilirdi. Onun üçün hazırlanmış yeni mənzil indi olduğu yerdən cəmi iki yüz metr aralıdakı binada yerləşirdi. Bu, uzaq məsafə qət etmədən yerini dəyişə bilməsi üçün edilmişdi. Həmin mənzilin açarı da zərfin içinə qoyulmuşdu. Bütün bunların yazıldığı kağızı zərflə bir yerdə külqabına qoyub alışqanı çəkdi. Tam yanmasını gözləyib külqabıda qalan külü zibil qabına töküb geri qayıtdı. Əhvalı açıq-aşkar korlanmışdı. O, vəd edilən pulu tezliklə alıb sevimli qadınına qovuşmaq üçün çox darıxmışdı.

* * *

Bu gün müharibənin dördüncü, sentyabrın isə sonuncu günü idi. Bu araşdırma mənim üçün bir qədər fərqliydi. Cəlb olunduğum bu məxfi əməliyyatda öyrənə bildiyim və ya mənə lazım olan hər bir şeyi Mahirə deyib sonra yenə də gözləmək məcburiyyətində idim. Dünən də belə olmuşdu. Ayrıldıqdan sonra nahar edib evə gəlmiş, bütün günü ondan xəbər gözləmişdim. Mahirdən isə hələ ki, bir xəbər

yox idi. Sərbəst işləməyə öyrəşdiyim üçün belə vəziyyət mənə bir qədər sıxırdı. Ancaq başqa çarə yox idi. Vəziyyət bunu tələb edirdi. Risk həddən artıq böyük idi. Üç günlük analitik işdən sonra kiçik bir ipucuna çıxma bilmişdik. Əgər müəyyən etdiyimiz Tərxan sağ olsaydı, bu işimizə çox yarayardı. Ancaq bizi qabaqlamışdılar. Bu üzdən yenə də yoxlamalar, aydınlaşdırmalar aparmaq lazım gəlirdi. Təkcə Tərxanın əlaqələrini araşdırmaq üçün dünəndən kim bilir hansı həcmdə işlər görülmüşdü. Telefonu götürüb Layiqəyə zəng vurdum. Ofisdəki işlərin vəziyyəti ilə maraqlandım. Hər şey qaydasında idi. Köməkçim öz işini yaxşı bildiyindən bu cəhətdən narahatçılığım yox idi. Layiqə son günlər cəmi bir nəfərin ofisə müraciət etdiyini, onun da sifarişini məlum səbəbdən qəbul etmədiyini dedi. Sağollaşib xətti kəsdim.

Cəbhədən şad xəbərlər gəlməkdə davam edirdi. Ağızdan-ağıza Cəbrayıl rayonunun düşməndən təmizləndiyini eşitsəm də, bu məlumat rəsmi olaraq təsdiqlənməmişdi. Şəhidlərimiz vardı. Ancaq qarşı tərəf qat-qat çox itki verirdi. Bir neçə kilometrlikdən xüsusi təyinatlılarımızın gəldiyini görən düşmən qorxuya düşüb silahlarını və hərbi texnikanı atıb pərakəndə şəkildə qaçırdı. Bu yaxınlardakı ordularını ən inkişaf etmiş ölkələrin orduları ilə müqayisə edən, Azərbaycanı yeni-yeni torpaqlarımızı işğal etməklə hədələyən boşboğaz erməni hərbi komandanlığı hətta öz əsgərinin ərzaq təminatını belə həyata keçirə bilmirdi. Saytlarda gedən bir kadrda erməni əsgəri acından ölməmək üçün çörək və konserv dalınca dörd-beş kilometr məsafəni piyada qət etməli olduqlarını bildirmişdi. Çünki hərəkət edən hər bir texnika yerində başından vurulurdu. Bir kadrda isə erməni generalının təcili yardım maşınından yaralı erməni

əsgərini düşürüb həmin maşınla döyüş zonasından qaçmasını əks etdirən görüntülər yayılmışdı. Başqa kadrlar da var idi: bu kadrlarda ermənilər şəhid olan hər bir əsgərimizin döş cibində, ürəyinin üstündə Azərbaycan bayrağının olduğunu deyir, igid oğullarımızın bu vətən, bayraq sevgisinə heyrətlərini gizlətmirdilər. Azərbaycan əsgərinin döyüş ruhu qarşısında düşmən mənəvi cəhətdən tam məhv olmuş görünürdü.

Dünən evə gələndə yolüstü bir qədər şirniyyat almışdım. Çaydanı qaynamağa qoyub televizoru işə saldım. Görək bu gün bizi hansı şad xəbərlər gözləyir...

* * *

Polkovnik Vəliyev mayor Yavər Əliyevin növbəti məruzəsini dinləyirdi:

-Mənə verilmiş mobil nömrələrin sahiblərini müəyyən etdim. Dərhal onlar haqqında məlumatları toplamağa başladım. Siyahıdakılardan yalnız bir nəfərin Yaşıllaşdırma Təsərrüfatı Birliyində işlədiyi məlum oldu. Bu adam Mahmud Səmədovdur. Nəzarətə götürülməsi üçün evinin və iş yerinin ünvanını bizim uşaqlara verdim. Ancaq gələn xəbərlər ürəkaçan deyil. Mahmud Səmədov iki ay əvvəl xəbərsiz itkin düşüb. Bu məlumatı aldıqdan sonra uşaqlar özlərini ərazi polis orqanının əməkdaşları kimi qələmə verib onun ailə üzvləri ilə söhbət ediblər. Mahmud iyul ayının iyirmi səkkizində səhər saatlarında işə getmək üçün evdən çıxıb, bundan sonra onu görən olmayıb. Mərkəzi baza vasitəsilə də yoxladım. Mahmud Səmədovun xəbərsiz itkin düşmüş kimi axtarışı elan olunub. Hə, bir də ki, rəis, Mahmud yoxa çıxmazdan bir müddət

əvvəl «Jiquli» markalı köhnə maşınını satıb yapon istehsalı olan «Toyota Corolla» alıb.

Polkovnik Vəliyev onun sözünü kəsib dedi:

-Bu çox maraqlı məlumatdır. Bəs o təsərrüfatda nə vaxtdan işləyirmiş?

-Son üç ili orda işləyib. Uşaqlar iş yerində də olublar. Haqqında yaxşı işçi kimi danışirlar. Sakit təbiətli birisi imiş.

-Tərxan Nağıyevlə münasibətləri barədə nə öyrənə bilmisiz?

-Hansı şəraitdə tanış olmaları bizə məlum deyil. Ancaq bu ilin iyun ayının əvvəllərindən etibarən çox sıx-sıx zəngləşiblər. Belə məlum olur ki, həm də görüşüblər.

-Onların hansı şəraitdə tanış olmalarını bilməyimiz çox vacibdir, Yavər. Bunu öyrənməyə çalışın. Əgər Mahmud sakit təbiətli biri olubsa, onu təzyiqlə, ya da şantajla nəyəsə təhrik edə bilərdilər. Maşınını dəyişdirməsi sizi çaşdırmasın. Nəyəsə məcbur etdikdən sonra da susması üçün pul verə bilərdilər. Pulu götürər və qorxduğu üçün susmağa məcbur ola bilərdi. Əgər dediyimi öyrənə bilsəz, onun bu işdə rolunu da müəyyən edə bilərik. Bəlkə də o, bu işdə əsas fiqurantlardan biridir. Hər-halda yoxa çıxması özü-özlüyündə çox şeydən xəbər verir. Ona görə də, tələsin. Qoy, iki nəfər sırf bu istiqamətdə iş aparsın. Qohumlarını, yaxınlarını, iş yoldaşlarını bir daha danışdırın.

Polkovnik Vəliyev bir qədər fasilə verib soruşdu:

-Bəs rusiyalı qonaqlarla vəziyyət necədir?

-Dediyiniz kimi, əlimizdəki siyahını kolleqalarımıza ötürdüm. Hələ ki, başqa heç kim müəyyən olunmayıb. Sahə inspektorları bu istiqamətdə işi davam etdirirlər.

-Yaxşı, yeni nəşə bilinərsə, dərhal mənə deyin. Gedə bilərsiz.

Yavər,-oldu,-deyib kabinetini tərk etdi.

Onun çıxmasını gözləyən Mahir Vəliyev telefonu götürüb zəng etdi.

-Salam, Bəxtiyar. Sənin «miçurin»in kimliyini müəyyən etdik. Ancaq məsələ bundadır ki, o, iyul ayının iyirmi səkkizində yoxa çıxıb. Bunu könüllü edib, ya onu da Tərxan kimi aradan götürüblər, hələ ki, bizə məlum deyil. Uşaqlar araşdırırlar. Ölümündən bir qədər əvvəl də salondan təptəzə maşın alıbmiş. Əlavə nəşə bilinən kimi səninlə görüşəcəm.

Bunları deyib xətti kəsən polkovnik başını yellədi. Vəziyyət yaxşı deyildi. Onların əməliyyat yolu ilə çıxdıqları bir adam dörd gün əvvəl qətlə yetirilmiş, ikincisi isə iki ay idi yoxa çıxmışdı. Onun da həyatda olması böyük şübhə doğururdu. Hər-halda təcrübəsi ona belə deyirdi.

* * *

Köçmək vaxtı gəlmişdi. Bütün əşyaları orta ölçülü idman çantasına yerləşirdi, paltarlarını səliqə ilə çantaya yığıb bir kənara qoydu. Qrimlənməsi üçün olan ləvazimatları götürüb güzgünün qarşısına keçdi. Bir azdan tanınmaz halda necə dəyişdiyinə baxıb gülümsədi. Gedəcəyi yer elə də uzaqda deyildi. Sənədləri də qaydasında idi. Onu yoxlayan olarsa, Bakıda anadan olmuş və bütün ömrünü Bakıda yaşamış İvan Alekseyeviç Nikolayev olduğu məlum olacaqdı. Sənəddəki şəkildən də eynilə qrimləndikdən sonra güzgüdə ona baxan sima baxırdı. Ancaq hər halda riski nəzərə almalıydı. Ona görə də bir daha diqqətlə güzgüdə özünə baxıb hər şeyin qaydasında olduğunu yoxladı. Bundan sonra çantanı

götürüb sonuncu dəfə mənzili nəzərdən keçirdi. Heç nə yadından çıxmamışdı. Çantanı çiyinə asıb yenə də altlığı biri o birindən hündür olan ayaqqabıları ayağına keçirdi. Sonra divara söykədiyi çəliyi götürdü, qapını açıb bloka, oradan da küçəyə çıxdı. Axsayaraq yeriməyə məcbur olsa da, yaxın olduğu üçün on beş dəqiqədən sonra onun üçün hazırlanmış yeni mənzildə idi. Bu mənzil binanın beşinci mərtəbəsində yerləşirdi. Əvvəlki yarızirzəmiyə nisbətən çox geniş və ikiotaqlı idi. Çantanı masanın üzərinə qoyub əşyalarını yerbəyer etməyə başladı. Paltarlarını dolaba asdıqdan sonra qrimini çıxarıb бүkdü və бүkülünü skotçla otağın ortasındakı iri masanın altına yapışdırdı. Bu işləri gördükdən sonra mənzillə tanış olmaq üçün yataq otağına keçdi. Qalın pərdələri olan yataq otağının işığını yandıranda ilk gözüne dəyən ikinəfərlik iri çarpayı oldu. Çarpayı sevgilisiylə keçirdiyi gecələri, onun ehtirasla altında inildəməsini, ekstaz halında dırnaqları ilə bədənini necə cırmaqlamasını yadına saldı. Saatlarla çəkən vəhşi ehtirasdan sonra sevgilisinin çılpaq halda qalxıb ikisinə də kofe gətirməsi, çarpayıda uzanıb siqaret çəkə-çəkə kofe içmələri gözünün önündən keçdi. Ən çətin anlarında belə heç vaxt emosiyalarını bürüzə verməyən bu adamın yeganə zəif yeri sevgilisi idi. Onun həyatında başqa qadınlar çox olmuşdu. Ancaq heç biri gənc yaşlarından dəli kimi vurulduğu qadını əvəz edə bilməmişdi. Keçib çarpayıda uzandı. Bir qədər tavana baxdı. Sonra gözlərini yumub əli ilə başının yanındakı ikinci balışı sığalladı.

* * *

Yaşıllaşdırma işçisinin kimliyinin müəyyən edilməsi ilə nələrsə, bəlkə də çox şeylərə aydınlıq gələcəyinə ümidim böyük idi. Ancaq

Mahirin dünənki zəngi ilə bu ümidlər alt-üst olmuşdu. Adam düz iki ay bundan əvvəl yoxa çıxmışdı. Bunun nə demək olduğu Mahirə də, mənə də gün kimi aydın idi. Baş verə biləcək dəhşətli hadisələrin fonunda, son iki gündə təkcə Tərxanın il yarım əvvəlki yalançı ölümünün təfərrüatlarını aydınlaşdırmaqla kifayətlənməyim, qalan vaxtda evdə oturmağa məcbur olmağım məni çox sıxırdı. Divarda asılmış şəkilli iri təqvimə yaxınlaşıb sentyabr ayını göstərən vərəqini çevirdim. Artıq oktyabr ayının 1-i idi.

Araşdırma aparanda məqsədimə çatanaqədər bəzən gecələr də yatmamaq adətim idi. Bu mənim özümdən asılı deyildi və sanki orqanizmə də belə vaxtlarda başqa rejimə keçir, nə yemək, nə də yatmaq yadıma düşmür, yorulmaq bilmirdim. Əksər əməliyyatçılarda illərlə formalaşan bu xüsusiyyət məndə əsil ovçu instinktinə çevrilmişdi. Ona görə də hazırkı hərəkətsizliyim mənim üçün dözülməz idi. Xüsusilə, belə bir əməliyyatda...

Fikirlərdən məni Mahirin zəngi ayırdı.

-Bəxtiyar, hazırlaş. Dalınca gəlirəm, təcili bir ünvanı yoxlamalıyıq. Qeyri-ixtiyari dedim:

-Nəhayət ki.

Beş dəqiqədən sonra həyətdə Mahiri gözləyirdim. Daha iyirmi dəqiqə sonra isə artıq onun dediyi ünvanın qarşısında idik. Sahə inspektoru Mənzil-Kommunal Təsərrüfatı Birliyindən çağırıldığı çilingərlə qapının ağzında bizi gözləyirdi. Onlarla salamlaşan Mahir qapıya işarə edib,-açın,-deyə göstəriş verdi.

Çilingər əyilib qapının açar yerinə diqqətlə baxdı. Sonra çantasından lazım olan aləti götürüb işə başladı.

Yolda Mahirin dediklərindən öyrənmişdim ki, hazırda bir qədər

aralıda dayanmış mayor rütbəli sahə inspektoru ərazisində daha bir rusiyalı qonağın kirayədə qalması barədə qonşuların birindən məlumat alıb. Onun kimliyini öyrənmək məqsədi ilə ünvana gələndə isə qapını nə qədər döysə də heç kim açmayıb. Eyni mərtəbədə yaşayan həmin qonşu qadın bir neçə saat əvvəl çiyində çanta olan kirayənişinin mənzili tərk etdiyini deyib. Diqqətli qadın maraqlı bir məlumat da verib. Mənzili bir nəfərin kirayələdiyini deyən qonşu iki dəfə oradan tamam fərqli adamın, çəliklə gəzən birinin çıxdığını deyib. Elə bu gün çanta ilə çıxan adam da həmin axsayan adam imiş. Hər dəfə blokdan səs gələndə qapıdakı gözlükdən baxmağı özünə adət etmiş bu evdar qadın başqa bir şeyə də fikir verib. Kirayənişin demək olar ki, evdən bayıra çıxmırmış, ancaq hər axşam eyni vaxtda blokda poçt qutusunu yoxlayırmış. Bu çox maraqlı idi. Qonaq gəldiyin şəhərdə evə qapanıb qalacaqdınsa, niyə gəlirdin? Ayrıca, kirayə qaldığın mənzilin poçt qutusunu niyə yoxlayasan ki?

O ki, qaldı, ev sahibinə, sahə inspektorunun dediyinə görə dörd il əvvəl Amerika Birləşmiş Ştatlarına köçübmiş. Bu müddətdə mənzildə kimsə yaşamırmış. Evi hansı şəraitdə, kim kirayəyə verib bilmir. Elə kirayənişini də gec aşkar etməsinin səbəbi bu olub.

Yolboyu bu danışdıqlarından sonra Mahirin niyə belə tələsdiyi mənə məlum olmuşdu. Alınan məlumat qızıla bərabər bir məlumat idi.

-Hazırdır.

Bayaqdan çömbəltmə oturub qıfıl ilə əlləşən çilingər ayağa qalxıb qapını itələdi. Seyf qapı cırıltı ilə açıldı.

-Siz qapının ağzında dayanmayın. Bir mərtəbə yuxarı qalxıb orada gözləyin.

Mahir yenə də göstəriş verib içəri keçdi. Onun ardınca mən də mənzilə daxil oldum.

-Bizdə «Koramal»ın barmaq izlərinin nümunəsi var. Mən ekspert kriminalist çağırmışam. Təcili buradakı əl-barmaq izlərini yoxlamaq lazımdır. Əgər o burada olubsa, mütləq kiçik də olsa, bir iz qoymalıydı. Bizsə, ekspert gələnə qədər burada axtarış aparaq. Görək nə tapırıq. Sən mətbəxdən başla. Mən hamamxanaya keçirəm. Sonda otağa baxarıq.

Mahirin bu sözlərindən sonra hərəməz bir tərəfdən olduğumuz məkana baxış keçirməyə başladıq. Mətbəxdə elə də çox əşya yox idi. Əlavə izlər qoyub ekspertin işini artırmamaq üçün cib dəsmallarımızı əlimizdə tutmuş, əşyalara dəsmalla toxunurduq.

On dəqiqə sonra mətbəxdə və hamamxanada işimizi bitirdik. Hələ ki, maraq doğuracaq bir şey yox idi. İndi otağa baxacaqdıq. Birlikdə diqqətlə nə isə tapa biləcəyimiz bütün mümkün yerlərə baxırdıq. Təxminən iyirmi dəqiqə axtarışlardan sonra heç nə tapmayıb keçib divanda oturdurduq. Elə bu vaxt kriminalist qapını döyüb içəri girdi. Qalxıb onunla görüşdük. Mahir mənzillə işini bitirdikdən sonra poçt qutusunda barmaq izlərini də götürməyi ona tapşırıb yenidən keçib yanımda oturdu. Kriminalist zabit masanın üstünə qoyduğu xüsusi çamadanı açıb aramla lazım olan şeyləri çıxardı və işə başladı. İlk baxışdan onun işinin əsil peşəkarı olduğunu başa düşdüm. Mahir rəhbərlikdən məhz bu mütəxəssisi göndərməyi xahiş etmişdi. Xüsusi hazırlıq keçmiş bir peşəkarın hansısa iz qoyduğuna az inansaq da, digər bir peşəkarın nə isə tapacağına ümidimizi itirmirdik.

Hələ ki, heç nə tapmasaq da, axtarışlar zamanı bir şey diqqətimi çəkmişdi. Dolabda bir diyircəkli qələm var idi. Onun uc hissəsində

qurumuş mürəkkəb yapışıb qalmışdı. Dırnağımla həmin qurumuş mürəkkəbi qoparanda altındakı, qələmin diyircəyində yığılıb qalmış mürəkkəbin hələ qurumadığını gördüm. Təkrar toxunanda barmağım azca mürəkkəbə batmışdı. Deməli, bu qələmdən yaxın vaxtda istifadə olunmuşdu. Çoxdan istifadə olunmayan diyircəkli qələmlərin ucları quruyur və hətta bu halda yazması üçün bir neçə dəfə vərəqə sürtmək lazım gəlir. Ancaq məsələ bundadır ki, qələmlə nəşə yazmaq üçün otaqda bir dənə də olsun nəinki kitab yaxud dəftər, heç qəzet parçası da yox idi. Bu, mənə maraqlı gəlmişdi. Qonşu qadın kirayənişinin hər axşam poçt qutusunu yoxladığını deyib. Bəlkə o, hansısa məlumatları kağıza yazıb poçt qutusuna qoyurmuş, sonradan onu oradan götürürmüşlər? Gedərkən isə yazdığı dəftəri özü ilə aparıb. Bu, mümkün ehtimal idi. Bəlkə nəşə taparam deyə ayağa qalxıb bir daha otağı nəzərdən keçirdim. Mahir hərəkətlərimi diqqətlə izləyir, ancaq heç nə soruşmurdu. Birdən gözüm evin küncündəki tumbanın üstünə qoyulmuş telefon aparatına sataşdı. Aparat tumbanın üstündən bir qədər hündürdə dayanmış kimi görünürdü. Stop. Telefon aparatlarının ayağı belə hündür olmur. Yaxınlaşıb aparatı götürdüm. Zənnim məni aldatmamışdı. Aparatın altında bloknot ölçüsündə olan telefon məlumat kitabçası var idi. Keçmişdə çox böyük ölçüdə olan, hər bir evdə rast gəlinən telefon kitablarını sonradan təkmilləşdirib xeyli kiçik ölçüdə çap etməyə başlamışdılar. Ona görə də aparatın altında qoyulmuş kitabçanı əvvəldən görə bilməmişdik. Qayıdıb Mahirin yanında oturdum və kitabçanı vərəqləməyə başladım. Kolleqam yenə hərəkətlərimə baxır, amma heç nə soruşmurdu. Sonuncu vərəqə çatdım. Heç bir yazı yox idi kitabçada. Təəssüflə kitabçanı kənara qoydum.

Nəsə məni narahat edirdi. Əgər kirayənişin, fikirləşdiyim kimi, hansısa məlumatları yazıb poçt qutusuna atırdısa və gedəndə də istifadə etdiyi dəftəri özü ilə aparıbsa, bu zaman otaqdakı qələmin mürəkkəbinin qurumamasının izahı var idi. Ancaq bunu təkzib edən başqa bir şey də var idi. Qonşunun dediyinə görə gəldiyi gündən mənzilə qapanıb demək olar ki, heç yerə çıxmayan biri hansı məlumatı ötürə bilərdi ki? Əgər ehtimal etsək ki, mənzildə qalan Solomin olub, bu halda daha çox poçt qutusu vasitəsilə onun özünə məlumat ötürülməsi ağlabatan deyildimi? Qələmdənsə, yüz faiz bu yaxında istifadə olunub. Mənzildəki yeganə nəsə cızmaqara edilə biləcək kağız məmulatı da bu yanıma qoyduğum telefon kitabçasıdır. Belə olan halda məntiq nə deyir?

Kitabçanı götürüb axıra qədər yenə vərəqlədim. Sonuncu vərəqi də çevirdim. Yenə heç nə yox idi. Stop. Axırınıcı vərəq telefon nömrələri ilə bitirdi kitabda. Belə olmur axı. Bu kitabın çapını həyata keçirən nəşriyyat mütləq özünə aid məlumatları, kitabçanın çap kodunu, tirajını göstərməli idi. Kitabçanı işığa tutub diqqətlə baxdım. Elədir ki var, sonuncu vərəq kitabçadan qoparılmışdı, özü də çox səliqə ilə. Tez üzümü ekspert-kriminalistə tutub dedim:

-Qardaş, zəhmət olmasa, zərrəbini mənə ver.

Əllərinin hər ikisi işlətdiyi kriminalistik toza batmış ekspert zabıt çamadanına işarə etdi. Qalxıb iri böyüdücü şüşəsi olan zərrəbini çamadanından götürdüm. Mahir yenə də baxıb susurdu. Cırılmış vərəqdən sonra gələn sonuncu, kitabın üz qabığının arxa iç tərəfinə zərrəbini yaxınlaşdırıb diqqətlə baxdım. Karton vərəqin üzərində zəif cızıqların olduğu zərrəbinin altında aşkar görünürdü. Çönüb hərəkətlərimi izləyən Mahirə baxdım. O, nə demək istədiyimi o

dəqiqə başa düşdü. Başı işinə qarışmış eksperti yanına çağırıb soruşdu?

-Gördüyün bu konturların nə ifadə etdiyini bu dəqiqə, burada üzə çıxara bilərsənmi?

-Asanlıqla.

Kriminalist zabıt qısa cavab verib çamadanına yaxınlaşdı. Əllərini silib oradan götürdüyü hansısa toz və pambıq parçası ilə geri qayıtdı. Tozu karton vərəqin üstünə töküb pambıqla hər yerinə yaydıqdan sonra yenə təmiz pambıq parçası götürüb tozun üzərində gəzdirdi. Bundan sonra tozun cızıqlara dolmayan qalığını ehtiyatla kənara üfürüb alışqanla kartonu altından qızdırmağa başladı. Bir dəqiqədən sonra gözümüzün önündə maraqlı bir mənzərə yarandı. Cırılmış vərəqə basılan qələmin kartonda qoyduğu izlərə dolan ağ rəngli toz qızan kimi qaraldı və kartonun üzərində iki şəkil peyda oldu. Mahirlə baxışdıq.

Şəkillərin birində çarpayıda uzanmış qadın, o birisində ikibaşlı əjdaha əks olunmuşdu. Əjdahanın hər iki ağzından alov püskürürdü. Bu nə ola bilərdi? Şəkillərin olduğu vərəqin cırılması elə-belə deyildi. Beynim sürətlə işləməyə başlamışdı. Hissiyatım da bu şəkillərlə nəsə bir ipucu tapacağımı deyirdi. Divana oturub adətim üzrə gözlərimi tavana dikdim. Belə vəziyyətdə fikrimi daha yaxşı cəmləyə bilirdim. Qadın şəklində mənə tanış gəlirdi. Onu haradasa görmüşdüm. Bu şəkil baxana daha çox sakitləşdirici təsir bağışlayırdı. Amma əjdaha şəklində bunu demək olmazdı. Fikrimcə, bu konkret bir simvolika idi və nəyəsə işarə vardı bu şəkildə. Özü də ikibaşlı əjdaha. Hər halda bu vaxta qədər mən heç bir mifdə, əsatirdə yaxud nağılda ikibaşlı əjdahaya rast gəlməmişdim. Bəli, burada yüz

faiz nəyəsə işarə var idi. Amma nəyə, bax bunu tapmaq lazım idi. Nəhayət, növbəti addımlarımı müəyyənləşdirdim. Cəld telefonu çıxarıb Stepanı yığdım.

-Eşidirəm, Baxa,-Stepan dərhal cavab verdi.

-Əziz dostum, təcili bizim obyektin Moskvada qaldığı evə təkrar baxış keçirin. Orada olan nə qədər dəftər, kitab, bloknot, bir sözlə üzərində şəkil çəkmək mümkün olan istənilən kağız parçası varsa bir daha gözdən keçirin. Qələmlə çəkilmiş hansısa şəkil və ya simbolika aşkar etsəz, həmin şəklın nə vaxt çəkildiyini müəyyən et və dərhal məlumat ver. Paralel olaraq onun sonuncu dəfə yatdığı təkadamlıq kameraya da baxış keçirilib sənə məlumat verilsin. Orada da çəkilmiş şəkillər varsa, bu məlumatlara əlavə et. Bunu niyə istədiyimi sonra başa salaram. İndi isə bu işləri tez görün. Hə, bir də

ki, telefon kitabçası varsa o evdə, ona da baxmağı unutmayın. Bir də, obyektimizin rəssamlıqla hansı əlaqəsinin olduğunu aydınlaşdır, bunu mütləq öyrən.

-Başa düşdüm, Baxa. Dərhal başlayırıq.

Telefon danışığımı dinləyən Mahir mənə baxıb soruşdu:

-De görüm yenə nə fikirləşmişən?

-Hələ bilmirəm, Mahir. Ancaq məhbusların simvolikalara olan sevgilərini bilirsən. Onların bədənlərindəki döymələr də bu sevgidən qaynaqlanır. Bizi maraqlandıran adam ən yüksək səviyyədə hazırlıq keçə bilər. Ancaq illərlə qanına işləmiş məhbus vərdişləri haradasa özünü büruzə verməlidir. Ümid edirəm ki, burada da bir ipucu tapmış olaq. Marqlı burasıdır ki, şəkillər də çox peşəkar çəkilib. Sanki rəssam çəkib. Stepanın zəngini gözləyək.

Ekspert kriminalist sınaqdan çıxmış zabıt olsa da, onun yanında nə söhbətimiz, nə də telefon danışığı zamanı Solominin adını hallandırmırdıq. Bu əməliyyatda tam məxfilik təmin olunmalıydı. Elə ekspert demişkən, mən telefon danışığını bitirən kimi o da işini bitirdiyini, cavabları axşama qədər hazır edəcəyini bildirib getmişdi. Gedərkən, mənzilin kandarında xüsusi tozun səpildiyini aşkar etdiyini demişdi. Bu toz, əgər axtarış iti cəlb olunarsa, onun iz götürə bilməməsi üçün istifadə olunan toz idi. Tozun mənzili tərk edən adam ayaqqabılarına vurarkən kandara dağıldığı məlum idi. Ekspert bunu deyəndə Mahirlə baxışb heç nə deməmişdik. Hər-halda bu fakt indi olduğumuz mənzildə Solominin, ya da axtardığımız dəstənin hansısa bir üzvünün qaldığına şübhə yeri qoymurdu.

Bizim də burada bir işimiz qalmamışdı. Sahə inspektoru qonşu qadını susması barədə xəbərdarlıq etmişdi. Mənzilə kiminsə

gələcəyinə inamımız yox idi. Ancaq hər ehtimala qarşı burada iki əməliyyatçı pusquda dayanacaqdı. Bir qədər keçmiş Mahirin göstərişi ilə gəlmiş əməliyyatçılara mənzili təhvil verib çıxdıq. İcimdən bir hissə, axtarış apardığımız mənzildə dəstənin hansısa üzvünün yox, məhz «Koramal»ın qaldığını deyirdi. Hər şey Stepanın zəngi ilə yerini alacaqdı.

Maşına oturub tərpəndik. Dünən gecə bütün baş verənləri və öyrənə bildiklərimizi ardıcılıqla bir daha təhlil etmişdim. Bu sonuncu təhlilləri etdikdən sonra ağıma bir fikir gəlmişdi. İndi onu Mahirlə bölüşmək üçün soruşdum:

-Tərxanın öldürüldüyü yeri tanıyırsan?

-Şəxsən yox. Orada rayon polis idarəsinin əməkdaşları işləyiblər. Amma öyrənmək olar.

-Elə isə, öyrən ora gedək. Bir fikrim var.

Artıq xasiyyətimə belə olən Mahir heç nə soruşmadan telefonunu çıxarıb zəng etdi.

* * *

Moskva Cinayət Axtarışı İdarəsinin rəis müavini polkovnik Stepan Bondaryov bir qədər əvvəl tapşırıq verdiyi əməkdaşlarının məruzələrini dinləyirdi. Keçirilən tədbirlərin nəticəsi belə idi: Solominin Moskva mənzilindəki telefon məlumat kitabçasının arxa vərəqində üzərinə parlaq günəş şüalarının düşdüyü üçgümbəzli kilsə şəkli olduğu aşkar olunmuşdu. Təcili olaraq təşkil olunmuş ekspertiza mürəkkəbin tərkibinə əsasən həmin şəklin, məhz Solomin o mənzildə qaldığı dövrdə çəkildiyini müəyyən etmişdi. Bundan başqa, Solominin sonuncu həbsi zamanı saxlanıldığı təkamüllük kameranın divarlarında da müxtəlif şəkillərin çəkildiyi məlum

olmuşdu. Şəkillər divarda məhbuslara verilən alüminium qaşığın arxa tərəfi ilə cızılaraq çəkilmişdi. Bir qədər fərqli tapşırıq almış digər əməkdaş isə onun lap uşaqlıq dövrünə qədər araşdırma aparıb çox dəyərli bir faktı öyrənə bilmişdi. Bunu mütləq dəqiqləşdirməyi Bondaryovdan bakılı dostu xüsusilə xahiş etmişdi. Solomin uşaq vaxtı rəssamlıq dərnəyinə gedirmiş və istedadına görə müəllimləri ona bu sahədə çox parlaq gələcək vəd edirmişlər. Bütün bu məlumatları cəmi üç saata öyrənib məruzə edən əməkdaşlarına təşəkkür edən polkovnik onları buraxıb telefonunu götürdü. Təcili Bəxtiyarla əlaqə saxlayacaqdı.

* * *

Qəbiristanlığa gələrkən yolumuz iki postdan keçmişdi. Növbəmiz çatanda vəsiqələrimizi göstərib yolumuza davam etmişdik. Artıq üç saat idi ki, qəbiristanlıqda idim. Lazım olan qəbrin yerini öyrənib mənə göstərən Mahir işimin xeyli uzandığını görüb Nazirliyə qayıtmışdı. O, ekspertizanın rəylərini öyrənib bu gün görülmüş işlərlə birlikdə birbaşa rəhbərinə məruzə etməli idi. Ona görə də tələsmədən öz işimi görürdüm. Xeyli ərazini əhatə edən qəbiristanlığın az qala yarısını gəzmışdim. Çox güman ki, Tərxanı öldürən adam görüş verdiyi vaxtdan əvvəl gəlib haradasa gizlənibmiş. Ərazini gəzib tanış olduqdan sonra özümü həmin adamın yerinə qoyub onun bu halda harada gizləndiyini müəyyən etməyə çalışmışdım. Səkkiz belə qəbir müəyyən etmişdim. Həmin qəbirlərə gələn torpaq cığırıları da müayinə etdikdən sonra əsas birinin üzərində dayanmışdım. Çünki mərmərdən olan bu toz basmış qəbirin sinə daşının üstündə bu yaxında kiminsə oturduğu aşkar görünürdü. Həmin yerin tozunu oturan adamın arxası silmişdi.

Qəbrin üstünə kim bilir nə vaxt qoyulmuş qərənfillər elə qurumuşdu ki, götürəndə ovulub yerə səpələndi. Deməli yaxınlarından kimsə buranı ən azı aylar əvvəl ziyarət etmişdi. Deyə bilərsiz ki, bəlkə elə sonradan, bu yaxında kimsə gülsüz gəlib bura baş çəkib? Mənsə deyirəm yox. Çünki məntiq başqa şey deyir. Ən azı ziyarətə gələn adam bu qurumuş gülləri mütləq doğmasının qəbrinin üstündən götürüb tullayardı. Ayrıca, doğmasını yad edib gələn adam hörmət əlaməti olaraq onun qəbir daşının üstündə oturmazdı. Və yaxud da oturmaq istəsəydi belə, yenə də bu tozu görüb əyni bulaşmamaqçün oturmazdı. Çünki burada oturmuş adamdan fərqli olaraq, ziyarətə gələn olardısı, təbii ki, qəbiristanlığa bütün normal adamlar kimi gündüz gəlmiş olacaqdı. Tərxanı öldürən adamsa, gecə gəldiyi üçün qaranlıqda sinə daşının üstünü toz basdığını görə bilməzdi. Əlbəttə, hələ ki, dediklərim ehtimal səviyyəsindədir. Ancaq ehtimalıma güvənməyim üçün başqa səbəblər də var idi. Deyim bilin. Tərxan gecə saatlarında qətlə yetirilib. Məhkəmə Tibbi Ekspertiza və Patoloji Anatomiya Birliyinin mütəxəssislərinin rəyi belədir. Bu qəbir isə onun öldürüldüyü qəbrin ətrafını qaranlıqda müşahidə etmək üçün ən ideal yerdə yerləşirdi. Cəmi beş-altı addım aralıda yerləşən qəbrin başdaşı çox iri idi və ay işığında onun siluetini rahatlıqla gizlədirdi. İkincisi, həmin beş-altı metrlik məsafədəki cığırda aydın seçilməsə də, bu qəbirdən o biri qəbrə gedən və qayıdan ayaq izləri aşkar etmişdim. Cəmi iki iz. Ancaq onlar eyni ölçüdə ayaqqabıdan qoyulan izlər idi və biri Tərxan öldürülən qəbirin çəpərlənmiş sahəsinin girişində qoyulmuşdu. Cığırın torpağı bərk olduğundan izlər ancaq iki yerdə qalmışdı, onları da zorla görə bildim. Üçüncüsü, bu qəbirdən qəbiristanlığın hasarı istiqamətinə gedən cəmi bir torpaq

yol var idi. O yolu axıra qədər gedib hasarın dibindəki otluqda eyni ölçüdə ayaqqabılardan qoyulmuş daha iki iz də tapmışdım. Bu izlər nisbətən dərin idi və aydın görünürdü. Ona görə ki, böyük ehtimalla onları hasara dırmaşib oradan içəri tullanan adam qoymuşdu. Bura onu da əlavə etsəm ki, hasardan dediyim qəbrə gedən yolda bir neçə yerdə tikan kolları əzilmişdi, onda mənimlə razılaşırsınız. Normalda, heç kim qəsdən bu neştər kimi tikanları olan kolları tapdalamaz. Onları sadəcə qaranlıqda görməyən adam tapdalaya bilirdi. Ayrıca, kolların qırılan yerindən axan şirə hələ tam qurumamışdı. Hər şey gecənin qaranlığında hasardan aşib mərmər qəbrin yanında gizlənmiş adamın, sonradan Tərxanın öldürüldüyü qəbrə tərəf gedib sonra geriye qayıtdığına dəlalət edirdi. Qalır bu ehtimalımı yoxlamaq. Yəqin bu dediklərimdən sonra niyə burada üç saat vaxt itirdiyimi başa düşdünüz. Möhkəm susadığımı hiss etdim. Ancaq burada su nə gəzirdi. Telefonu çıxarıb Mahiri yığdım. O, cavab verən kimi dedim:

-Əziz qardaş, bayaq mənzildə bizimlə birlikdə olan kriminalisti buraya göndərə bilərsənmi?

-Hara?-xeyli vaxt keçdiyi üçün Mahir ilk dəfədən harada olduğumu başa düşə bilmədi.

-Məni qoyub getdiyin yerə, qəbiristanlığa.

Mahir ucadan güldü.

-Sən hələ oradasan? Yaxşı, indi göndərərəm. Ekspert az əvvəl işini görüb yekunlaşıb. Gözlə.

-Tapşır yolda bir şüşə su alsın.

-Deyərəm, narahat olma.

Xətti kəsib Tərxanın meyiti tapılan qəbirə tərəf getdim. Orada oturmaq üçün skamya var idi.

* * *

Nazirlikdə yaradılmış məxfi qrupun üzvləri yorulmadan işləyir, daxil olan böyük həcmdə informasiyanı emal edib təhlillər aparır, sonra nəticələri rəhbərliyə məruzə edirdilər. Belə məlumatların içərisində biri daha çox diqqət çəkmişdi. Dörd ay əvvəl Bakıdan Rusiyanın Sankt-Peterburq şəhərinə getmiş Bakı sakini İvan Andreyeviç Nikolayevin yerini müəyyən etmək mümkün olmamışdı. Bu məlumatı şəxsən Mahir Vəliyevlə telefon danışığında polkovnik Bondaryov vermişdi. Onun şübhələri əsassız deyildi. Son dövrdə Azərbaycandan Rusiyaya gəlmiş rus əsilli qonaqların hamısının yeri bəlli olsa da, İvan Nikolayev, sanki, bir tikə yağlı əppək olub göyə sovrulmuşdu. Rusiyadakı qohumları onun yaxşı iş söz vermiş hansısa tanışi ilə görüşəcəyini deyib sağollaşdığını, arada gəlib baş çəkəcəyini dediyini bildiriblər. Dərhal şəkli əldə olunan İvan Nikolayevin İvan Solominlə oxşarlığı olduğu müəyyən edilmişdi. Yaxşı qrimlənərsə, Solomini Nikolayevdən ayırd etmək heç də asan olmazdı. Onların ad və ata adları da eyni olmaqla təkcə soyadları fərqli idi. Bakıdakı ailə üzvləri də İvan Nikolayevin çoxdan əlaqə saxlamadığını bildiriblər. Bu, onun da Tərhan Nağıyev və Mahmud Səmədov kimi aradan götürüldünü düşünməyə əsas verirdi. Əgər belədirsə, onda Bakıda Nikolayevin əlamətlərində olan adamı axtarmaq lazımdır. Ancaq Mahir Vəliyev hələ qərar qəbul etməyə tələsmirdi. Solominin məqsədi və məqsədini həyata keçirəcəyi yer müəyyən edilmədən onu götürmək olmazdı. Soyuqqanlılığına və dözümlülüyünə görə həbsxanada «Koramal» ləqəbi almış Solomin danışmaya bilər, onun saxlanıldığını başa düşən qarşı tərəf hansısa hazırladığı ehtiyat variantı işə sala bilərdi. Bu işə istənilən halda fəlakətə gətirib çıxara bilərdi.

Mahir Vəliyevin tələsməməsinin başqa bir səbəbi də var idi. Mahmud Səmədovun mərhum Tərxanla son aylardakı əlaqəsi, birdən-birə varlanıb yepyeni maşın alması, bir müddət sonra yoxa çıxması bu məsələdə ondan istifadə olunmasının təkzibedilməz sübutları idi. Tərxanın da, Mahmudun da satqınlılıqlarına görə yaxşı mükafat aldıkları məlum məsələ idi. Bu pulları sağa-sola xərcləyən Tərxanın naşılıq edib anasına yalandan yaşıllaşdırmada işləyən dostu vasitəsilə pul qazandığını deməsi Mahmudun izinə düşməyimizə imkan vermişdi. Mahmud Yaşıllaşdırma Təsərrüfatında adi fəhlə idi. Özü maaşa baxdığı halda, Tərxan onun vasitəsilə necə pul qazana bilərdi?

Sorğu əsasında Mahmudun yaz aylarından etibarən iştirak etdiyi yaşıllaşdırma işlərinin aparıldığı bütün məkanlar müəyyən edilmişdi. Hər ehtimala qarşı, onsuz aparılan işlərin də ünvanları ayrı bir siyahıda götürülmüşdü. Ancaq onlar ikinci dərəcəli idilər. Bu gecə böyük qüvvə ilə mütəxəssislərin həmin məkanları yoxlayacağı qərara alınmışdı. İşlərin gecə aparılması vacib idi. Əgər qarşı tərəf lazım olan məkanı vizual nəzarətdə saxlayırsa, küçələrdən əl-ayağın yığışdığı gecə saatlarında müşahidə aparmaq onlar üçün çətin olacaqdı. Hər işi ehtiyatla görmək tələb olunurdu.

* * *

Qəbrin yanındakı skamyaya oturan kimi Stepandan zəng gəldi.

-Hər vaxtın xeyir, Baxa.

-Salam, dostum.

-Bilmirəm bunu niyə soruşurdun, ancaq ehtimalın bu dəfə də özünü doğrultdu. Solomin uşaqlıqdan rəssamlıq dərnəyinə gedibmiş.

Əməkdaşımın görüşdüyü müəllimi onun həddən çox istedadlı uşaq olduğunu deyib.

-Belə başa düşdüm ki, Solomin əyri yola düşməklə gələcəkdə adının dünya şöhrətli rəssamlarla bir sırada çəkilməsi xoşbəxtliyindən özünü məhrum edib,-ehtimalımın təsdiqlənməsi bir qədər kefimi açdı. De görüm, başqa nə öyrənmisən?

-Bir qədər əvvəl Mahirlə danışdım. Onları özü sənə deyər. Mənsə Solomindən deyəcəyəm. Onun yatdığı kameranın divarları başdan-ayağa şəkillərlə doludur. Qaldığı evdəki telefon kitabçasında isə üçgümbəzli kilsə şəkli çəkildiyini aşkar etdik. Kilsənin üstündə, səmada isə günəş şəkli çəkilib. Ekspertlər şəklin Solominin o evdə qaldığı dövrdə çəkildiyini deyirlər.

-Üçgümbəzli?

-Bəli, məhz, iki yox, üçgümbəzli.

Stepan sualımla nəyə işarə vurduğumu göydə tutdu. Bu çox maraqlı idi.

-O şəkli çəkib mənə at.

-Yaxşı.

-Başqa nəşə var, dostum?

-Əməkdaşım onun müəllimi ilə xeyli söhbət edib. Yaşlı müəllim istedadına görə Solomini yaxşı xatırlayırmış. Hətta onun çəkdiyi bir şəkli də saxlayıb. O deyib ki, Solomin məktəb vaxtı əsasən həyatında baş verən hadisələrlə bağlı şəkillər çəkməyi sevirmiş. Ad günlərindəki yığıncaqlara, ona verilən hədiyyələrə, məktəbdəki əlamətdar günlərə aid çoxlu şəkillər çəkirmiş. Bu şəkillərdəki şənlik, yaxud tədbir iştirakçılarının hamısının simalarını olduğu kimi çəkib sonra onlardan hansınasa bağışlayırmış. Əsil fotosəkil kimi. Hətta

bu şəkillərdə simalarını olduğu kimi görən sinif yoldaşları şəkillərin üstündə dava da salırmışlar. Deyəcəklərim bu qədər, Baxa. Sən Mahirlə danış. Onda da burada müəyyən etdiyimiz maraqlı bir məlumat var. İndi isə, işim çoxdur. Hələlik.

-Sağ ol, dostum.

Telefonu cibimə qoyub Stepanın dediklərini təhlil etmək istəyirdim ki, tanış ekspertin yaxınlaşdığını gördüm.

* * *

Havanın qaralmasına az qalırdı. Qrim əşyalarını gizlətdiyi yerdən götürüb güzgünün qarşısına keçdi. Tam qrimlənib sonuncu dəfə güzgüdə özünə baxdı. Sonra onun üçün hazırlanmış sənədləri cibinə qoyub dəhlizə keçdi. Xüsusi altılıqlı ayaqqabıları geyinib çəliyi götürdü və mənzili tərk etdi.

Təxminən qırx dəqiqədən sonra ona lazım olan ünvanın qarşısında idi. Başını qaldırıb ikimərtəbəli evin eyvanına sancılmış bayrağa baxdıqdan sonra qapının zəngini basıb gözlədi. Bir azdan qapının dalından gələn səs soruşdu:

-Kimdir?

-İki gün əvvəl vədələşdiyiniz adamdır.

Tanış parolu eşidən adam cəld qapını açıb onu içəri buraxdı. Qapını arxasınca bağlayan ev sahibi yaşına uyğun olmayan sürətlə ikinci mərtəbəyə qalxıb əlində tutduğu çəliklə geri qayıtdı. Əlindəki çəliyi alıb gətirdiyini ona uzatdı. Çəliklər eyni çəliklər idi. Tək fərqləri ev sahibinin gətirdiyi çəliyin o birisindən xeyli ağır olması idi. Bunu ikinci çəliyi əlinə alan kimi hiss etdi.

Verilmiş tapşırığı yerinə yetirmiş ev sahibi qapını açıb kənara çəkildi və onun çıxmasını gözlədi. Heç bir söz demədən qapıdan

çıxan qonaq çəliyinə dayaq verib axsaya-axsaya uzaqlaşdı. Onun arxasınca qapını örtən ev sahibi dərindən nəfəs alıb divara söykəndi.

* * *

Göstərdiyim yerlərdəki əl və ayaq izlərini götürən kriminalist zabıt məni evin yaxınlığında düşürüb çıxıb getmişdi. Onun gətirdiyi sudan içib susuzluğumu yatırısam da, birdən-birə möhkəm acdığımı hiss etdim. Stepan Mahirə hansısa məlumatı verdiyini demişdi. Ağlıma bir fikir gəldi. Telefonu çıxarıb Mahiri yığdım.

-Eşidirəm, Bəxtiyar.

Ona gözləmədiyi bir sual verdim.

-Düzünü de, qardaş, bu gün nəyə yemisen?

Sualımdan duruxan kolleqam az keçmədən nə demək istədiyimi başa düşüb ucadan güldü.

-Düzünü deyim ki, yox.

-Onda belə edək. Mən tədarük görüm. Sən də bir azdan bizə gəl. Həm yemək yeyərik, həm də son öyrəndiklərimizi müzakirə edərik. Səhv etmirəmsə, sən də mənə deyəcəklərin var.

-Var, yəqin Stepan deyib. Çox maraqlı bir detal çıxıb ortaya. Ancaq gəlməyim belə tez alınmayacaq. Saat səkkizdə əməliyyat müşavirəsi var. Oradan çıxıb gələrəm.

-Danışdıq.

Xətti kəsib yaxınlıqdakı mağazaya tərəf getdim. Təbii ki, hazır yeməklər alacaqdım. Mahirin bir qədər gec gəlməsi elə yerinə düşdü. Həm tələsmədən bazarlıq edə, həm də evə gedib bir qədər dincələrdim. Qəbirlərin arasında saatlarla dövrə vurmağım məni yormuşdu.

* * *

Axsaya-axsaya pəlləkənləri qalxıb bloka girdi. Liftin düyməsini basıb gözlədi. Səssiz gələn liftlə beşinci mərtəbəyə qalxdı. Mənzilin açarını çıxarıb qapını açdı. Yenə ayaqları ağrıyırdı. Bu lənətə gəlmiş ayaqqabılara heç cürə uyğunlaşa bilmirdi. Dəhlizdə ilk növbədə onu bezdirmiş ayaqqabılardan azad olub otağa keçdi. Güzgünün qarşısında ehtiyatla qrimini çıxarıb əvvəlki yerində gizlətdi. Əynini dəyişib yüngül idman paltarı geyindikdən sonra hamamxanaya keçib əl-üzünü yudu. Otağa qayıdıb divana oturdu. Ayaqları zoqquldayırdı. Ancaq buna çox da əhəmiyyət vermədi. Əhvalı yaxşı idi. Gözlədiyi gün yaxınlaşmışdı. Onu nə həyatına son qoyacağı insanların taleyi, nə onların yaxınlarının göz yaşları maraqlandırmırdı. İşini görəndən sonra verilmiş təlimat üzrə müəyyən olunmuş koridorla bu ölkəni birdəfəlik tərk edəcək, sonra isə aldığı külli miqdarda pulla sevgilisi ilə birlikdə çoxdan arzuladığı həyata qovuşacaqdı.

Əlini uzadıb gələrkən divana söykədiyi çəliyi götürdü. Sol əlində tutduğu çəliyi sağ əli ilə sevgilisini sığallaymış kimi sığalladı. Onun üçün bütün dünya yalnız dəlilər kimi sevdiyi qadınının ətrafında fırlanırdı.

* * *

Dincələcəyəm deyəndə yalnız Mahir gələncən divanda uzanacağımı nəzərdə tuturdum. Adətən araşdırmalarda yorğunluq hiss etmirdim. Ancaq qəbiristanlıqda keçirdiyim dörd saat nədənsə məni bərk yormuşdu. Nə vaxtsa nənəmin dedikləri yadıma düşdü: Nənəm qəbiristanlıqda çox qalmağı məsləhət görmürdü, deyirdi ki, oradakı ruhlar adamın enerjisini çəkir. Bilmirəm belədir ya yox, hər halda mən möhkəm yorulduğumu hiss edirdim. Ancaq bu yalnız fiziki yorğunluq idi. Beynim isə uzandığım yerdə sürətlə işləyirdi,

həm özüm aşkar etdiyim faktları, həm də Stepanın verdiyi son məlumatları bir ipə düzürdüm. Etdiyim təhlillər əsasında gəldiyim qənaətlər çox ümidverici idi. Əlbəttə bu hələ Solominin yerini müəyyən etməyim demək deyildi. Ancaq buna aparan yolda idim və ona çox yaxınlaşdığımı hiss edirdim. Qənaətlərimi yemək əsnasında Mahirlə bölüşəcəkdim. Bu peşəkar polkovnikin fikirləri mənim üçün çox maraqlı idi. Saat 10-a az qalsa da, hələ də kolleqamdan bir xəbər yox idi. Yəqin müşavirə uzun çəkmişdi.

İnternetə girib orada da bəzi araşdırmalar apardıqdan sonra ayağa qalxıb süfrəni hazırlamağa başladım. Düz saat 10-da zəng vuran Mahir həyət qapısının qarşısında olduğunu dedi. Çıxıb onu qarşıladım. Evə keçib əllərini yuduqdan sonra süfrəyə oturan qonağım müşavirənin gec bitdiyini deyib üzrxahlıq etdi. Möhkəm acsam da, aldıklarımından heç nəyə toxunmayıb Mahiri gözləmişdim. Çaydanı qaynamağa qoyub mən də süfrəyə oturdum və birlikdə yeməyə başladıq. Çaydan qaynamağa başlayanda artıq yeyib doymuşduq. Əslində yemək əsnasında söhbət edəcəyimizi düşünmüşdüm. Ancaq ikimiz də elə acmışdıq ki, bir kəlmə də kəsmədən şam etdik. Çayı dəmə qoyub süfrəni yığışdırdım. Bir azdan çayları süzüb masaya oturdum. İndi başlamaq olardı. Qaynar çaydan bir qurtum vuran qonağım stəkanı yerinə qoyub yarızarafat dedi:

-Hə, səndən başlayaq. De görüm saatlarla o qəbiristanlıqda neyləyirdin?

Mahirin kefi heç də pis görünmürdü. Deyəsən, o da öz xətti ilə bir çox şeyləri aydınlaşdırma bilmışdi. Onun tonuna uyğun cavab verdim:

-Heç soruşma, qardaş. Düz üç saat saat ruhlarla təmasda oldum. Ancaq biri də insafa gəlib Tərxan öldürülən gecə gördüklərini

demədilər. Məcbur olub sənin ekspertinə müraciət etməli oldum, bir saat da o gələndən sonra oturub gözlədim. Yeri gəlmişkən, hələ bir nəticə yoxdur ki?

-Mənzillə bağlı var, deyəcəm. Qəbiristanlıqdakı izləri isə hələ araşdırır. Cavablar hazır olan kimi mənə zəng edəcəm.

-Onda qulaq as, deyim orada nə edirdim. Meyit tapıldıandan sonra rayon polis idarəsinin əməkdaşları hadisə yerini təbii ki, müayinə ediblər. Ancaq mənim öz metodlarım var, bilirsən. Ona görə də həmin əraziyə gec də olsa, özüm baxmaq istədim. Bildiyin kimi, qəbiristanlığı ot basıb, daha doğrusu, o otlar da artıq saralıb. Torpağı isə tapdalanmaqdan daşlaşıb. Uzun müddət də yağıntı olmadığı üçün oradakı mənə lazım olan bir neçə ayaq izini tapana qədər xeyli əziyyət çəkdim. Ayaq izlərini tapmazdan əvvəl ehtimal olunan qatilin gizləndiyi yeri müəyyən etməliydim ki, sonra həmin istiqamətdən məlum qəbirə gələn və qayıdan izlərə baxım. Bu, asan olmadı. Səkkiz belə qəbir var idi ki, qatil onlardan hər birinin arxasında gizlənib Tərxanın gəlməsini gözləyər, sonra ona yaxınlaşa bilərdi. Təbii ki, o, Tərxanın tək gəldiyinə, onu heç kimin izləmədiyinə, həm də ətrafda heç kimin, məsələn, qəbiristanlıq gözətçisinin olmadığına əmin olduqdan sonra gizləndiyi yerdən çıxıb ona yaxınlaşmalı idi. Bu dediklərimdən, üstəlik də dəqiq endirilmiş bir bıçaq zərbəsi ilə adamı öldürməsindən qatilin belə işlərdə təcrübəli biri olduğu bilinirdi. Seçdiyim qəbirlərdən iri mərmər başdaşı olan bir qəbir daha çox diqqətimi çəkdi. Onun toz basmış sinə daşının üstündə bu yaxında kiminsə oturduğu aydın görünürdü. Belə bir izi də gecə vaxtı gəlmiş, qaranlıqda qəbrin tozlu olduğunu bilməyib oturan adam qoya bilərdi. Bundan sonra hasarlanmış məlum qəbrin girişində tapdığım

ayaq izinə oxşar izi iki qəbirin arasındakı cığırda əks istiqamətdə də tapdım. Əgər izlər qatilə aiddirsə, o zaman o həmin cığırda gəlib işini görüb geri qayıdıb. Təbii ki, işini gördükdən sonra geriyə, gizləndiyi qəbrin yanına qayıtmağın bir mənası yox idi. Deməli, qəbiristanlığı da o istiqamətdən tərk edib. Həmin istiqamətdəki yeganə, nisbətən enli yolun sonunda, hasarın dibində də əvvəlki izlərə oxşar iki iz tapdım. Bir müşahidəmi də bölüşüm, sonra yenə izlərə qayıdaq. Sən də bilirsən ki, həbsxanalarda məhbuslar arasında qətlər əksər hallarda ucu olduqca iti, neştər kimi olan bizdən istifadə etməklə törədilir. Belə hallarda bizim də yüz faiz ölümə zəmanət verən, ürəyə sol qolun altından, iki qabırğanın arasından vurulduğunu bilirsən. Əgər ehtimal etsək ki, qatil də Tərxan kimi keçmiş məhbusdur, təbii ki, o, alət kimi bizdən istifadə edib diqqəti öz keçmiş məhkumluğuna yönəltməzdi. Çünki qoyub getdiyi meyitin gec-tez tapılacağını bilirdi. Ona görə də bıçaqdan istifadə edib. Ancaq yenə də işini zəmanətə almaq üçün bıçağı dediyim yerdən, iki qabırğanın arasından çox dəqiqliklə vurub. Bu həm də onun ilk dəfə adam öldürmədiyinə dəlalət edir. Ancaq nə qədər təcrübəli olsa da, qatil iki səhv buraxıb. Birincisi tozlu qəbrin üstündə oturmaqla, ikincisi zərbəni sırf həbsxana qaydalarına uyğun endirməklə. Birinci səhv kəşfiyyat tərəfindən hazırlanmış birinin heç bir halda buraxmayacağı səhvdür. İkinci səhv isə, qatilin kəşfiyyat orqanı tərəfindən hazırlanmış biri yox, keçmiş məhbus olduğu barədə fikirlərimi bir qədər də möhkəmlədən faktordur. Bunları müəyyən edəndən sonra sənə zəng vurub ekspertı göndərməni istədim. Göstərdiyim yerlərdən götürdüyü əl izlərini dərhal Nazirliyin kartotekasındakı izlərlə müqayisə etməsini xahiş etdim. Əgər ehtimal etdiyim kimi, qatil aşarkən hasarda, oturarkən

isə qəbrin mərmərində hansısa kiçik bir iz qoyubsa, o zaman o izlər onun keçmiş məhbus kimi mərkəzi bazada saxlanılan əl-barmaq izləri ilə üst-üstə düşəcək. Belə olan halda Tərhanın qatilinin, ən əsası da izinə düşdüyümüz cinayətkar qrupun üzvlərindən birinin kimliyini biləcəyik. Onu götürməklə dəstənin digər üzvlərini də müəyyən etmək olar. O ki qaldı, oradakı ayaq izlərinə, əgər axmaqlıq edib həmin ayaqqabıları tullamayıbsa, bu istintaq işində onun qəbiristanlıqda olduğunu əlavə bir sübutu olacaq.

Bir qədər ara verib davam etdim:

-Sən soruşdun deyə, mən qəbiristanlıqdan başladım. İndi qayıdaq axtarış apardığımız mənzildəki müşahidələrimə. Telefon kitabçasındakı şəkilləri aşkar edəndən sonra onların «Koramal» tərəfindən çəkildiyini dəqiqləşdirməkçün Stepana zəng vurdum. Solominin on doqquz gün əvvəl Bakıya gəldiyini bilirik. Onun mənzildə tək qaldığını da qonşu arvad təsdiqləyib. Əgər şəkillər çəkilən vərəq cırılıb götürülməsəydi, ekspert asanlıqla onların bu yaxında çəkildiyini, yaxud da köhnə olduqlarını bizə deyə bilərdi. Şəkillərin yaxın vaxtda çəkilməsi onların mənzildə qalan kirayənişin tərəfindən çəkilməsinin təsdiqi olacaqdı. Biz dolayısı ilə orada məhz Solominin qaldığını ehtimal etsək də, buna tam sübutlarımız yox idi. Ehtimalımızın doğruluğunu yoxlamaq üçün Stepanın zəngini gözlədim. Qulaq as, gör Stepan nə dedi: Solominin yatdığı təkadamlıq kameranın divarları müxtəlif şəkillərlə dolu imiş. Moskvada qaldığı mənzildə isə, eynilə buradakı kimi telefon kitabçasının arxa vərəqində üçgümbəzli kilsə şəkli çəkildişi məlum olub. Həmin şəkil onun o mənzildə qaldığı vaxtda çəkilib. Bunları öyrənən Stepan Solominin uşaq vaxtı rəssamlıq dərnəyinə getdiyini,

çox gözəl əl qabiliyyəti olduğunu müəyyən edib. Yeri gəlmişkən, həmin şəkli telefonu ilə çəkib mənə atmasını istəmişdim.

Telefonumu götürən Mahir şəkilə baxana qədər qalxıb boşalmış stəkanlarımızı doldurub qaldığım yerdən davam etdim:

-Bunları biləndən sonra məlum mənzildə məhz «Koramal»ın qaldığı barədə ehtimallarımız təsdiqləndi. Onun şəkil çəkmək həvəsi bizim işimizə yaradı. Şəkil demişkən, indi gələk şəkillərə. Solominin bekarçılıqdan illər əvvəl yatdığı kameranın divarlarında hansı şəkilləri cızması bizim üçün maraqlı deyil. Ancaq hər iki telefon kitabçasındaki şəkillər çox şeydən xəbər verir. Əvvəlcə bizim tapdığımız şəkilləri təhlil etdim. Yadındadırsa, qadın şəkli vərəqin üst tərəfində, əjdaha şəkli isə onun altında çəkilmişdi. Bu ardıcılığa işarə idi. Məntiqlə qadın şəkli birinci çəkilib. Bu instinktiv olaraq baş verib, qələmi əlinə alan adamın yazmağa vərəqin yuxarisından başladığı kimi. Şəkil hələ orada mənə tanış gəlmişdi. Səni gözləyərkən internetə baş vurub axtardığımı tapdım. Şəkildəki çarpayıda uzanmış qadın məşhur ispan rəssamı Fransisko Qoyyanın «Maxa» əsərinin eynisi idi. Onu da deyim ki, çəkən ona kifayət qədər oxşarlıq verə bilmişdi. Dəqiq deyə bilmərəm, ancaq zənnimcə bu şəkil onun sevgilisinə həsr olunub. Bəlkə də, yox. Hər halda bu, mənim ehtimalımdır. Bayaq ardıcılıq barədə elə-belə demədim. Ardıcılıq ikinci şəklın sonradan hansısa baş verən hadisənin təsiri altında çəkildiyindən xəbər verir. Bu nə hadisədir, daha onu deyə bilmərəm. Ancaq əminliklə deyə bilərəm ki, heç vaxt heç bir xalqın mifologiyasında ikibaşlı əjdahaya rast gəlinməyib. Əjdahanın ya bir başı olur, ya da çox hallarda üç. İstəyirsən, sənə buna aid bir lətifə də danışım: Bir gün bir pəhləvan atını çapıb bir kəndə çatır. Orada

qarşısına çıxan bir qızdan bir içim su istəyir. Qız isə deyir: -Ay hay, su nə gəzir. Odeyy, bir yekə əjdaha çayın qabağını kəsib, kəndə bir tikə də su gəlmir. Bunu eşidən pəhləvan atını çayın kənarına səyirdir. Çatanda həqiqətən də üçbaşlı nəhəng bir əjdahanın çayın içərisində uzandığını görür. Tez qılincını çıxarıb əjdahaya hücum edir. Bir başını kəsdikdən sonra qılincı yerə atıb nizəsini götürür. Yenə hücum edib nizəni əjdahanın ikinci başına sancır. Nizəni yerə atıb əmudunu çıxarır. Üçüncü dəfə hücum etmək istəyəndə əjdahanın sonuncu başı deyir: -Bir dəqiqə dayan. De görüm, məndən nə istəyirsən? Su istəyirəm, su, -deyə pəhləvan nərə çəkir. Bunu eşidən əjdaha deyir: -Ehhh, elə bu? Ged iç də, o su, o da sən, daha məni niyə öldürürsən. Mən burada bir qədər sərinləməkçün uzanmışam.

Lətifə bitəndə Mahirin dodağı qaçdı. Mən də gülümsəyib dedim:

-Görürsənmi, hətta lətifədə də əjdahanın üç başı var. İndisə ardına qulaq as: Stepan Solominin hələ uşaqlıqdan yaşadığı hadisələrə aid şəkillər çəkməyi xoşladığını deyib. Bu nöqtəyi-nəzərdən də, cəmi iki başı olmasından da əjdaha şəklində konkret nəyəsə eyham olunduğunu düşünürəm. Nəyə?-bunu birlikdə aydınlaşdırmaq ikimizin boynuna düşür, əziz qardaşım.

Gözucu Mahirin boşalmış stəkanına baxdığını görüb qalxıb ona yenə çay süzdüm. Mən daha içmək istəmirdim. Yerimə oturub davam etdim:

-Ancaq eyhamın tək bu şəkildə olduğunu düşünmürəm. Moskvada aşkar olunan üçgümbəzli kilsə şəkli də çox müəmmalıdır. İndi bildiyin bir şeyi sənə deyəcəyəm və sən də razılaşacaqsan: Cinayət aləminin yazılmamış qanunlarında kilsə döyməsinin gümbəzlərinin sayı onu döydürənin neçə dəfə həbs olunmasına işarədir. Başqa sözlə, bir

gümbəz bir həbsi ifadə edir. Solominin cəmi iki dəfə həbs olunaraq ayrı-ayrı vaxtlarda on və doqquz il cəza çəkdiyini, elə kürəyində də buna uyğun olaraq ikigümbəzli kilsə döyməsi gəzdirdiyini bilirdik. Stepanın verdiyi qovluqda bu barədə məlumat verilmişdi. «Koramal»ın cinayət aləmindən uzaqlaşdığını da bilirik. Heç bunsuz da onun üçüncü dəfə həbsxanaya yollanmaq arzusunda olduğunu, bu səbəbdən «üç dəfə həbs» mənasını verən üçgümbəzli kilsə şəkli çəkdiyini düşünmək absurd bir şey olardı. Deməli, bu simvolikada da hansısa məna gizlənir. Üstəlik də, hər iki şəkil məhz ona verilmiş tapşırığın ərəfəsində çəkildiyi üçün onların altmənalarda məhz o tapşırığa eyham olduğunu düşünürəm. Bunları dərinləndirən təhlil edə bilsək, nəse əldə edəcəyimizə şübhəm yoxdur.

-Səninlə yüz faiz razıyam-Mahir yenə qısa danışdı.

-Mənim deyəcəklərim bunlar idi. İndi sən başla, görək Stepan sənə nə yeni məlumat verib.

Mahir qulaq asa-asa içdiyi çayına son qurtumu vurub danışmağa başladı:

-Son dövrdə Bakıdan Rusiyaya getmiş, Bakı qeydiyyatı olan rus əsilli həmyerlilərimizin siyahısını hazırlayıb Stepana ötürmüşdük. Biri istisna olmaqla onların hamısının yeri və sağ-salamat olmaları müəyyən edilib. Tapılmayan həmyerlimiz dörd ay əvvəl işləmək məqsədi ilə Rusiyaya getmiş, indiki Qaraçuxur, keçmiş Razin qəsəbəsində yaşayan İvan Andreyeviç Nikolayevdir. Nikolayevin adı da, soyadı da Solominlə eynidir. Üstəlik də, xarici görünüşcə onların müəyyən oxşarlığı var. İvan Nikolayevin də, Tərxan və Mahmud kimi aradan götürüldüyünü düşünürəm. Əlbəttə, böyük ehtimalla onun bu işlərdən heç bir xəbəri yoxdur. Sadəcə sənədlərindən

istifadə etmək üçün onu aradan götürə bilərdilər. Hər halda bir ölkənin hüquq-mühafizə orqanları ölkələrinə işləmək məqsədi ilə gəlmiş, araşdırmalarımıza görə sadə zəhmətkeş biri kimi xarakterizə edilən, gizlənməyə heç bir səbəbi olmayan birini tapa bilmirsə, az əvvəl dediklərimi ehtimal yox fakt kimi qəbul edə bilərik. Bu faktın özü də qarşı tərəfin hər şeyə çox yaxşı hazırlaşdığına, həm də bu hazırlığa uzun müddət əvvəl başlamalarına bir daha dəlalət edir. Onlar müharibəyə başlayacaqlarını bildiklərindən təxribatı da məhz müharibə başlayandan sonra arxa cəbhədə qarışıqlıq yaratmaq üçün planlaşdırıblar. Onu da gözəl biliblər ki, müharibə başlayanda paytaxtda nəzarət tədbirləri gücləndiriləcək. Elə buna görə də, Bakıya Dımokun sənədləri ilə gələn, hava limanında mindiyi avtobusdan müəmmalı şəkildə yox olan Solominin sonradan Bakıda rəsmi qeydiyyatı olan oxşarı Nikolayevin sənədləri ilə hərəkət edəcəyi də planlaşdırılıb. Yəqin ki, saxta sənəd ona burada verilib. Bu öyrəndiklərimizin doğru olduğuna şübhə yoxdur. Belədirsə, Nikolayevin haqqındakı məlumatları və şəklini bütün postlara verib Solominin hərəkətlərini tam məhdudlaşdırmaq olar. Bu halda o, elə ilk keçdiyi postda, yaxud da rastlaşdığı piyada patrul əməkdaşları tərəfindən saxlanılacaq. Ancaq bunu etmək səhv addım olar.

Mahirin nə demək istədiyini başa düşdüm:

-Düşünürsən ki, onların rezerv variantları var?

-Var, ya yoxdur bilmirəm. Ancaq istənilən halda bunu nəzərə almağa borcluyuq.

-Haqlısan. Tələsmək ancaq ziyan gətirə bilər. Ən azından Solomin haqqında müəyyən qədər məlumatlıyıq. Rezerv variantları isə, əgər varsa, tam nəzarətimizdən kənardadır. Görək hər şeyi bir də ölçüb biçək.

Mahir başını tərپətməklə razılaşıdığını bildirdi. Sonra davam etdi:

-Belə düşünməyə əsasım var. Sən Sərxanın əslində Tərxan olduğunu müəyyən edəndən, bunun davamı kimi o «miçurin» ortaya çıxandan sonra hazırlanan teraktın xüsusiyyəti haqqında bəzi qənaətlərə gələ bildim. O vaxta qədər isə bunun partlayışını, kütləvi zəhərlənməmi, yaxud dəhşətli yanğınlarını və sairə olacağını müəyyən edə bilmirdim. İndi isə əminliklə deyirəm. Bakıda partlayış hazırlanır.

İkimiz də bir müddət susub danışmadıq. Bu fikrin səsləndirilməsi özü belə bizə çox ağır gəldi. Ən pisi isə o idi ki, ehtimal olunan partlayışın nə yeri, nə də vaxtı barədə hələ heç nə öyrənə bilməmişdik.

Nəhayət yaranmış sükutu pozan Mahir fikirli-fikirli danışmağa başladı:

-İndi mən zəncirin halqaların düzəcəyəm. Sənsə lazım bildiyin yerlərdə fikrini bildir. Məsələ belədir. Böyük Ermənistan xülyası ilə yaşayan bədxah qonşularımızın xüsusi xidmət orqanları düz otuz beş il əvvəl orada hərbi xidmət edən, qeyri millətlərdən olan əsgərləri gələcəkdə istifadə etmək məqsədi ilə öyrənməyə başlayır. Bu əsgərlərin arasından İvan Solomin fərdi psixoloji və fiziki keyfiyyətlərinə görə onların diqqətini çəkir. Bundan sonra Anuş Markaryan adlı əməkdaşlarının guya təsadüfən onunla tanış olmasını təşkil edirlər. Anuş Solomini özünə bağlamaq tapşırığı alır və bunun öhdəsindən məharətlə gəlir. Balıq kimi qarmağa düşdüyünü başa düşməyən İvan Anuşa möhkəm bağlanır. Bu münasibətlər o, əsgərliyi başa vurduqdan sonra da davam edir. Solomin mütəmadi olaraq sevgilisi ilə görüşmək üçün Ermənistana gedib gəlir. Böyük ehtimalla bu səfərlərində Anuş dostları ya da qohumları kimi qələmə

verdiyi digər əməkdaşları da onunla tanış edir. Həmin əməkdaşlar özlərini Solominlə möhkəm dostlaşmış kimi göstərir, yəqin ki, hər gəlişində dəbdəbəli ziyafətlər təşkil edib qayıdanda təntənə ilə yola salırlar. Bunu ona görə edirlər ki, çox uzağa gedən planlarında əgər nə vaxtsa Solomindən istifadə etmək lazım olarsa, təklif ona o «dostlarından» gəlsin. Anuş isə bu işlərdən kənarda qalıb öz rolunu oynamaqda davam etsin. Yeri gəlmişkən, o ərəfədə Anuş ailə həyatı qurur, ancaq bu onun Solominin sevgilisi kimi qalmasına mane olmur. Sonradan iki dəfə üst-üstə on doqquz il həbsxana həyatı yaşayan Solomini bu ayrılıq nəinki sevgilisindən soyutmur, əksinə onunçün daha çox darıxır. Belə uzun müddətlərdə həbsə düşməsi ona kifayət qədər vaxt və vəsait sərf etmiş ermənilərin planlarını pozduğu üçün Anuşa yeni bir tapşırıq verilir. Artıq polkovnik-leytenant rütbəsində olan Anuş bu tapşırığı yerinə yetirərək növbəti gəlişində Solomini dilə tuta bilir. Nəticədə cinayət aləmində böyük nüfuz sahibi, bu aləmin ən yüksəkdə duran elitasının, «qanuni oğrular»ın sıralarına qoşulmağa namizəd olan «Koramal» ləqəbli qatı cinayətkar İvan Andreyeviç Solomin cinayət aləmindən uzaqlaşmağa söz verir. İlyarım əvvəlsə ondan istifadə etmək qərarı verilir. Zamanı yetişən «konservləşdirilmiş» Solominlə həmin «dostlar» söhbəti açır və yəqin ki, böyük pul müqabilində onu razı sala bilirlər. Əgər təkcə bu zəncirdə ən axırıncı halqalardan biri olan yaşılbaşdırma işçisi Mahmud Səmədovun aldığı maşının qiyməti iyirmi dörd min doqquz yüz manatdırsa, onda «Koramal»a edilən təklifin məbləğini təxmin etmək olar. Bu məbləğdən ruhlanan «Koramal» tapşırıq əsasında iki dəfə turist kimi Bakıya gəlib qayıdır. Artıq öyrənmişik ki, lazımı məkanları gəzib baxmaqla yanaşı, o həm də keçmiş məhbus yoldaşı

Tərxan Nağıyevlə görüşüb onu bu işdə əlbir olmağa razı salır. Eyni senari üzrə böyük məbləğdə pul vəd olunan cinayətkar xislətli Tərxan satqınlıq etməyə razılıq verdikdən sonra Solomin onun koordinatlarını buradakı adamlarına verib özü Moskvaya qayıdır. O, hələ düz bir il xüsusi hazırlıq kursu keçməliydi. Həmin müddətdə buradakı adam Tərxanla görüşüb vəd olunan pulun bir hissəsini beh kimi ona verir, bununla da onun geriye yollarını bağlayır. Düşünürəm ki, ilkin məbləğ elə də böyük olmayıb. Pulun əsas hissəsini Tərxan əməliyyatın vaxtı yaxınlaşanda alıb. Məhz bu səbəbdən Səyyarə arvad onun həmin ərəfədə dostlaşdığı yaşıllaşdırma işçisi ilə birlikdə çoxlu pul qazandığını bizə dedi. Burada da hər şey üst-üstə düşür. Tərxanın Mahmud Səmədovla həmin ərəfədə daha sıx əlaqədə olduğu bizə məlumdur. Tərxan həmin pulları sağa-sola xərcləməyə başladığından bu yalanı uydurmağa məcbur olub. Bununla da böyük səhvə yol verib. Çünki onun bu uydurmasına görə biz Mahmud Səmədova çıxı bildik. Bundan sonra aparılan təhlillərlə elə Tərxan kimi birdən-birə varlanan Mahmudun da bu işdə əli olduğu müəyyən edildi. Qəfil varlanmaları ilə yanaşı Tərxanın öldürülməsi, Mahmudun isə yoxa çıxması daha onların axtardığımız cinayətkar dəstə ilə əlbir olduqlarına heç bir şübhə yeri qoymurdu. Qarşı tərəf vaxtı çatdığı üçün körpüləri yandırır.

Mahir bir qədər nəfəsini dərdi. Onun indi dedikləri mənim gəldiyim qənaətlərlə eyni olduğu üçün buraya qədər nəsə əlavə etməyə ehtiyac duymamışdım. Nəfəsini dərib davam etməsini gözlədim. Bir azdan qaldığı yerdən davam etdi:

-İndi qayıdaq buradakı hələ kimliyini bilmədiyimiz adama. Zənnimcə, həmin adam Tərxana ikinci dəfə pul verəndə teraktı

istifadə olunacaq partlayıcıları da verib özündə saxlamasını tapşırıb. Ola da bilər, burada tərəflərinə çəkdikləri başqa bir adam vasitəsilə ona göndərib. Ancaq bunun fərqi yoxdur, çünki nəticə eynidir. Həmin vaxt artıq plan hazır idi. Tərxan partlayıcıları tanış Mahmuda verəcək, o isə lazımı məkanda aparılacaq yaşıllaşdırma işləri zamanı fürsət tapıb partlayıcıyı yerləşdirəcəkdi. Əlbəttə burada söhbət bir neçə yüz qram partlayıcıdan yox, bir neçə kiloqramdan gedir. Mahmud onları açıq-aşkar özü ilə gətirib hamının gözü qarşısında hansısa kolun, ya da qazon örtüyünün altına qoya bilməzdi. Yəqin ki, gündüz saatlarında iş gördüyü məkana gecə saatlarında rahatlıqla qayıdıb işini görüb. Yaşıllaşdırma işləri açıq məkamlarda aparıldığından qənaətimə şübhəm yoxdur. Hansısa tanış parka, ya da iri bir müəssisənin tanış həyətinə gecənin qaranlığında qayıdıb əvvəlcədən bələdlədiyin yerdə nə isə gizlətmək fikrimcə elə də çətin olmayıb onunçün. Elə bu təhlillərim əsasında Mahmudun son dövrlərdə iştirak etdiyi yaşıllaşdırma işlərinin siyahısını tələb edib bu gecə orada yoxlamalar aparacayıq. Hər ehtimala qarşı onsuz aparılan işlərin də siyahısını götürmüşük. Bir neçə istehkamçı qrupu cəlb etmişik. İşlərin niyə gecə saatlarında aparılacağını yəqin başa düşürsən. Bundan sonra hər şeyin hazır olduğunu Mahmud Tərxana, o da öz növbəsində hələ ki, bizim üçün naməlum olan buradakı adama deyir. Yeri gəlmişkən uşaqlar böyük çətinliklə Mahmudun illər əvvəl Tərxanla bir məhəllədə yaşadığını öyrənə biliblər. Bu lap çoxdan olub. Onların tanışlıqları da oradan başlayıb. Bu işə qol qoyduqları andan ölüm hökmlərinin verildiyini anlamayan bu iki axmağın aqibəti bəllidir. İkisini də elə bizə naməlum qalan o adamın aradan götürdüyü ehtimal olunur. Ancaq həmin adamın da bu işdə

əsas fiqur olduğunu düşünmürəm. Kölgədə qalan, hər şeyi kənardan idarə edən birinin şəhərdə olduğuna əminəm. Məhz o, düşmənin tərəfin kəşfiyyatının Bakıdakı rezidentidir. Onu təkcə bayaqdan haqqında danışdığımız naməlum adam tanıyır. Onu müəyyən etsək, bəlkə rezidentə də çıxmaq mümkün olar.

Çaydanın altını söndürməmişdim. Qalxıb ikimizə də yenidən çay süzdüm. Söhbətin bu yerində fasilə verməyi lazım bilmişdim. Çünki mənim qəbiristanlıqda apardığım axtarışlar elə indi Mahirin dediyi adamın müəyyən edilməsinə yönəlmişdi. Stəkanları masaya qoyub dedim:

-Saat on ikidir. Gör nə qədər vaxt keçib. Sən hələ bir ekspertə zəng elə. Öyrən yekunlaşıb ya yox. Onun qəbiristanlıqda götürdüyü son əl-barmaq izlərinin nəticələri bizim üçün mənzildəki izlərdən daha vacibdir.

Mahir telefonunu götürüb eksperti yığdı.

-Salam, qardaş. De görüm nəse öyrənə bildin?

Ekspert danışdıqca Mahirin üzünün ifadəsinin dəyişdiyini görürdüm. Nəhayət, telefonu qapadıb mənə baxıb gülümsədi.

-Sağ ol, Bəxtiyar. Ekspertimiz işini elə indicə bitirib. Sənin qəbiristanlıqdakı zəhmətin hədəf getmədi.

Bu yaxşı xəbər idi. Bəlkə də axtarışlarımızın istiqamətini kökündən dəyişəcək xəbər. Səbirlə Mahirin sonra nə deyəcəyini gözlədim. O isə tələsmirdi. Süzdüyüm çaydan içib gülümsəməkdə davam edirdi. Nəhayət, stəkanını boşaldıb dedi:

-Hasardan, Tərxan öldürülən qəbirin yanından götürülən izlər heç nə verməyib. Ancaq haqqında danışdığın mərmər qəbirin başdaşında tək çeçələ barmaq qoyulmuş xırda bir iz çox şeydən xəbər verir.

Həmin barmaq izi qatı cinayətkar Sultan Muradova məxsusdur. O, hələm-hələm iz verən adam deyil. Elə əvvəllər törətdiyi cinayətlərdə də ona qarşı sübutları çox çətinliklə toplamışdıq. Fikrimcə onun barmağı başdaşına təsadüfən toxunub. O da buna əhəmiyyət verməyib. Ekspertimiz isə, sağ olsun, bunu gözdən qaçırmayıb.

Nədənə mənim oradakı izlərin nəşə verəcəyinə ümidim böyük idi. Düşündüyüm kimi də oldu. Mahirin fikrini davam etdirib dedim:

-Deməli, ən azı iki bağlı ölüm işinin üstü açıldı. Qalır daha böyük fəlakətin qarşısını almaq.

-Hə, qardaş. Artıq ekspert məlumatı bizim uşaqlara ötürüb. Sultanın yerinin müəyyən edilməsi üçün qrup üzvləri hərəkətə keçiblər.

-Yeri gəlmişkən, mənzildəki izlər haqqında heç nə demədin?

Sualımı dinləyib başını yelləyən Mahir dedi:

-Mənzildə heç bir iz tapılmayıb. Əlbəttə, lap köhnə izlər var. Ancaq onların «Koramal»la heç bir əlaqəsi yoxdur və lap çoxdan qoyulmuş izlərdir.

-Bu, gözlənilən idi. Solomin kəşfiyyat məktəbini keçmiş biridir. Biz, sadəcə, təsadüfən o mənzildə nəşə bir iz tapacağımıza ümid edərkən, təsadüf bizi başqa yerdə sevindirdi.

-Olsun, əsas nəticədir, Bəxtiyar. Bu günə kimi əməliyyat yolu ilə müəyyən etdiyimiz iki nəfərin öldürüldüyünü öyrənmişdik. Bunun hansı çətinliklər yaratdığını bilirsən. Nəhayət ki, sağ olan biri də bizə məlum oldu. Daha doğrusu, sağ olduğuna ümid etdiyimiz biri. İndi əsas yerini müəyyən edib onu götürməkdir. Dilini necə açmağın yollarını isə biz bilirik. Solomin barədə deyim, biləsən. Ekspertimiz onun iz qoyduğu bütün yerləri xüsusi məhlul hopdurulmuş əski ilə

sildiğini dedi. Adam sentyabrın 13-ü gəlib. Bu müddətdə qaldığı mənzildə ancaq zəruri yerlərə toxunub və həmin yerləri yadında saxlayıb. Gedərkən isə rahatlıqla silib. Bax belə.

-Bəli, kəşfiyyat məktəbində hər şey nəzərə alınır. İlk növbədə xırda detallar.

Artıq saat 1-in yarısı idi. Yuxusuzluqdan gözləri qan çəkmiş Mahir əli ilə ağzını tutub əsnədi.

-İstehkamçılara saat 11-dən işə başlamalarını tapşırıbmışdım. Bütün gecəni işləyəcəklər. Nəse aşkar etsələr dərhal mənə məlumat verəcəklər. Əslində nəse tapacaqlarına da ümidim böyükdür. Məncə biz düz yoldayıq. Ancaq kilsə ilə əjdahanın açması hələ də sirr olaraq qalır. Heyif ki, onların nə mənə verdiyini hələ də çözə bilməmişik.

-Çözərik, qardaş, çözərik. Cinayətkarların xislətlərinə, ən əsası da vərdişlərinə yaxşı bələd olduğumuzu nəzərə alıb bu əməliyyata cəlb olunmağımız barədə qərarı verənlər çox uzaqgörən addım atıblar. Biz qısa müddətdə buraya qədər müəyyən etdiklərimizlə onların doğru düşüncələrini sübut etmişik. Müəyyən etdiyimiz üç nəfərdən ikisinin residivist olduğu məlum oldu. Cinayətkarlar vərdişlərini dəyişməmiş, köhnə əlaqələrindən həmişə istifadə edirlər. İnşallah qalan şeyləri də öyrənər, bizə olan güvənin nəhaq olmadığını bir daha təsdiqləyərək.

-Elə isə, hamımıza uğurlar. Mən Nazirliyə qayıdıram. Sultanın axtarışlarını koordinasiya edirəm.

Birlikdə ayağa qalxdıq. Mahiri qapıya qədər ötürdüm. Sağollaşmaq üçün uzatdığım əlimi sıxıb saxlayan Mahir gözlərimin içində baxıb dedi:

-Narahatçılığım böyükdü, Bəxtiyar. Xeyli iş görsək də, nə məkanı,

nə də ki, vaxtı hələ də bilmirik. Hər an hər şey baş verə bilər. Sənin həqiqətən də maraqlı iş metodların var. Buna əmin oldum. Bilirəm, sən də mənim kimi gecəni yatmayacaqsan. Fikirləş, fikirləş və Solominin bizə verdiyi o iki tapmacanın cavabını tap.

-Çalışacam. Hər şeyin bir izahı var. İnşallah bu iki simvolun da nə demək olduğunu taparıq. Darıxma, qardaş.

Bayaqdan sıxıb saxladığı əlimi buraxan Mahir maşınına oturub tərpəndi. Bir azdan maşının işıqları gecənin qaranlığında yox oldu. Onun dalınca baxıb başımı buladım. Kolleqamı çox yaxşı başa düşürdüm. Yaxşı heç nə vəd etməyən yaranmış vəziyyətdə özümün keçirdiyi narahatçılıq ondan da çox idi.

İkimərtəbəli evdə yaşayan adam pilləkənləri qalxıb eyvana çıxdı. Bir qədər açıq eyvanda dayanıb hava alırmış kimi ətrafı gözdən keçirdi. O, eyvanına sancdığı bayrağı çıxarıb əks tərəfdə, eyvanın solunda asmışdı. Bu, əmanətin sahibinə çatmasını bildirən işarə idi. Qonağı gedəndən sonra bayrağın yerini tələsik dəyişdiyi üçün indi qaranlıqdan istifadə edib onun möhkəm dayandığını bir daha yoxladı. Hər şey qaydasında idi. Bir qədər də ətrafa baxıb sonra aşağı mərtəbəyə endi. Gərginliyi keçsə də, tam rahat ola bilmirdi. O, təhlükəli çəlik evdə olduqca bir dəfə də olsun rahat yata bilməmişdi. Gecələr diksinib oyanır, saatlarla yuxuya gedə bilmirdi. Çəliyi təhvil verdikdən sonra rahatlanacağını düşünsə də, belə olmadı. Yuxusu sanki ərşə çəkilmişdi. Saata baxdı. Gecə 2-ni keçmişdi. Başa düşə bilmədiyi, içindən gələn bir narahatlıq ondan əl çəkmirdi. Əslində, o, qorxaq adam deyildi. Kürəkləri arxasında illərin həbsxana həyatı

var idi, çoxlu keşməkeşlərdən, çətinliklərdən keçmişdi. Müəyyən dairələrdə onu tanıyır və sayırdılar. Ancaq indi elə bir oyuna düşmüşdü ki, heç cür çıxış yolu tapa bilməmiş, tanımadığı adamların dediklərinə tabe olmağa məcbur olmuşdu. Əvvəlcə evinin qapısını döyən bir uşaq ona bir bağlı zərf verib getmişdi. Zərfin kimdən olduğunu soruşanda uşaq,-«bilmirəm, bir əmi verdi, mənə də bir manat pul verdi ki, sizə çatdırım», -deyib getmişdi. On bir-on iki yaşlı uşaqdan bundan artıq heç nə öyrənə bilməmişdi. Qapını örtüb zərfi açanda dəhşətə gəlmişdi. Özünü zorla kresloya çatdırıb oraya çökmüş, bir neçə saat heykəl kimi oturduğu yerdə donub qalmışdı. Zərfin içindəkilər onunçün ölümdən bətər bir şey idi. Bir gün sonra qapısını döyən adam içəri keçməyə icazə istəmişdi. Yay tətili yeni başlamışdı. Yoldaşı uşaqları ilə birlikdə rayonda, atası evində idi. Niyə gəldiyini təxmin edib onu içəri buraxmışdı. İcazə istəmədən keçib oturan adam nəzakətlə danışmağa başlamışdı. Onların arasında belə bir dialoq olmuşdu:

-Yəqin ki, dünən sizə göndərdiyimiz zərfi almısınız.

Gələn adam Azərbaycan dilində danışsa da, onun danışığında hansısa yad notların olduğunu tuta bilmişdi.

-Siz kimsiniz, məndən nə istəyirsiniz?-istər-istəməz o da bu adama siz deyə müraciət etmişdi.

-Əgər hər şeyin aramızda qalmasını istəyirsinizsə, qulağınıza sırğa edin, sualları mən verirəm, şərtləri də mən müəyyən edəcəyəm.

Əlini həmişə belində gəzdirdiyi bıçağa sürtsə də, susub onun nə deyəcəyini gözləmişdi. Bu hərəkətini gözdən qaçırmayan adam demişdi:

-Siz ağıllı adamsınız. Mənə hücum etməyi aqlınızın ucundan da

keçirməyin. O zərfin içindəkilərdən bizdə çoxdur. Yarım saatdan sonra mən bu evdən çıxmasam, onlar sizin ən yaxınlarınıza veriləcək.

Barmağı ilə qolundakı saati döyəcləyən adam davam etmişdi:

-Biz bilirik ki, dörd il əvvəl Amerikaya köçən dayınız oğlu buradakı iki mənzilinə göz olmağı sizə tapşırıb. Mənzillərdən biri onun adına rəsmiləşib. Bu, bir otaqlı yarızirzəmi sadə mənzildir. İkincini, ikimərtəbəli olanı isə dostunun adına rəsmiləşdirib ki, miqrant kimi getdiyi ölkədə əmlakı barədə məlumatları göstərərəkən iki evi olduğu üzə çıxmasın. Siz lazım olanda bir müddətə birinci evin açarlarını bizə verəcəksiniz. Elə həmin vaxt özünüz də ailənizə şəhərdə olmadığınızı deyib ikinci evə yığışacaqsınız. Belə lazımdır. Narahat olmayın, bu bir aydan çox çəkməyəcək. Bunun vaxtını sizə deyəcəyik. Amma o vaxta qədər başqa bir şey də etməli olacaqsınız.

-Nə?-dözməyib yenə sual vermişdi.

-Səbirli olun, dedim axı sual verməyin. Bu axşam dəmir yolu vağzalına gedərsiz. Saxlama kameralarının on yeddinci xanasında olan bir çantanı götürəcəksiz. Xananın şifrəsini yadda saxlayın. Adam şifrəni səsləndirib davam etmişdi. Çanta təxminən on kilodur. Onu qalacağınız ikimərtəbəli evə aparıb gizlədin. Sonra kimə verəcəyinizi deyəcəyik. Nəbədə çantanı açıb baxasınız, bu, qəti qadağandır. Hələlik, bu qədər. Vaxtı gələndə qalan deyəcəklərimizi də yerinə yetirərsəniz, daha sizi heç kim narahat etməyəcək. Sırrınız da aramızda qalacaq. Sonra öz «şokoladçı» qadınınlıqla nə qədər istəyirsiniz kefi edin.

«Şokoladçı» sözünü eşidəndə dıksınmışdı. Bu adamlar, hətta, onun ikinci ailəsi kimi saxladığı qadınının keçmiş «şokoladçı» olduğunu da bilirlərmiş.

Bunları deyən adam nəzakətlə sağollaşıb getmişdi. Onun dediklərini bir xeyli götür-qoy edib yerinə yetirəcəyinə qərar vermişdi. Əslində başqa çarəsi yox idi. Onu elə bir şeylə şantaj edirdilər ki, ən qorxulu şey ölüm idisə, o şeyin üzə çıxması onun üçün ölümdən də pis idi. Üstəlik də adam gedərkən ailəsinin rayonda olduğunu bildiyinə eyham vurmuşdu. Nə qədər fikirləşsə də, barəsində hər şeydən xəbəri olan bu adamın bütün bunları haradan öyrənə bildiyini heç yerə yoza bilməmişdi. Həmin gün saxlama kameralarındakı çantanı götürüb dayısı oğlunun-hazırda özünün qaldığı evində gizlətmişdi. Fikirləşmişdi ki, cəhənnəmə, bir çantadır, deyilən vaxt aparıb kiməsə verər, sonra da bir ay evin açarını verib bir təhər o ayı ötürsün, canı bu adamdan qurtarar. Ancaq sən demə bunlar hamısı başlanğıc imiş. Çantanı götürdükdən bir müddət sonra, yayın ortalarında onu Sərxan adlı birisinə verməyi tapşırırmışdılar. Çantadan canını qurtardığı üçün sevinisə də əsil dəhşət bundan sonra başlamışdı. Zərflə kifayətlənməyib evinə videogörüntülər olan bir disk göndərmişdilər. Görüntülərə baxanda zərfdəkilərin bu görüntülərin yanında toya getməli olduğunu görmüşdü. Bu onun iradəsini tamam sındırmışdı. Bundan bir gün sonra ona Mahmud adlı birini, iki ay sonra isə artıq tanıdığı Sərxanı aradan götürmək tapşırılmışdı. Adam öldürmək onun üçün yeni deyildi. Ancaq ona heç nə etməmiş bu adamları öldürmək ona ağır gəlmişdi. Başqa çarəsi olmadığından yenə də deyiləni etməyə məcbur olmuşdu. Gecə saatlarında görüş yerinə öz ayağı ilə gələn Mahmudu cibində gizlətdiyi nazik kapron iplə boğub maşının yük yerinə qoymuş, şəhər kənarındakı gölə aparıb, ayağına daş bağlayıb suya atmışdı. Sərxanı isə şəhər qəbiristanlığında bıçaqla qətlə yetirmişdi. İndi də

dayısı oğlunun bir evinin açarını həmin adama vermiş, özü isə ikinci evində qalırdı.

Siqaret yandırıb tüstünü ciyərlərinə çəkdi. Bütün bu şeylərlə yanaşı ilk gündən bir məsələ də ona rahatlıq vermirdi: Görəsən bu adamlar İnərin evinə necə giriblər? İnə, onun kənarda hamıdan gizli saxladığı, ilk gəlişində adamın eyham vurduğu ikinci arvadı, keçmiş «şokoladçı» qadın idi...

* * *

Oktyabrın 2-si idi. Səhər tezdən yerindən qalxıb yuyunmuş, yüngül səhər yeməyi yeyib vaxtın keçməsinə gözləyirdi. Həsrətlə gözlədiyi gün gəlmişdi. Bu gün hər şey bitəcək, onu bezdirmiş bu tapşırıqdan da, bu şəhərdən də canı qurtaracaqdı. Ancaq hələ tez idi. Hamının evdən çıxıb işə getdikləri vaxtı gözləmək lazım idi. Adamların axını arasında daha az diqqət çəkəcəkdi. Saat 9-da isə iş yerlərinə gələn yüzlərlə adam eyni vaxtda ona lazım olan məkanda bir yerə yığılacaqdı. Bax bundan sonra o işini görüb oradan uzaqlaşacaqdı. Vəd olunan pulu ala bilməsi üçün hər şeyi dəqiq yerinə yetirməli idi. Saata baxdı. Hələ saatın 9 olmasına qırx beş dəqiqə var idi. Piyada gedəcəyi yola sərf edəcəyi vaxtı da təqribi hesablasa, bir saata hər şey bitəcəkdi. Pəncərəyə yaxınlaşıb küçə ilə keçən adamlara, maşınlara baxıb gülümsədi. Bir azdan bu şəhər bir-birinə dəyəcəkdi. Onun bu adamlarla heç bir qəsd-i-qərəzliyi yox idi. Sadəcə onu iki ən böyük arzusuna çatdıracaq yol buradan keçirdi: çoxlu pul qazanıb ömrünün qalanını tropik ölkələrdən birində yaşamaqla keçirmək, ən əsası da gözəlçəsini, çox sevdiyi Anuşunu özü ilə aparmaq. Bu iki şeyin fonunda qalan nə varsa, onun üçün arxa plana keçmişdi-bu gün öldürəcəyi insanlar da, axıdacağı qanlar da...

Bütün gecəni gözümlü yummamışdım. Həmişə mənə yaxın dostluq edən hissiyyatım heç yaxşı şeylərdən xəbər vermirdi. Xeyli şey öyrənə bilsək də, əsas məqamlar hələ məlum deyildi. Doğma şəhərimdə hər an dəhşətli partlayışın baş verə biləcəyi, ondan da doğma olan şəhər sakinlərinin həyatının təhlükədə olması fikri bir an da başımdan çıxmırdı. Səhərə qədər fikirləşmiş, təhlillər aparmışdım. İnternetə baş vurmuş, bəlkə üçgümbəzli kilsənin, ikibaşlı əjdahanın nəsə başqa bir mənə verə biləcəyini axtarmışdımsa da, bu heç bir şey verməmişdi. Kilsə yazan kimi müxtəlif kilsələr haqqında ümumi məlumatlar, əjdaha yazıb axtarış verdikdə isə üçbaşlı əjdaha şəkli, onun mifik xüsusiyyətləri barədə bilgiler ekrana gəlmişdi. Solominin uşaqlıqdan rəssamlığa böyük sevgisinin olması, xüsusilə, başına gələn hadisələri tez-tez çəkməsi mənə açarın məhz bu şəkillərdə olduğunu deyirdi. Eksperiment üçün səhv yolda olduğumu fərz edib məsələyə əks tərəfdən də yanaşmışdım. Bu da heç nə verməmişdi. Yenə əsas ehtimalımın üzərinə qayıtmışdım. Bir insanı illərlə kəşfiyyat məktəbində hazırlamaq, onun bacarıqlarını mükəmməl həddə çatdırmaq olar. Ancaq uşaqlıqdan onun canına, qanına işləmiş vərdisləri unutması mümkün deyil. Çünki insan belə yaranıb. Sizə bir misal çəkim: Səhər yuxudan oyanmaq üçün saatın zəngini deyək ki, 06:48-ə, yaxud 07:26-ya quraşdırırsız mı? Əminəm ki, yox. Çünki hamımız bu halda dəqiqə üçün yuvarlaq ədədləri seçirik. Ya da, uzaqbaşı sonu 5-lə bitən ədədləri. Məntiq odur ki, biz özümüz də hiss etmədən, həyatımız boyu özümüzbə bəzi şeyləri təlqin edirik və bunun niyə məhz bu cür olduğunun fərqi belə varmırıq. Nəticədə ən əhəmiyyətsiz şeylər yaddaşımızda, xarakterimizdə dərin izlər

qoyaraq az qala dəyişilməsi mümkün olmayan gündəlik vərdişlərə çevrilir. Sanki zəngli saata 06:50-nin yerinə 06:48 yazarıqsa, bu iki dəqiqə nəyisə dəyişəcək?! Dediyim məsələdə Solomin də istisna deyildi. Sizə ən əhəmiyyətsiz bir şeyi misal çəkməyimin səbəbi var. Əgər belə xırda bir şey hər gün təkrarlanan vərdişə çevrilirsə, Solominin uşaqlıqdan malik olduğu fitri istedadına söykənən məşğuliyyətinin qoyduğu izlər onu həyatı boyu izləməlidir. Elə bu dediklərimi əsas götürüb təhlillərimi bu istiqamətdə aparmışdım- «Koramal»ın tərgidə bilmədiyi, uşaq və yeniyetmə vaxtlarından ən sevimli məşğuliyyəti olan rəssamlığın onda qoyduğu izlərdən. Üstəlik də, Solomin kəşfiyyat məktəbində bayaq misal çəkdiyim kimi illərlə yox, cəmi bir il hazırlıq keçmişdi. Bu da dediklərimin xeyrinə olan daha bir argument idi. Bir il, bir adamın az qala sümüklərinə belə hopmuş vərdişlərini unutması üçün çox az müddət idi. Adam hətta həbsxana kamerasının divarlarını da cızıq-cızıq edibsə, məntiqimin əsaslı olduğuna şübhəm yoxdur. Saat 8:25-dir. Gecə axtarışlar aparən istehkamçılar işlərini bitirmiş olarlar. Mahirə zəng vurdum. Dərhal cavab verdi.

-Eşidirəm, Bəxtiyar.

-Bir nəticə varmı, Mahir?

-Təəssüf ki, yoxdur. Tam doğruluğuna əmin olduğumuz ehtimal puça çıxdı, qardaş. Siyahıdakı bütün yaşıllıq işləri aparılmış məkanları axtaran istehkamçılar heç nə aşkar etməyiblər. Heç bilmirəm neyləyim.

-Bəs Sultan?

-Axtarıq. Bir aya yaxındır evə gəlmir. Bütün əlaqələri, ola biləcəyi yerlər nəzarətə götürülüb.

Susub fikrə getdim. Susduğumu görən Mahir, mənim də gecə ərzində nəşə əldə etmədiyimi başa düşdü. Səni yığaram,-deyib xətti kəsdi. Onun əhvalını başa düşürdüm.

* * *

Güzgünün qarşısına keçdi. Qrim əşyaları əlində idi. Güzgüdəki əksinə gülümsəyib pıçıltı ilə dedi: Hə, İvan Solomin. Sonuncu dəfə İvan Nikolayev olmağın vaxtı çatdı. Bir neçə dəfə etdiyi üçün bu dəfə qrimlənməsi çox çəkmədi. Diqqətlə özünə baxdıqdan sonra hər şeyin qaydasında olduğuna əmin olub dolabın qarşısına keçdi və geyinməyə başladı. Bir azdan geyinib dəhlizə çıxdı. Onu bezdirmiş ayaqqabıları ayağına keçirib yenə gülümsədi. Sanki onlarla da vidalaşırdı. Sonra dönüb divara söykədiyi çəliyə baxdı.

-Hə, dostum, elə sənin də vaxtın gəlib çatdı...

* * *

Telefonu masanın üzərinə qoyub divana oturdum. Bu günə qədər istənilən vəziyyətdən çıxış yolu tapdığım halda indi sanki hər şey daşa dirənmişdi. Gecə yarısına qədər Mahirlə birlikdə apardığımız müzakirələr zamanı kiçik də olsa, bir fikir ayrılığı yaranmamışdı. Belə olmur. İki peşəkarın saatlarla apardıqları müzakirələrdən sonra gəlinən məntiqi nəticə özünü doğrultmaya bilməzdi. Hər şey isə əksinə alınmışdı. Yoooox, mən bununla razılaşa bilmərəm. Mütləq burada nəşə bir incəlik var ki, o məntiqdən kənara çıxır. Kilsə və əjdaha tapmacasını bir kənara qoyaq. Elə bilək ki, heç bunlar yoxdur. Bu halda məntiqdən kənara çıxan nə ola bilərdi? Yenə beynim sürətlə işləməyə başlamışdı. Vaxt gedirdi. Vaxt adamın xeyrinə işləməyəndə sanki dəqiqələr də ikiqat sürətlə ötür. Saata baxdım, 8:35-dir. Yaranmış qeyri-müəyyənlikdə hər ötən dəqiqə bizi gözlədiyimiz

təhlükəyə bir az da yaxınlaşdırır. Qalxıb otaqda var-gəl etməyə başladım. Mahirin bayaqkı əhvalı onun ümitsizliyə qapılması deyildi. Sadəcə o da mənim kimi gəldiyimiz son qənaətin mütləq nəşə verəcəyinə arxayın idi. Məntiq bunu deyirdi. Heç kim müharibə şəraitində olan bir ölkənin paytaxtında, ciddi yoxlamaların aparıldığı bir şəhərdə, əlində partlayıcı olan çanta ilə haranısa partlatmağa getməz. Belə addım elə ilk dəqiqələrdən uğursuzluğa düşər olardı. Onlar bunu hesablaya biləcək qədər ağıllıdırlar. Lap əksini fərz edək. Deyək ki, onlar elə hər şeyi belə planlaşdırıblar. Onda bizə məlum olan Tərhan, Mahmud, Sultan onların nəyinə lazım idi? Elə buradakı rezidentləri lazımı anda partlayıcını Solominə verər, o da böyük risk altında nəzərdə tutulmuş məkana gedib partlatmağa cəhd edərdi. Yooox, yenə düz gəlir. Əvvəla Solomin kamikadze deyil. Onun bu işə razılıq verməsinə öz səbəbləri var, ermənilərlə nə qədər dostluq etsə də, onların hansısa çürük ideologiyasına görə özünü ölümə atmaq ona lazım deyil və buna heç vaxt getməzdi. İkincisi, biz onların uzun müddət hazırlıq gördüklərini bilirik. Tərhanla Mahmudun öldürülməsi də bu son ehtimala heç bir yer qoymur. Biz doğru yoldayıq. Partlayıcı xeyli əvvəldən lazım olan məkana qoyulub. Sonra bu haqda məlumatlı olan adamlar daha lazımsız olduqları üçün aradan götürüldülər. Solomin təkə hansısa yolla partlayıcını işə salmalıdır. Bu ən doğru ehtimaldır və mən yenə də gəldiyim qənaətimdə qalıram. Ancaq ən xırda bir şeyi nəzərdən qaçırmış ola bilərik, başqa heç nə. Həmin xırda şey qurduğumuz zəncirin tək bir halqası ola bilər. Çatışmayan halqası...

Var-gəl etdikcə növbəti dəfə otağın divarına çatdım. Geriyə dönəndə qəfildən gözüm qarşı divarda asılmış iri, şəkilli təqvimə

sataşdı. Dünən sentyabr ayı bitmişdi. Oktyabrın 1-nə keçəndə onun vərəqini çevirmişdim. Oktyabr ayının təqviminin üst tərəfindən Bakı Bulvarının çox mənzərəli bir şəkli mənə baxırdı. Bakı gecəsinin işıqları dənizə düşüb orada əks olunur, dənizə xüsusi bir gözəllik verirdi. Ancaq indi mənim diqqətimi çəkən bu mənzərə deyildi. Döndüyüm yerdə, divara söykənib nəyisə yadıma salmağa çalışırdım. Bu təqvimi alanda əvvəlcə vərəqləmişdim, içərisindəki Bakı mənzərələrini çox bəyəndiyim üçün almışdım. Bütün diqqətimi təqvimə yönəldən, içimdən gələn bir hissə onu bir daha vərəqləməyimi deyirdi. Yaxınlaşıb təqvimi asdığım yerdən götürdüm və vərəqləməyə başladım. Yanvar ayından başladım. Çevirdikcə aylar bir-birini əvəz edirdi: fevral, mart, aprel. Şəkillərə baxsam da, ağıma heç nə gəlmirdi, hamısı tanış mənzərələr idi. Əlimi uzadıb növbəti vərəqi çevirdim. Növbəti may ayının təqvimi idi. Vərəqi çevirməyimlə bir anlıq yerimdə donub qaldım. Ancaq yalnız bir anlıq. Təqvimi kənara atıb cəld masanın üzərindəki telefonumu götürüb Mahiri yığdım. Təki o tez cavab verəydi.

* * *

Axırıncı dəfə mənzilə nəzər saldı. Dolabdakı dəyişək paltarlarını yığdığı çantanı çiyinə asdı, ona daha lazım olmasa da, paltarlarını və çantanı mənzildə qoyub gedə bilməzdi. Bir daha cibindəki sənədləri yoxladıqdan sonra əlini uzadıb çəliyi götürdü və mənzildən çıxıb qapını örtüdü. Blokdan çıxanda ətrafa nəzər salıb əvvəlcə ona lazım olan tərəfə yox, əks tərəfə getdi. Orada zibil qutularının olduğunu bilirdi. Qutulara çatanda cəld hərəkətlə çiyindəki çantanı qutulardan birinə atdı. Çantalı adam daha çox diqqət çəkə bilirdi. Bunu etdikdən sonra üzünə zibilini atıb geriye qayıdan adam görkəmi verib axsaya-

axsaya əks istiqamətə, yolun üzüyuxarı meyil etdiyi tərəfə yan aldı. Elə də uzaq olmayan məsafəni piyada qət edəcəkdİ.

* * *

Təqvimdəki şəkli görəndə bir anda hər şey mənə aydın olmuşdu. Təki Mahir telefona tez cavab verəydi. Nəhayət dəstəyin o başından onun səsi gəldi. Sözü nü ağzında kəsib qışqırdım:

-Mahir, tez mənə de. Bizə lazım olan dövr ərzində Mahmudun iştirak etmədiyi, digər yaşıllaşdırma işləri aparılan yerlərin siyahısı yanındadır?

-Əlimin altındadır.

-Tez bax gör siyahıda Alov Qüllələri var?

Mahirin cavabı bir neçə saniyə çəkdi.

-Var, Bəxtiyar, var. İyulun 28-də orada qazon örtüyü solduğu üçün yenilənib. Demək istəyirsən ki, üçgümbəzli kilsə Alov Qüllələrinə işarədir?

İyulun 28-i... Mahmud iyulun 28-i yoxa çıxmışdı. Mahirin bu dediklərindən sonra daha ehtimalımın doğru olduğuna heç bir şübhəm qalmadı. Partlayıcıyı oraya yerləşdirən Mahmud bir gün sonra aradan götürülmüşdü. Daha doğrusu, elə həmin gecə. Partlayıcıyı oraya gecə saatlarında, 29-na keçən gecə qoya bilərdi, gündüz yox. Deməli, 28-i işdən çıxandan sonra evə qayıtmayıb gecənin düşməsini gözləyib. Ona görə də o, 28-dən itkin düşmüş hesab olunur. Belə təsadüflər olmur.

-Düz başa düşdün. Tək bu deyil, qardaş. Ağzından alov saçan ikibəşli əjdaha... Bu teraktın törədiləcəyi tarixə işarədir. Bu gün ayın ikisidir, oktyabr ayının ikisi. Başa düşürsən, partlayış bu günə təyin olunub, Mahir.

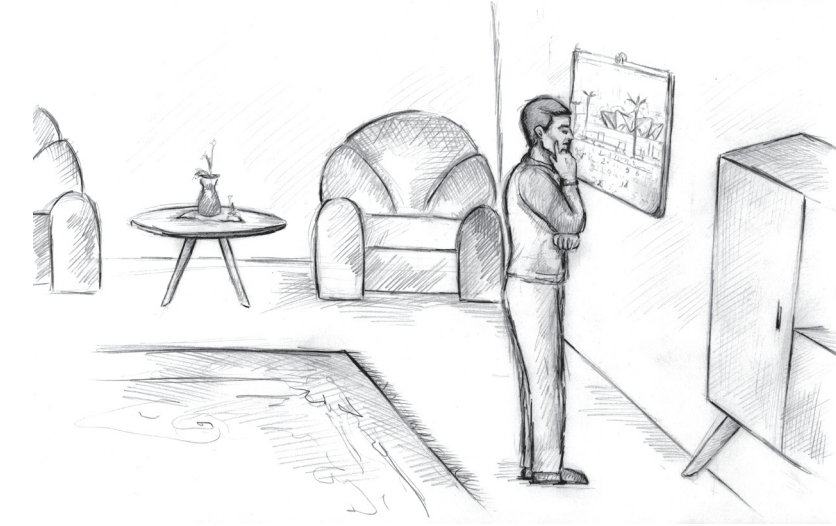
Mahir susub heç nə demirdi. Bu başa düşülən idi. Hazırlanan teraktın təyin olunduğu tarixi elə həmin gün müəyyən etməyimizin nə olduğunu ikimiz də gözəl başa düşürdük. Ancaq hələ o, mənim bildiyim əsas şeyi bilmirdi. Hər şey demək olar ki, vaxtımızın qalmadığı anlamına gəlirdi.

Onun danışmasını gözləməyib davam etdim.

-Təəssüf ki, bu da deyəcəklərimin hamısı deyil. İndi ən pis olanı dinlə. Stepanın göndərdiyi şəkildə, kilsənin üstündəki səmada günəş şəkli yadımadır? Yeni doğan, hələ tam qalxmamış parlaq günəş. Bu partlayışın törədiləcəyi vaxtı göstərir. Ayın 2-si, səhər saatları. Bu dəfə heç bir səhv yoxdur. Tələs, gecikə bilərik.

-Başa düşdüm-Mahir yenə də qısa cavab verib xətti kəsdi.

Nəhayət, hər şey yerini aldı. Üçgümbəzli kilsənin şəklini Moskvada olarkən çəkməsi, Solominin hələ o vaxt haranı partladacağı barədə məlumatlı olmasına işarədir. Çox güman ki, əvvəlki gəlişlərində Alov Qüllələrinin ətrafını gəzib orada kəşfiyyat işləri aparıb. Elə partlayışın səhər saatlarında törədiləcəyi də belə anlaşılr ki, həmin vaxt məlum imiş. Teraktı törədəcəyi tarixi isə «Koramal»a burada, Bakıda olarkən bildiriblər. Görünür bununçün münasib vaxt gözləyirmişlər. Böyük ehtimalla qarşı tərəf cəbhədəki bir həftəyə yaxın biyabırçı məğlubiyyətindən diqqətləri yayındırmaq üçün hadisələri tezləşdirib. Belə başa düşülür ki, partlayışın tarixi barədə məlumat bir, ya da iki gün əvvəl ona verilib. İkibaşlı əjdaha şəklini də o, məhz bu xəbərin təsiri altında çəkib. Elə, ya belə, hər halda axtardığımız qatı cinayətkarın uşaqlıqdan rəssamlığa olan həvəsinin onun psixologiyasında qoyduğu izlər işimizə yaradı. Ən azından, daha onun qarşısında «silahsız» deyilik.

* * *

Hiss elətdirmədən qolundakı saata baxdı. Saatın əqrəbləri 8:50-ni göstərirdi. Ürəyində bu çəkmələri fikirləşənlərə bir yağlı söyüş söydü. Adi yerişlə indi gedəcəyi yolun yarısını qət etmiş olardı. Ancaq axsamağa və yerişini yavaşılmağa məcbur idi. Hər-halda məsafə elə də uzaq deyildi. Gedəcəyi məkanın iki yüz metrlik məsafəsinə çatması işini görmək üçün kifayət edəcəkdi. Elə bu iki yüz metr məsafə həm də partlayışdan sonra yaranacaq qarışıqlıqda oradan diqqəti cəlb etmədən uzaqlaşması üçün nəzərdə tutulmuşdu. Başını döndərmədən ətrafı nəzərdən keçirib yoluna davam etdi.

* * *

Daxili İşlər Nazirliyində yaradılmış xüsusi məxfi qrupun rəhbəri, polkovnik Mahir Vəliyevin verdiyi məlumatı dinləyən ağsaçlı general telefonun dəstəyini qaldırır və növbətçi zabitə göstərişlərini verdi. Onu

dinləyən zabıt,-«aydındır»,-deyib qarşısındakı radiostansiyanın dəstəyini qaldırdı:

-Diqqət, diqqət! Bütün stasionar postlarda, piyada və avtopatrul marşrutlarında xidmət aparan rəhbər əməkdaşların nəzərinə. Bütün əməkdaşların təlimatlandırılması vacibdir. Tərəfinizdən Bakı sakini İvan Andreyeviç Nikolayev yoxlanacağı təqdirdə onun bir qədər ləngidilməsi, sonra isə bütün hallarda sərbəst buraxılması əmr olunur. Deyilən adam böyük ehtimalla çəliklə gəzir.

Növbəçinin verdiyi bu məlumat xüsusi kanal vasitəsilə verildi və onu yalnız əl radiostansiyalarına qulaqcıq taxmış post və patrul rəhbərləri eşitdilər. Beş dəqiqə keçməmiş, onlar bütün əməkdaşlarını təlimatlandırmışdılar və artıq hamı verilən əmr barədə xəbərdar idi.

Polkovnik Vəliyevin göstərişi ilə Alov Qüllələri istiqamətinə yollanan istehkamçı qrup artıq oraya çatmaqda idi. Onlara əsas diqqəti oradakı yaşıllıq ərazidə olan, bir neçə ay əvvəl yenilənmiş qazon örtüyünə yönəltmək tapşırılmışdı.

Başqa bir maşında gedən Mahir Vəliyevlə məxfi qrupun üzvləri onlardan bir qədər arxada gəlirdilər. İstehkamçılar öz işlərini görərkən, onlar Alov Qüllələrinin ətrafında hiss elətdirmədən lazımı mövqeləri tutmalı idilər. Panikaya səbəb olan heç bir hərəkətə yol vermək olmazdı. Hər şey sakitcə yerinə yetirilməli idi. Kompleksin rəhbərliyi artıq vəziyyət barədə məlumatlandırılmışdı. İstehkamçıların işlərini rahat və operativ görmələri üçün hər bir şərait yaradılacaqdı.

Beş dəqiqə sonra maşınla kompleksin qarajına daxil olan istehkam qrupunun üzvləri cihazlarını götürüb tələsik qarajın arxa qapısından yaşıllıq olan əraziyə qalxdılar. Kompleksin iki nümayəndəsi onları

orada gözləyirdilər. Daha beş dəqiqə keçmiş məxfi qrupun üzvlərini gətirən maşın qaraja daxil oldu. Maşından düşən əməkdaşlar qısa fasilələrlə qarajı tərk edib Qüllələrin ətrafında, bir neçə istiqamətdə, təxminən iki yüz əlli metr radiusda mövqelərini tutdular. Yolda gələrkən kimin harada dayanacağını artıq müəyyən etmişdilər. İstehlakçı qrupun rəhbərinin Mahir Vəliyevlə birbaşa əlaqəsi var idi. Nəsə aşkar olunarsa, dərhal ona məlumat verəcəkdilər.

* * *

Telefon danışığı bitən kimi sürətlə evdən çıxıb maşını işə salmışdım. Ancaq səhər saatları olduğundan postların qarşısında düzülmüş maşınları görüb vaxt itirəcəyimi başa düşdüm. «Niva»nı yolun ortasındakı səkiyə dırmaşdırıb yolun əks tərəfinə keçdim. Uzaqdan bu manevrimi görüb yoxlamadan yayındığımı düşünən əməkdaşlara hansısa addım atmalarına imkan verməyib maşını sürətlə onların yanına sürüb saxladım. Xüsusi verilmiş vəsiqəni təqdim etməyim yaranmış gərginliyi bir anda aradan qaldırdı. Uşaqlardan maşınımın nömrəsi barədə bütün postları məlumatlandırmalarını xahiş edib, maşının işıqlarını yandırıb yolun əks istiqaməti ilə sürətlə yola davam etdim. Oraya vaxtında çatmalı idim. Efir vasitəsilə məlumatı alan ilk qarşılaşdığım yol polisi maşınımı görən kimi birinci yolayrıcında yolun əks istiqamətinə keçib sayrışan işıqları yandırdı və qarşımda gedərək yolu açmağa başladı. Onun bu köməyi məni xeyli qabağa atsa da, əks istiqamətdə hərəkət etdiyimiz üçün tez-tez qarşıdan gələn maşınların kənara çəkilib yol vermələrini gözləməyimiz sürətlə getməyimizə mane olurdu.

Yanından keçən avtopatrul maşını onu görüb saxladı. Maşından düşən ortayaşlı serjant yaxınlaşıb özünü təqdim etdi. Onun ardınca düşən digər əməkdaş bir qədər aralıda dayanıb baxmağa başladı. Serjant avtopatrul naryadının rəhbəri idi. O da hamı kimi az əvvəl verilən əmri qəbul etmişdi və belə hallarda nə edəcəyini gözəl bilirdi. Çəlikli adamı görən kimi maşını saxlatdırmışdı. Sənədlərini yoxlayarkən onun az əvvəl verilmiş məlumatdakı İvan Andreyeviç Nikolayev olub-olmaması bilinəcəkdi. Özünü təqdim edən serjant əlini uzadıb çəlikli adamla salamladıqdan sonra dedi:

-Salam, qardaş. Zəhmət olmasa sənədlərinizi təqdim edin.

Adam salamı alıb əlini cibinə saldı və çıxardığı şəxsiyyət vəsiqəsini ona uzatdı. Sənədə diqqətlə baxan serjant qarşısındakı adamın məhz az əvvəl deyilən adam olduğunu gördükdə gülümsəyib dedi:

-Ooooo, Razində yaşayırsız? Orada mənim xalamgil yaşayır. Tez-tez gedib-gəlirəm. Mən də arada istədim o tərəflərə köçüm, amma alınmadı. Evlər çox bahadır.

Serjantın səlist rus dilində danışdığını görən adam da gülümsəyib dedi:

-Bəli, Razin gözəl qəsəbədir. Həm səfalı, həm də şəhərə yaxın.

Serjant rolunu oynamaqda davam etdi:

-Xalamgil «tolkuçka»nın yanında olurlar. Geniş həyətləri var. Elə imkan düşən kimi onlara gedirəm. Həyətdə samovar qaynadıb otururuq,-o, qəsdən söhbəti uzadıb onun sənədini qaytarmağa tələsmirdi.

Çəlikli adam yenə onun tonuna uyğun cavab verdi:

-Mənim də samovarım var. Uşaqlar tez-tez qaynadırlar.

Elə bu zaman serjantın telefonuna zəng gəldi. O üzr istəyib danışmaq üçün bir qədər kənara çəkildi. Bu zaman çəlikli adamın sənədini hələ də özündə saxlamışdı. Zəng edən patrul maşınının yanında qalan sürücü polis nəfəri idi. Telefonu qulağına qoymadan patrul qrupunun rəhbərinin nömrəsinə zəng edib onun şübhə doğurmadan çəlikli adamı bir qədər də ləngitməsinə şərait yaratmışdı. Əməkdaşının bu hərəkətini özlüyündə alqışlayan komandır, qəsdən ucadan gülə-gülə telefonda danışmağa başladı.

* * *

Beş nəfərdən ibarət istehkamçı qrupun üç üzvü əllərindəki cihazlarla yaşıllıq ərazini yoxlayır, qalan iki nəfəri onların yaxınlığında gözləyirdi. Birdən qazon örtüyünün üstündə gəzdirilən cihazlardan biri qırıq-qırıq siqnallar verməyə başladı. Dərhal yaxınlaşan iki istehkamçı köməkləşib ehtiyatla kökləri artıq torpağa işləmiş qazonu qaldırdılar. Onlardan biri qrupun rəhbəri idi. Orada qoyulmuş, sellofana bükülmüş partlayıcıyı görə qrup rəhbəri əlində cihaz olan əməkdaşlarına «davam edin» işarəsi verdi. Sonra dizlərini yerə qoyub partlayıcıyı zərərsizləşdirmək üçün ehtiyatla sellofan torbanı kəsməyə başladı. Qazon örtüyü sulanarkən nəm çəkməməsi üçün partlayıcı maddə sellofana bükülmüş, yalnız üst örtüyü alüminiumdan olan detonatoru çöldə saxlanılmış, torpaq lazım olan qədər qazılaraq oraya basdırılmışdı. Bir azdan ikinci cihaz da siqnallar verməyə başladı. İkinci əməkdaş tez oraya göndərən qrup rəhbəri ehtiyatla detonatoru gövdədən ayırmağa başladı. Bunu edib qurtaranda sürətlə ikinci əməkdaşın olduğu yerə yaxınlaşdı. Burada

da eyni üsulla qoyulmuş, detonator qoşulmuş trotil partlayıcısının olduğunu gördü. Birlikdə təxminən üç kiloqram çəkiddə olan bu partlayıcıyı da qazon örtüyünün altından çıxarıb onun da detonatorunu ehtiyatla ayırdılar. Hər iki detonator məsafədən idarə olunan, dəhşətli partlayış gücünə malik olan trotillərə impuls vermək üçün nəzərdə tutulan ən müasir detonatorlar idi. Bundan başqa, partlayıcılar hərəsi bir qüllənin yaxınlığında yerləşdirilməklə partlayışın təsiri qüllələrin əsas dayaq sütunlarına istiqamətləndirilmiş idi. Bunu təcrübəli istehkamçılar dərhal başa düşdülər. Cihazlarla yaşıllığın qalan hissəsini gəzib yoxlayan üç əməkdaş dayanmadan işlərinə davam edirdilər. Qrup rəhbəri köməkçisi ilə birlikdə partlayıcıları xüsusi çantalara, detonatorları isə siqnal dalğalarını keçirməyən materialdan hazırlanmış qutuya yerləşdirib onların daha nə aşkar edəcəklərini gözləyirdilər. Yaşıllıq ərazinin böyük olması onların işini çətinləşdirirdi.

* * *

İvan Andreyeviç Nikolayevə aid sənədləri təqdim etmiş çəlikli adamın Alov Qüllələri istiqamətində hərəkət etməsi barədə onu yoxlayan patrul qrupu öz rəhbərliyinə məlumat vermiş, həmin məlumatı alan polkovnik Vəliyev pusquda duran əməkdaşlarına «tam hazırlıq» komandası vermişdi. Vəziyyət kritik həddə çatmışdı. Bu məlumatı aldıqdan sonra polkovnik Vəliyev istehkamçı qrupdan bir xəbər çıxmadığını görüb özü qrupun rəhbərinə zəng vurdu.

-Vəziyyət necədir?

-İki partlayıcı aşkar edib zərərsizləşdirmişik. Detonatorları məsafədən idarə olunandır. Ərazi böyükdür. Tam yoxlamamış

qəti nəşə deyə bilmərəm. Ona görə də işimizin yekunlaşmasını gözləyirəm.

-Onları hansı məsafədən işə salmaq olar?

-İki yüz metrədən başlayaraq.

-Tələsin! Vaxt məhduddur.

Xətti kəsən Vəliyev bir qədər fikrə getdi. Solomin yaxınlaşmaqda idi. Onu elə indi, gəldiyi yolda götürmək olardı. Ancaq bu halda partlayıcıları işə salacaq qurğunu aşkar etməmək ehtimalı var idi. Həmin kiçik həcmli cihaz haradasa yaxınlıqda, qüllələrdən iki yüz metr radiusda onun üçün əvvəlcədən gizlədilmiş ola bilərdi. Elə indi onun gəldiyi Qüllələrə aparan yolun istənilən yerində də onu gizlədə bilərdilər. Üzü yuxarı qalxan yolun sağ tərəfi daşla hörülmüş hündür istinad divarı, divarın arxası isə zeytun ağacları və dekorativ kollar əkilmiş yaşıllıq ərazi idi. Polkovnik daldalandığı yerdən boylanıb Qüllələrdən yolun iki yüz metrlik məsafədə olan hissəsini gözüylə ölçdü. Solominin onun gözü ilə təyin etdiyi nöqtəyə çatması artıq təhlükə idi. O risk edirdi, ancaq bu, özünü doğruldan risk idi. Hər şey onun və əməkdaşlarının nəzarətində olduğu üçün bir qədər də gözləyib istehkamçıların daha nə aşkar edəcəklərini gözləməyi qərara aldı. Elə bu zaman uzaqdan əlindəki çəliyə söykənərək axsaya-axsaya gələn adam göründü. Adamın olduğu yerdən təyin etdiyi nöqtəyə qədər təxminən beş yüz metr məsafə olardı.

* * *

Ərazinin çox hissəsi demək olar ki, yoxlanılmışdı. Sonuncu on beş kvadrat metr yaşıllıq sahə qalmışdı. Üç tərəfdən oranı yoxlamağa başlayan əməkdaşların əllərindəki cihazlar qəfildən

eyni vaxtda signal verməyə başladı. Dönüb qrup rəhbəri ilə baxışan minaaxtaranlar cəld kənara çəkilib yerlərini ona verdilər. Qalın ot örtüyünü az qala zorla torpaqdan ayıran qrup rəhbəri və köməkçisi buradakı partlayıcıya iki detonator qoşulduğunu gördülər. Onları gövdədən ayırmaq üçün iki dəfə çox vaxt tələb olunurdu.

* * *

İrəlidəki yolayrıcından dönüb yenidən öz zolağımıza qayıdan yol polisinin ardınca mən də dönmə işığını yandırır eyni manevri etdim. Daha əks istiqamətdə getmirdik. Sürəti artırmaq olardı. Ancaq heç yüz metr getməmiş irəlidə bir-biri ilə toqquşmuş iki maşının yolun düz ortasında qalıb hərəkəti iflic etdiyini gördük. Əcəb yerdə axşamladıq. Yenə də səkiyə dırmaşmalı olacaqdım, başqa çarə yox idi. Əlimlə mənə kömək etmiş uşaqlara təşəkkür edib «Niva»nı yenidən səkiyə dırmaşdırdım. Əks yola çıxmağımla qarşıdan gələn sürücülər işıq və səs siqnalları ilə mənə işarə verməyə, bəziləri isə hədələməyə başladılar. Yəqin ki, məni avtoxuliqan hesab edirdilər. Onlara əhəmiyyət verməyib qəza baş verən yeri keçib yenidən səkini aşaraq öz yoluma qayıtdım. Bu dəfə bunu ehtiyatsız etdiyimdən maşının altını əməlli başlı vurdum. Ancaq indi bunu fikirləşməyin vaxtı deyildi. Lazım olan yerə çatana qədər maşını qovub çatmağa az qalmış sürəti azaltdım. Bundan o tərəfə diqqəti özümə çəkə bilməzdim. Əgər «Koramal» buralardadırsa, getdiyi istiqamətə sürətlə gedən maşın onu duyub sala bilərdi.

* * *

Çəlikli adamın sürəti böyük olmasa da, bayaq Mahirin gözəyari ölçdüüyü beş yüz metrdən dörd yüzünü artıq geridə qoymuşdu. Cəmi

yüz metrədən sonra o, özündəki idarəetmə cihazını aktivləşdirə biləcəkdə. Həyəcan son həddə çatmışdı. Ancaq Mahir Vəliyev hələ də səbirlə gələcək zəngi gözləyirdi. Adam daha səksən metri arxada qoydu. Onun təhlükəli məsafəyə çatmasına cəmi iyirmi metr qalırdı.

Əvvəlki gəlişlərində hər üç istiqamətdən gələrkən ona lazım olan məsafəni müəyyən edib nişanlamışdı. Hiss elətdirmədən indi gəldiyi yolda divarda qoyduğu nişana baxdı. İki addım da atıb nişan olan yerin tuşuna çatdı. Budur, gözlədiyi an gəlmişdi. Bir azdan, barmağının bir hərəkəti ilə buralar cəhənnəmə dönəcəkdə. Ölçdüyü yer düz iki yüz metr məsafədəydi. Bu onun üçün ilkin oriyentir idi. Risk etməməkçün bir qədər də yaxınlaşmağı qərara aldı.

Artıq hər şey saniyələrlə ölçülürdü. Mahirin olduğu yerdən fərqli olaraq, yolun «Koramal»ın gəldiyi tərəfindəki kolluqda yer seçmiş olan əməkdaşın onun üstünə atılmasına bir saniyə bəs edərdi. Zəngin gəlmədiyini görən polkovnik əməkdaşına «Koramal»ı saxlamaq əmri verməyə hazırlaşır ki, telefonunun titrəyişini hiss etdi. Cəld səssiz rejimə qoyduğu telefonu açdı:

-Tez danış, komandır.

Mahir Vəliyevə zəng vuran qrup rəhbəri qısa şəkildə vəziyyəti izah edib hər şeyin qaydasında olduğunu bildirdi. Üçüncü, sayca sonuncu partlayıcı da zərərsizləşdirilmişdi. Daha yoxlanılan ərazi «təmiz» idi. Mahir Vəliyev dərindən nəfəs aldı. Telefonu qapadıb göstərişini gözləyən əməkdaşa tələsməməsinə işarə verdi. İşarəsini başa düşən əməkdaş gizləndiyi yerdə tam görünməz oldu. O, hər an «Koramal»ın üstünə atılmağa hazır idi. Hələlikse, hərəsi yolun

bir tərəfindən adamın nə edəcəyini izləyəcək, sonra qəfildən onu götürmək üçün irəli atılıb, nəhayət bu ilanı zərərsizləşdirəcəkdilər.

* * *

Aşkar olunan partlayıcıların dərhal ərazidən aparılması tələb olunurdu. Bu təlimatın tələbi idi. Söhbətini bitirib maşına oturan qrup rəhbəri,-bazaya qayıdırıq,-deyib alnını basmış soyuq təri sildi. O da, onun illərlə birlikdə çalışdığı əməkdaşları da təxminən on kiloqrama yaxın trotilin partlayacağı təqdirdə hansı fəlakətin baş verəcəyini gözəl başa düşürdülər. Bu partlayıcının cəmi dörd yüz qramı metro vaqonunu kağız karton kimi cırıb parça-parça etməyə kifayət edirdi. Onları gətirən maşın qarajdan çıxıb şəhər kənarındakı hərbi hissələrdən birinə tərəf istiqamət aldı. Yolun kənarındakı çəlikli adama onlar heç fikir də vermədilər.

* * *

On addım da irəli gəldi. Bir qədər fikirləşib beş addım da attıqdan sonra dayandı. Barmaqlarının hərəkəti ilə çəliyinə dəstəyinin altındakı qoruyucunu açdı. Qoruyucunun altında tək bir düymə var idi. Hər şeyə son qoyacaq tək düymə. Bir neçə saniyə bu vəziyyətindən həzz alıb sonuncu dəfə qarşısındakı möhtəşəm qüllələrə baxdı. Sonra astaca çəliyi tutduğu əlinin şəhadət barmağını düymənin üstünə gətirib basdı. Sükut... Heç nə baş vermədi. İkinci dəfə düyməni basdı. Yenə də sükut. Axı belə olmalı deyildi. Düymə üçüncü dəfə də işə düşməyəndə bir anda hər şeyi başa düşdü: Partlayıcıları aşkar etmiş, indi onunla oyun oynayırlar. Bunu başa düşən kimi qolaylanıb çəliyi yaxınlıqdakı kolluğa atmaq istəyəndə haradansa yuxarıdan,

kolların arasından atılıb üstünə düşən adamın bədənini onu yerə sərdi. Asfaltın üstünə yığılıb özünə gəlməyə imkan tapmamış, qaçaraq gələn ikinci adam onu üzü üstə çevirib əllərini arxadan qandalladı, sonra dizini belinin ortasına qoyub əli ilə başını asfalta sıxdı. Üstünə çökən adamın ağırlığından, onun sifətini yerə sıxmış güclü əlindən heç cür qurtula bilməyəcəyini başa düşəndə çarəsiz halda uzandığı yerdən bir qədər kənara düşmüş çəliyinə baxıb gözlərini yumdu. Hər şey məhv olmuşdu.

* * *

Nəhayət, sonuncu döngəni də dönüb Qüllələrə aparan diki çıxdım. Diki sürətlə qalxıb maşını orada dayanmış adamların yanında saxladım. Mahirə başımla salam verdim. Geciksəm də, gördüklərimdən belə məlum olurdu ki, hər şey uğurla bitmişdi. «Koramal» əlimizdə idi. Partlayışın da qarşısı alınmışdı. Mahir qoluma girib məni bir qədər kənara apardı. Görünür, təklikdə deyəcək sözü var idi. Beş-altı addım aralanmış dayandı və dedi:

-Hər şeyə görə sağ ol, Bəxtiyar, hər şey yaxşı qurtardı. Ancaq rezidenti hələ də müəyyən edə bilməmişik. Bu pisdir.

Mahirlə kənara çəkilərkən gözucu onun əməkdaşlarının «Koramal»ı minik maşınının arxa oturacağına otuzdurduqlarını görürdüm. İki əməkdaş da onun sağ və solunda oturdu. Sürücü mühərriki işə salarkən başqa bir əməkdaş yaxınlaşıb açıq qapıdan arxa oturacaqdakılara bir çəlik uzatdı. Maşınla dayandığımız yerin arasında təxminən səkkiz metr məsafə olardı. Çəliyi alanın qapını bağlamasını gözləyən sürücü sürətlə maşını yerindən tərpətdi. Solominin aşkar etdiyimiz mənzilini tərk edərkən əlində çəlik olduğunu bildirdim. Özü-özlüyündə burada qeyri-adi heç nə yox idi.

O, qrimləni bu obraza girmişdisə, buraya da çəliklə gəlməli idi. Ancaq Mahirin rezidentin hələ də tapılmamasını deməsi ilə sanki bir anda ayıldım. Yerimdən sıçrayıb özümü sürət yığan maşının qarşısına atdım. Sürücü əyləci bassa da, sürüşüb mənə dəyən maşının zərbəsindən kənara yuvarlandım. Bir anda sinəmdə bərk ağrı hiss etdim. Ancaq ağrıya güc gəlib ayağa qalxdım və maşına tərəf qaçdım. Çatan kimi arxa qapını açıb çəliyi hələ də əlində tutmuş əməkdaşdan aldım. Zeytunluğun başlanğıcında dayanmış Mahirin yanından qaçaraq onun nisbətən təhlükəsiz məsafədə qaldığına əmin olduqdan sonra var gücümle çəliyi ağacların arasına vızıldatdım. Son yadımda qalan güclü partlayış, üstümə uçan daş-torpaq parçaları və kökündən qopub yerə aşan iri zeytun ağacı oldu. Sonra bir anda hər yerə qaranlıq çökdü...

E P İ L O Q

Gecə saat 2 idi. Daxili İşlər Nazirliyinin üçüncü mərtəbəsindəki otaqlardan birinin pəncərəsindən baxan ağsaçlı general şəhəri seyr edirdi. Dünün şəhər saatlarında hər şey bitmişdi. Paytaxt şəhərinə yönəlmiş böyük təhlükənin qarşısı alınmış, güclü partlayışla arxa cəbhədəki sabitliyi pozmağa çalışan düşmən niyyətini həyata keçirə bilməmişdi.

İkibaşlı əjdahanın günahsız qurbanlarını udmağa hazırlaşdığı gün, oktyabr ayının 2-si geridə qalmışdı. Artıq təqvimdə oktyabr ayının 3-ü idi. Olduqca yorğun görünən general bu gecə də evə getməmiş, kabinetindəki divanda da dincəlməyə tələsmirdi. Əməliyyat uğurla başa çatsa da, müharibə hələ davam edirdi. O, son günlərin gərginliyini şəhərin pəncərəsindən görünən mənzərəsinə baxmaqla unutmağa çalışırdı. Sevdidiyi şəhərin... Sakinlərini qoruyacağına and içdiyi şəhərin...

Həmin mərtəbənin baş tərəfində yerləşən pəncərədən eynilə gecə Bakısını seyr edən başqa bir zabit də var idi. Bu zabit son əməliyyatda olduqca ciddi tapşırıq almış məxfi qrupa bilavasitə rəhbərlik etmiş, bu əməliyyatın ağırlığını və məsuliyyətini çiyinlərində hamıdan çox daşımış polis polkovniki Mahir Vəliyev idi. Yorğun və yuxusuz olsa da, o da evə getməmişdi. Hərdən bir əlində tutduğu siqaretə, o biri əlində tutduğu alışqana baxıb yenə nəzərlərini pəncərəyə yönəldirdi.

Dalğın idi. Stepan Bondaryovun xahişi ilə onun qrupuna daxil edilmiş, qısa müddətdə dostlaşdığı istifadə olan polis mayoru Bəxtiyar Nəzərli əməliyyat zamanı ağır yaralanmışdı. O, öz həyatını təhlükəyə atmaq bahasına ən azı üç əməkdaşın həyatını xilas etmişdi.

Daxili orqanları zədələnməsə də, özünü maşının qarşısına atarkən iki qabırğası sınmış, partlayış zamanı başından aldığı zərbədən isə beyni silkələnmişdi. Axşam saatlarında onu ziyarət edərkən bu tərs adam təkidlə hospitalda qalmayacağını bildirmiş, birlikdə ziyarətinə getmiş generalın zamanəti ilə həkim nəzarətində qalmaq şərtlə evə buraxılmışdı.

Yaxınlığında dayandığı hündür istinad divarı onun özünü partlayışın zərbəsindən qorumuşdu. Ancaq partlayışın dalğasından şüşələri çilik-çilik olan maşındakı əməkdaşlar və Solomin bir neçə yüngül xəsarət almışdılar.

Solominin qaldığı ilk mənzilin Sultan Muradovun Amerika Birləşmiş Ştatlarına köçmüş dayısı oğluna məxsus olduğu müəyyən edildikdən sonra onun başqa adamın adına rəsmiləşdirdiyi bir evinin də olduğu məlum olmuşdu. Qısa müddətdə Sultanın da həmin evdə gizləndiyi müəyyən edilmişdi və günorta saatlarında evə girən xüsusi təyinatlılar onu götürmüşdülər. Heç bir müqavimət göstərməyən Sultan hər şeyin necə baş verdiyini danışmışdı. Onun ailəsindən gizlin saxladığı ikinci arvadı var imiş. Həmin qadın cinayət aləmində «şokoladçı» kimi tanınan qadınlardan olmuş, Sultan onu bu yoldan çəkendirib ailəsi kimi saxlayırmış.

Cinayət aləmində «şokoladçı qadın»-keçmiş məhbuslardan olan, bu aləmin qaydalarına yaxından bələd olan fahişələrə deyilir. Onların cinayət aləmində xüsusi yerləri var. Belə qadınlar başqaları üçün bağlı bir sandıqdırlar. Onları fərqləndirən əsas cəhətləri həmişə dodaqlarına parlaq şokolad rəngində olan pomada sürtmələridir. Bu cür fahişələrdən cavan vaxtı təyinatı üzrə, yaşlaşdıqda isə avtoritetli cinayətkarların gizli yazışmalarını daşımaq üçün istifadə edirlər:

Belə işlərdə qadın daha az şübhə doğurur. Onların bir vəzifəsi də həbsxanadan qaçmış axtarışda olan cinayətkarları bir müddət, o getməyə yer tapanadək evində gizlədib onları yedirib-içirməkdir. Kifayət qədər gözəl olan İnarə adlı qadını bu işlərdən uzaqlaşdıran Sultan fahişə keçmişinə görə utandığı üçün onu hamıdan gizli saxlayırmış. Bundan xəbər tutub onların intim görüntülərini gizli yolla qeydə alıblar və Sultanı bu yolla əməkdaşlığa məcbur ediblər. Üç qız atası olan Sultan belə bir biyabırçılığı qəbul etməməklə yanaşı, aşkara çıxacağı təqdirdə qızlarının da taleyini məhv edəcəyini düşünüb onlara kömək etməyə razılıq verib.

Bundan sonra şübhələr İnarə adlı qadına yönəlmişdi. Saxlanılan İnarə təcrübəli müstəntiqlərin sualları qarşısında cəmi iki dəqiqə tab gətirə bilmişdi. İnarənin dediklərindən belə məlum olmuşdu ki, onu bu yoldan qaytardığına görə əvvəllər Sultana minnətdar imiş. Amma sən demə Sultan İnarəni bir cəhənnəmdən çıxarıb başqa bir cəhənnəmə gətiribmiş. Fahişə keçmişinə görə onu hamıdan gizlədir, evdən kənara çıxmağa qoymurmuş. Belə həyatdan bezən, evini satdığı üçün gedəcək bir yeri olmayan İnarə çoxdan tanıdığı, hərdən telefonla əlaqə saxladığı Tərxanla söhbətlərində dərini danışır. Bu söhbətlər zamanı Tərxan Sultan haqqında ondan hər şeyi öyrənir. Ən sərt kişilərin də yataqda bütün sirlərini sevgililərinə danışmaları barədə məlum deyim bir daha öz təsdiqini tapır. Sultanın xaricdə olan dayısı oğlunun iki mənzilini ona əmanət etməsindən ailəsinin rayonda olmasına qədər hər şeyi Tərxana danışır. Həmin vaxt artıq məlum tapşırığı almış Tərxan üçün onun əlində iki boş mənzilin açarlarının olması barədə İnarənin dedikləri göydəndüşmə olur. Çünki Koramal üçün Bakıda etibarlı bir mənzil və sonrakı tapşırıqlar

üçün bir nəfər də inanılmış adam tapması da bu tapşırığın bir hissəsi olub. Tərxan bir güllə ilə iki quş vurmağı qərara alır. Ancaq şəxsən tanımadığı Sultanı elə-belə razılığa gətirə bilməyəcəyini də gözəl başa düşüb. Ona görə də İnarəni Sultanla intim görüntülərini qeydə almaq üçün dilə tutur. İnarə əvvəlcə razılaşırsa da, o görüntüləri cəmi iki nəfərin görəəcəyini və sonra silinəcəyini, yalnız bundan sonra Sultanın əlindən qurtaracağını deməklə onu razı salıb. Burada maddi maraq yox, yalnız bir qadının əzəzil birisindən canını qurtarmaq istəyi rol oynayıb.

Miniatür kameranı evin pəncərəsindən gizlicə İnarəyə ötürən Tərxan hər şey hazır olanda gəlib həmin yolla ondan götürür. Sonra bu görüntülər dəstənin üzvlərindən birinə, bəlkə də rezidentə verilir və Sultan bu yolla şantaj edilir.

Bu işlərə məcburiyyətdən gedən Sultan saxlanılandan sonra heç nəyi gizlətməmişdi. Onun nişan verdiyi evə gedən xüsusi qrup özünü çatdırsa da, adamı sağ götürmək mümkün olmamışdı. Ünvana yaxınlaşan qrup onu evi tərk edərkən görüb və saxlayıb. Ancaq düşmən tərəfin Bakıdakı rezidenti olduğu ehtimal edilən adam pencəyinin yaxalığına tikdiyi zəhər dolu kapsulu dişləməyə imkan tapıb. Hazırda morqda saxlanılan meyitin şəxsiyyəti müəyyən edilir.

Qarşı tərəfin planının pozulması növbəti qurban olan Sultan Muradovun sağ qalmasına səbəb olub. Partlayışdan sonra o da aradan götürülməliydi. Sultan Mahmud Səmədovu öldürüb meyitini şəhər kənarındakı göldə batırdığını, Tərxan Nağıyevi qəbiristanlıqda qətlə yetirdiyini etiraf edib. Tərxanı öldürərkən bütün başına gələnlərin baskarını öldürdüyündən onun xəbəri yox imiş.

Partlayıcıları lazımı yerlərə yerləşdirdikdən sonra elə həmin gecə

aradan götürülən Mahmud Səmədovdan fərqli olaraq, Tərxanın hələ iki ay sağ qalmasının səbəbi də İnarənin danışdıqlarından sonra təxmini bilinmişdi. Sultan kimi birini tapıb dəstəyə cəlb etməsi ilə bir çox işləri asanlaşdırmış Tərxan bacarıqlı biri olduğunu sübut etmişdi. Ayrıca o, dəstənin İnarəylə əlaqəsi olan yeganə üzvü, İnarə isə Sultanın zəif yeri idi. Tərxanı zorla bu işə cəlb edilmiş Sultanla baş verə biləcək fors-major hallar zamanı istifadə etmək üçün müvəqqəti sağ saxlayıblar. Əməliyyat əsas fazasına daxil olanda isə daha lazımsız olub.

Hər şey başa çatdı kimi Moskvadakı, Solomin kimi xüsusi hazırlıq keçib qayıtmış iki nəfər də dərhal götürülmüşdü. Onların da maraqlı məlumatlar verəcəyi gözlənilirdi.

Televiziya kanallarında gedən «Xəbərlər»də qaz sızması nəticəsində Alov Qüllələri yaxınlığındakı kanalizasiya quyularından birində partlayış olması barədə məlumat getmişdi. Belə lazım idi.

Solomin isə əvvəlcə danışmaq istəməsə də, ona təqdim olunan faktlar qarşısında nələcə qalıb bəzi şeyləri etiraf etməli olmuşdu. Xüsusilə ona verilmiş çəliyin təkə partlayıcıları işə salmaq yox, həm də onun özünü məhv etmək funksiyası daşıdığı məlum olduğdan sonra. Çəlikdəki düymə işə salınandan on dəqiqə sonra avtomatik iş düşən ikinci funksiya məhz Solomini aradan götürməyə hesablanmışdı. O, özü də şahidi olduğu partlayış zamanı hər şeyi gözəl başa düşmüşdü. Ancaq «Koramal»ın iradəsini əsas sındıran xəbər sevgilisi Anuşun Ermənistan xüsusi xidmət orqanlarının zabiti və bu əməliyyatın sonunda onun öləcəyi barədə məlumatlı olması xəbəri olmuşdu. Bu xəbərdən sarsılan «Koramal» tək bir sual vermişdi:

-Mən harada səhv etdim?

Bu suala Mahir Vəliyevin cavabı belə olmuşdu:

-Səni rəsm çəkməyə olan həvəsin ələ verdi. Ancaq ən böyük səhvin bu deyil. Ən böyük səhvin heç bir qeyri-milləti qəbul etməyən yalançı ermənilərə inanıb onlarla dostluq etməyin olub.

Solomin susub daha heç nə deməmişdi.

Növbəti dəfə əlindəki siqaretə baxan Mahir Vəliyev masasına yaxınlaşıb orada gizlətdiyi siqaret qutusunu götürüb əzdi və zibil qutusuna atdı. Sonra əlində saxladığı tək siqaretə baxıb öz-özünə dedi:

-Bu gün başqa bir gündür, bu gün olar. Qoy bu axırıncı olsun.

Otağındakı kresloya oturan polkovnik siqareti yandırır çoxdan həsrətində olduğu tüstünü sinəsinə çəkdi. Ardıcıl bir neçə qullab vurduqdan sonra buraxdığı tüstünün tavana millənən dillərinə baxıb pıçıldadı:

-Hər şeyə görə sağ ol, Bəxtiyar.

* * *

Həmin şəhərin bir başqa küçəsində bu iki zabıt kimi eyni hissləri keçirən, yuxuya gedə bilməyən başqa bir polis zabiti də var idi. Gecənin qaranlığında evindən çıxıb heç kimin olmadığı küçənin ortasında dayanan Bəxtiyar əvvəlcə başını yuxarı qaldırır baş verə biləcək fəlakətin qarşısını ala bildikləri üçün Allaha dualar etdi. Onun sinəsinə xüsusi korset geyindirilmiş, partlayış zamanı başına dəyən iri daş parçasının açdığı çapıq tikilib sarğılanmışdı. Hərdən başı gicəllənir, ürəyi bulanırdı. Buna əhəmiyyət verməyib bir qədər də küçənin ortasında hərəkətsiz dayandıqdan sonra qapı qonşusu Şıxların həyətinin divarına yaxınlaşdı. Əlini divarın daşlarına

sürtdü. Şıxların iyirmi bir yaşlı oğlu iki gün əvvəl Cəbrayıl rayonu uğrunda gedən döyüşlərdə şəhid olmuşdu. Onun üçrəngli bayrağa bürünmüş tabutunu məhəllənin, ətraf məhəllələrin kişiləri «Şəhidlər Xiyabanı»na qədər çiyinlərində aparmışdılar. Təkcə Bəxtiyar bu dəfndə iştirak edə bilməmişdi. Bunun səbəbini də Şıxlara açıqlaya bilməyəcəkdi. Buna ixtiyarı yox idi. İndi bu soyuq divar daşlarına toxunmaqla uşaqlıqdan bir yerdə böyüdüüyü Şıxlardan üzr istəyirdi o. Bir də ki, gənc şəhidin ruhuna olan ehtiramını bildirirdi bu yolla. Bu, arxa cəbhənin oddan-alovdan çıxmış əsgərinin, sinəsini düşmən gülləsinə sipər edən gənc ön cəbhə əsgərinə olan ehtiramının ifadəsi idi.

Bu toxunuşla o, həm də sevdiyi, qoynunda boya-başa çatdığı doğma şəhərinin bütün daşlarına, divarlarına toxunurdu. İçərişəhəri, Qız Qalasını, bu şəhərin insanlarını qucaqlayır, bağrına basırdı...

Çiyinə toxunan təmasdan çönüb geriye baxdı.

-Gedək evə, sənə hələ gəzmək olmaz.

Axşam saatlarında baş verənləri eşidən Gülanə birlikdə olduqları neçə ildə ilk dəfə onun evinə gəlmiş, gecəni yanında qalmışdı. Əlini divardan ayıranda başının gicəlləndiyini hiss etdi. Bunu görən Gülanə tez onun qoluna girdi və birlikdə evə tərəf addımladılar. Qaranlıqda sevimli qadınının əlinin arxası ilə gizlicə gözünün yaşını sildiyini gördü.

* * *

Ağsaçlı generalın da, polkovnik Mahir Vəliyevin də, məxfi əməliyyatda onunla çiyin-çiyinə gecəni gündüzə qatıb dincəlmədən axtarışlar aparan digər zabitlərin də son qəhrəmanlığı haqqında heç kim, heç nə bilməyəcəkdi. Belə lazım idi. Cəbhədə şiddətli

döyüşlər getdiyi bir vaxtda paytaxtda sakit həyat davam etməliydi. Bu sabitliyi təmin edən insanlar, arxa cəbhənin əsgərləri gördükləri işə görə heç bir mükafat gözləmir, bir əməliyyatı başa vurduqdan dərhal sonra bütün diqqətlərini başqa təhlükələrin qarşısının alınmasına yönəldirlər. Bu insanlar belə həyata öyrəşmiş, bundan zövq alanlardır. Onların ən böyük mükafatı bu gün səhər həyatlarını xilas etdikləri, heç nədən xəbərləri olmadan indi sakitcə öz evlərində yatan insanların şirin yuxusudur.

Müharibə nə vaxtsa bitəcək. Hər şey köhnə axarına qayıdacaq. Ancaq onların mübarizəsi bitməyəcək. Çünki bu xeyirin şərə qarşı olan əbədi, heç zaman bitməyən mübarizəsidir. Heç kim tanımasa da, onlar aramızdadırlar. Onlar rahatlıqlarını, şirin yuxularını başqalarının şirin yuxusu naminə qurban verən insanlar-polis zabitləri, arxa cəbhənin görünməyən əsgərləridirlər...

S O N